

374.013
ด 681 ก
ร. 3

การศึกษานอกโรงเรียนกับการส่งเสริมอาชีพในชุมชน :
กรณีศึกษากลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมครัวเรือนจากผักตบชวา
บ้านคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ปริญญานิพนธ์

ของ

พันโท อำนวย เฉลยจรรยา

28 ต.ค. 2539

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

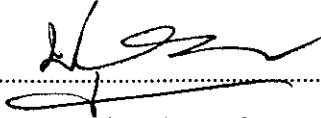
มีนาคม 2539

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ป. 17200

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

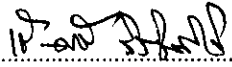

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์)

..... กรรมการ
(นายสุรินทร์ สรงสระแก้ว)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์)

..... กรรมการ
(นายสุรินทร์ สรงสระแก้ว)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ไชยศรี วิวิธศิริ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร. คีต พูลสุวรรณ)

วันที่ ๑ เดือน มีนาคม พ.ศ. 2539

ประกาศคุณูปการ

จุดเริ่มและความสำเร็จของงานวิจัยครั้งนี้อยู่ที่น้ำใจและความเป็นมิตรของพี่น้องชาวคลองนกกระทุง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการบริหารกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุงทุกคน นับตั้งแต่ผู้ใหญ่สมชัย ชะอ่อนชม ที่ปรึกษาและผู้จัดการด้านการตลาดของกลุ่ม นางประเทือง ชัยชนะ ประธานกลุ่ม นายชุ่น ฉ้ออ่อนชม ช่างออกแบบ พร้อมทั้งกรรมการและสมาชิกกลุ่มทุกคน รวมไปถึงนายคำนวน ศรีธัญญารักษ์ กำนันตำบลคลองนกกระทุง ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารและคำสัมภาษณ์ทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์ ประธานที่ปรึกษา และนายอำเภอสุนทรบุรี สงขลา แก้ว กรรมการที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ ที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำ และเป็นกำลังใจ ทำให้งานวิจัยสำเร็จลงด้วยดี

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์เชียรศรี วิวิธศิริ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบปริญญาานิพนธ์ ได้กรุณาช่วยเสนอแนะ ตีติงและให้ปรับปรุงแก้ไขประเด็นต่าง ๆ ทำให้ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาสาระสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณนายอุดมพร คชวิทย์ นายอำเภอบางเลน เจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน สำนักงานเกษตรอำเภอบางเลน สำนักงานทะเบียนอำเภอบางเลน และศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอบางเลน ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสาร คำสัมภาษณ์ และข้อแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ขอขอบคุณ คุณอุดม อุ่นอภิธรรม ผู้สื่อข่าวไทยรัฐ สาขาบางเลน ที่สนับสนุนการถ่ายภาพและอำนวยความสะดวกด้านพาหนะในการเก็บข้อมูล ท่านกำนันสุนทรี ธรรมเจริญ ที่สนับสนุนด้านอุปกรณ์และผลิตภัณฑ์ สำหรับโครงการ

ขอขอบใจลลิตี และชวนชม บุตรชายและบุตรสาว ผู้ที่คอยเป็นห่วงเป็นใยในการเรียนของคุณพ่อ และรับภาระในการจัดพิมพ์งานวิจัยฉบับนี้จนสำเร็จเรียบร้อยและสวยงาม

ขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลงด้วยดี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	8
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	8
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
รูปแบบของการวิจัย.....	11
เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล.....	11
การนำเสนอผลงานวิจัย.....	12
2 ชุมชนบ้านคลองนกกระทุง.....	14
ประวัติและความเป็นมา.....	14
ที่ตั้งและอาณาเขต.....	14
ลักษณะภูมิประเทศ.....	15
โครงสร้างด้านประชากร.....	15
สภาพทางเศรษฐกิจ.....	16
สภาพทางสังคม.....	20
สภาพทางการศึกษา.....	21
สภาพทางสาธารณสุข.....	22
สภาพของแหล่งน้ำ.....	25
สภาพปัญหาของหมู่บ้าน.....	26

3	หัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา.....	28
	การเริ่มจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมจากผักตบชวา.....	28
	การส่งผลิตผลเข้าประกวด.....	29
	การรวมกลุ่มผู้สนใจเข้าเป็นสมาชิก.....	30
	คณะกรรมการบริหารกลุ่ม.....	31
	ระเบียบและข้อบังคับของกลุ่ม.....	34
	การจัดระบบบริหารกลุ่ม.....	36
	การพัฒนาด้านการจัดการ.....	36
	การฝึกอบรมสมาชิกในกลุ่ม.....	38
	การรวมกลุ่มและการประชุม.....	42
	การจัดระบบเงินทุนหมุนเวียน.....	45
	การจัดระบบการผลิต.....	48
	ขั้นตอนการผลิต.....	49
	การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์.....	67
	การพัฒนารูปแบบ.....	69
	กิจกรรมเสริมอย่างอื่น.....	71
	ปัจจัยผลักดันสู่ความสำเร็จ.....	79
4	วิเคราะห์แนวการดำเนินงานของกลุ่ม.....	82
	การวางแผนบริหารองค์กร.....	82
	การจัดองค์กร.....	87
	การอำนวยการ.....	88
	การควบคุม.....	89

บทที่	หน้า
การบริการลูกค้าหรือการตลาด.....	91
ลักษณะของลูกค้าหรือตลาด.....	93
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดลูกค้าหรือตลาด.....	95
แนวโน้มของตลาดในอนาคต.....	103
ปัญหาและอุปสรรค.....	107
ผลกระทบจากการดำเนินงาน.....	113
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	118
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	119
วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	120
เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล.....	120
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	121
ผลการศึกษาค้นคว้า.....	121
อภิปรายผล.....	127
ข้อเสนอแนะ.....	128
ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ.....	128
ข้อเสนอเพื่อการวิจัย.....	130
บรรณานุกรม.....	131
ประวัติของผู้วิจัย.....	137

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	โครงสร้างอายุของประชากร บ้านคลองนกกระทุง.....	15
2	ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของบ้านคลองนกกระทุง.....	17
3	ข้อมูลทางการศึกษาของประชากรบ้านคลองนกกระทุง.....	21
4	ข้อมูลสาธารณสุขของบ้านคลองนกกระทุง.....	23
5	ข้อมูลจำนวนสมาชิกของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง	30
6	รายการประมาณการค่าใช้จ่ายตู้อบผักตบชวา.....	67
7	งบประมาณกำจัดผักตบชวา ตำบลคลองนกกระทุง ได้รับจากองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด ในส่วนของอำเภอบางเลน.....	72

18	การเก็บผักตบชวาที่ตากแห้งไว้ทำผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย.....	63
19	โครงสร้างตู้อบผักตบชวาพลังงานแสงอาทิตย์.....	64
20	รูปด้านหน้าตู้อบผักตบชวาพลังงานแสงอาทิตย์.....	65
21	รูปด้านข้างตู้อบผักตบชวาพลังงานแสงอาทิตย์.....	66
22	กรรมการบริหารกลุ่มตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์.....	71
23	นายอุดมพร คชหิรัญ นายอำเภอบางเลน เป็นประธาน และเปิดป้าย การสาธิตทำปุ๋ยหมักจากผักตบชวา ณ บ้านคลองนกกระทุง.....	74
24	สาธิตการทำปุ๋ยหมักจากผักตบชวา ของวิทยากรจากสำนักงานพัฒนาที่ดิน นครปฐม ร่วมกับเกษตรอำเภอบางเลน.....	75
25	นางประเทือง ชัยชนะ ประธานกลุ่ม รับรางวัลชนะเลิศระดับเขต จาก พล.ต.อ. เกอ สารสิน รองนายกัรัฐมนตรี.....	76
26	นายสมชัย ชะอ้อนชม ที่ปรึกษาและการตลาดได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับกองทัพบก.....	77
27	สมาชิกกลุ่มและแรงงานวางท่อเมนประปาหมู่บ้าน.....	78
28	กลุ่มผู้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากประเทศแอลจีเรีย ขอDuration.....	96
29	รายการไม่ลองไม่รู้ช่อง 9 อสมท. ถ่ายทำรายการทีวีเรื่อง “สวะ”.....	97
30	การแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์ของดีบางเลนงานประจำปี วัดพระปฐมเจดีย์.....	100
31	จัดวิทยากรฝึกอบรมกลุ่มแม่บ้านอำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	102

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	ที่ทำการกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง.....	32
2	ดร.ปชา ลาภานันท์ ผู้อำนวยการศูนย์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง นายสุรินทร์ สรวงสระแก้ว ปลัดอำเภอ อ่าวโศภนบางเลน และคณะผู้เข้าอบรมในวันสุดท้ายของการฝึกอบรม.....	37
3	การฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ ณ ที่ทำการกลุ่ม.....	40
4	การประชุมสมาชิกในทุกวันพุธ ณ ที่ทำการของกลุ่ม.....	45
5	เจ้าหน้าที่จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบางเลน มาเปิดรับบริการประกันชีวิต และรับฝากเงินออมจากสมาชิก ณ ที่ทำการของกลุ่มทุกวันพุธ.....	47
6	การคัดเลือกผักตบชวา.....	50
7	การตากแห้งผักตบชวาโดยวิธีธรรมชาติ.....	51
8	การตากแห้งผักตบชวาโดยตู้อบพลังแสงอาทิตย์.....	52
9	แบบที่สร้างไว้เพื่อผลิตภัณฑ์ผักตบชวา.....	53
10	การอบก้ามมะถัน.....	55
11	การเจียรผักตบชวา.....	56
12	การดักเปียผักตบชวา.....	57
13	การรีดผักตบชวาคด้วยเครื่องรีดที่ประดิษฐ์โดยกลุ่ม.....	58
14	การดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์ผักตบชวา.....	59
15	การติดหู สายสะพาย และลูกกระดุมผลิตภัณฑ์.....	60
16	ผลิตภัณฑ์ที่เคลือบเงาและผ่านการตรวจสอบแล้ว.....	61
17	ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการตกแต่งและผ่านการตรวจสอบแล้ว.....	62

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 เป็นเกษตรกร ชาวนา ชาวไร่ อาศัยอยู่ตามชนบทที่ห่างไกลความเจริญ มีการศึกษาต่ำ ด้อยโอกาสในการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งต้องเผชิญกับปัญหานานาประการ ที่สำคัญได้แก่ ปัญหาความยากจน ความเจ็บป่วย ผลผลิตราคาตกต่ำ สภาพความเป็นอยู่ที่มีมาตรฐานต่ำ และขาดบริการพื้นฐานที่จำเป็นจากรัฐบาล ปัญหาเหล่านี้ได้ผลักดันให้ประชาชนต้องอพยพย้ายถิ่น ดันรนไปเป็นลูกจ้างแรงงานในชุมชนเมืองและในต่างประเทศ สภาพเช่นนี้ หากไม่ได้รับการแก้ไขที่ดีก็จะยิ่งสะสมทวีมากขึ้น เป็นปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า (ประเสริฐ อินดี. 2534 : 5)

ในปัจจุบันได้มีหลายหน่วยงานพยายามส่งเสริมอาชีพ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่ม เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมการพัฒนาชุมชนและกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น หน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ ได้จัดฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้และฝึกทักษะด้านอาชีพให้แก่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้ และใช้เวลาว่างจากการทำไร่ทำนา ให้ได้ประโยชน์เต็มที่

ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) รัฐบาลได้ตั้งวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพของประชาชนในชนบทไว้ว่า “มุ่งจัดความยากจนเพื่อสนับสนุนการกระจายรายได้ และการพัฒนาไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่ยังด้อยโอกาสให้ทั่วถึง โดยมุ่งยกระดับความสามารถของคนในชนบทและขยายโอกาสทางการผลิต การจ้างงาน ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ปี พ.ศ. 2535 : 75)

ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2532 เป็นต้นมา กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดนโยบายที่จะเป็น

การพัฒนาเศรษฐกิจหมู่บ้านอย่างจริงจัง โดยมุ่งดำเนินการพัฒนาชุมชน เพื่อยกฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในชนบทให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพให้สัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ และสอดคล้องกับตลาด ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยให้ทุกจังหวัดสนับสนุนกลุ่มอาชีพในชนบทให้ดำเนินกิจกรรมที่สามารถยกระดับเศรษฐกิจของหมู่บ้านอย่างน้อยอำเภอละ 1 โครงการ และขยายผลเพิ่มขึ้นตามขีดความสามารถ และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ในปีต่อ ๆ ไป ซึ่งปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2532 มีโครงการพัฒนาเศรษฐกิจหมู่บ้านดำเนินการทั่วประเทศ 789 โครงการ (กิ่งแก้ว อินทวาท. 2532 : 3)

จำนวนกลุ่มอาชีพที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ให้การส่งเสริมมี 7 กลุ่มอาชีพ อาชีพที่ส่งเสริมจำนวน 3 โครงการ คือ โครงการกลุ่มทอผ้า ที่ตำบลไผ่สูงช้าง โครงการกลุ่มอาชีพเยาวชน (เลี้ยงกบ) ที่ตำบลดอนตูม โครงการจักสานผักตบชวา ที่ตำบลบางภาษี ตำบลไทรวงาม ตำบลนิลเพชร ตำบลลำพญา และตำบลคลองนกกระทุง โดยจัดการฝึกอบรมร่วมกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม (โครงการส่งเสริมอาชีพพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน. 2537 : 12)

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม นอกจากจะให้การศึกษาเบ็ดเสร็จพื้นฐานและบริการข่าวสารข้อมูลแล้ว ยังเพิ่มพูนด้านทักษะอาชีพให้กับผู้ที่พลาดโอกาสทางการเรียน โดยร่วมมือกับสำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน ในการส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มพัฒนาอาชีพในชุมชน โดยแยกออกเป็น 3 วิธีคือ

1. วิชาชีพระยะสั้นหลักสูตร 100 ชั่วโมง ได้แก่ พิมพ์ดีดไทย - อังกฤษ ตัดเย็บเสื้อผ้า เสริมสวย นาฏศิลป์ ดนตรีไทย -สากล เป็นต้น

2. การจัดกลุ่มสนใจ 30 ชั่วโมง ได้แก่ ตัดผม ตัดผม ทำอาหารคาว - หวาน ทำยาสมุนไพร ทอพรหม ทำดอกไม้ งานประดิษฐ์ ขยายพันธุ์พืช เลี้ยงสัตว์ ภาษาอังกฤษพื้นฐาน เป็นต้น

3. กลุ่มพัฒนาอาชีพ ให้การส่งเสริมอาชีพที่พัฒนาขึ้นจากกลุ่มสนใจโดยสนับสนุนค่าตอบแทนและวัสดุอุปกรณ์ให้ ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา เป็นต้น

ในส่วนของการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการสร้างเสริมรายได้ของประชาชนในชนบท โดยเน้นว่า “อาชีพใดที่ราษฎรทำอยู่แล้วจึงต้องนำไปเสริมด้านเทคนิค และ

วิธีการใหม่ ๆ ให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน โอกาสที่อาชีพของราษฎรจะประสบความสำเร็จก็มีมากขึ้น” (ไพรัตน์ เดชะรินทร์. 2526 : 12) ด้วยหลักเกณฑ์ดังกล่าว กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้แบ่งลักษณะการส่งเสริมอาชีพประชาชนออกเป็น 3 ลักษณะ คือ (ไพรัตน์ เดชะรินทร์. 2526 : 12 - 14)

1. อาชีพที่เป็นอาชีพหลักของราษฎร ได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม
2. อาชีพที่เป็นอาชีพรอง ได้แก่ อาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน มีหลายหน่วยงานเข้าไปให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนให้ราษฎรได้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ
3. อาชีพเสริม ได้แก่ หัตถกรรม มุ่งให้ราษฎรในชุมชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยนำวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาดำเนินการ แล้วนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่าย เป็นการเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว

ในการสนับสนุนอาชีพรองและอาชีพเสริมให้ราษฎรนั้น นอกจากจะให้ความรู้และฝึกทักษะฝีมือแล้ว หน่วยงานต่าง ๆ ยังได้เป็นแกนนำในการผลิต การจำหน่ายและส่งเสริมให้มีการพัฒนาที่ต่อเนื่อง นอกจากจะให้ความรู้และฝึกทักษะฝีมือแล้ว หน่วยงานต่าง ๆ ยังได้เป็นแกนนำในการผลิต การจำหน่ายและส่งเสริมให้มีการพัฒนาที่ต่อเนื่อง นอกจากจะช่วยให้ประชาชนสามารถเพิ่มพูนรายได้ของตนและครอบครัวแล้วยังเป็นการฝึกการบริหารงานในรูปกลุ่มแบบประชาธิปไตยอีกด้วย (ประภาส ศิลปรัศมี. 2535 : 20)

แม้ว่าประเทศไทยของเราจะเป็นประเทศเกษตรกรรม ซึ่งคนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ แต่การประกอบอาชีพของเกษตรกรมีปัญหามากโดยเฉพาะในด้านราคาและตลาด ส่งผลกระทบไปสู่ชาวนา ชาวไร่ อย่างรุนแรง ทำให้ชาวนา ชาวไร่ จำเป็นต้องหาทางเลือกอื่นในการประกอบอาชีพ เพื่อความอยู่รอดของตนเองและเป็นการเพิ่มพูนรายได้ของครอบครัวอีกด้วย ทางเลือกหนึ่งที่ประสบผลสำเร็จด้วยดีก็คือ ชาวนาชาวไร่หันมาดำเนินกิจกรรมด้านหัตถกรรมในครัวเรือนในช่วงที่ว่างจากการทำการเกษตร ก็จะทำให้ชาวนาชาวไร่หันมาทำกิจกรรมหัตถกรรมในครัวเรือนของตนมากขึ้น ซึ่งวัตถุดิบสามารถหาได้ในท้องถิ่น นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายอย่าง เช่น ไม้ไผ่ นำมาแปรรูปเป็นเครื่องจักสานต่าง ๆ ปอ นำมาแปรรูปเป็นเชือก ผ้า กระสอบ เสื้อ พรม ของตกแต่งบ้าน เป็นต้น (สุจิต นิमितกุล. 2531 : 46)

หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นระบบการผลิตที่ใช้ฝีมือ และแรงงานของสมาชิกในครอบครัวใน

สังคมไทย ได้มีหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีความผูกพันกับความเป็นอยู่ของคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน แต่เดิมมักทำกันเพื่อประโยชน์ใช้สอยในครอบครัว โดยใช้วัสดุที่หาได้ภายในท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบในการผลิต อาทิ ดันกก ไม้ไผ่ และหวาย เป็นต้น งานหัตถกรรมจะมีรูปแบบลักษณะเรียบง่ายและมีลักษณะที่ต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกัน โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ จะนำมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันบ้างในวงจำกัด ต่อมาการค้าขายได้ขยายตัวออกไปกว้างขวาง ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมบางประเภทได้รับความนิยมแพร่หลายจากนักท่องเที่ยว และสามารถส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้อีกด้วย (กรมศิลปากร. 2532 : 7 - 9)

ตัวอย่างการผลิตหัตถกรรมในครัวเรือนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันที่ประชาชนดำเนินการอยู่ ได้แก่ การทำของใช้ด้วยไม้ไผ่ที่ตำบลไร่หลักสอง อำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี การทำหมวกใบลานและหมวกไม้ไผ่ ที่อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี การทำตะกร้าก้านมะพร้าวที่อำเภอโคกปึก จังหวัดปราจีนบุรี การทำเครื่องหวายที่อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง และการทำเครื่องใช้จากเสื่อกก ที่จังหวัดจันทบุรี เป็นต้น (ศิริ ผาสุก. 2533 : 1 - 25)

ประเภทต่าง ๆ ของหัตถกรรมในครัวเรือนที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ผลิตเพื่อใช้ในท้องถิ่น หรือสำหรับตลาดในประเทศ แต่ก็มีสินค้าบางชนิดที่มีคุณภาพ และเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ เช่น เครื่องหวาย ผลิตภัณฑ์พลอย และอื่น ๆ ซึ่งทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพและรูปแบบของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เป็นสำคัญ (สุจิต นิमितกุล. 2531 : 48 - 51)

การช่วยให้เกษตรกรมีอาชีพเสริมหลังจากการทำเกษตรกรรม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะค่าครองชีพสูง รายได้จากการทำการเกษตรอย่างเดียวนั้นไม่สามารถต่อสู้กับค่าครองชีพในปัจจุบันได้ จึงมีการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นขึ้น เพื่อช่วยแก้ปัญหา ยกระดับสถานะความมั่นคงด้านเศรษฐกิจให้กับเกษตรกร สามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด นำผลผลิตเพิ่มรายได้ สร้างคุณภาพชีวิตให้แก่ครอบครัว (โครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติอำเภอบางเลน. 2534 : 1)

ที่บ้านคลองนกกระทุง ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ได้มีการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวาขึ้นในปี พ.ศ. 2532 และได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดมา โดยมีการรวมกลุ่มประชาชนเพื่อผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถแก้ปัญหาความยากจนลงได้ในระดับที่น่าพอใจ นับว่าประสบ

ความสำเร็จเป็นอย่างดี มีกลุ่มบุคคลจากสถานที่และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากภายในและต่างประเทศมาศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้านแห่งนี้อยู่ตลอดเวลา นับเป็นการพัฒนาอาชีพที่ประสบความสำเร็จแห่งหนึ่ง ที่ควรได้รับการสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ที่บ้านคลองนกกระทุง หมู่ที่ 8 แห่งนี้มี 94 ครัวเรือน และมีราษฎรจำนวน 519 คน ร้อยละ 80 ของราษฎรประกอบอาชีพทำนา ซึ่งในปัจจุบันทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง โดยอาศัยน้ำในคลองนกกระทุงเป็นหลัก ได้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 80 ถึงต่อไร่ แต่ก็ยังประสบปัญหาการขาดทุน อันเนื่องมาจากต้นทุนการผลิตสูง แต่ขายผลผลิตได้ในราคาต่ำ ทำให้ราษฎรมีหนี้สินแทบทุกครัวเรือน เกษตรกรจึงมีฐานะยากจน ไม่มีโอกาสส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในระดับสูงกว่าการศึกษามัธยมศึกษาได้ และบางครั้งก็พลาดโอกาสในการเรียน เพราะต้องออกกลางคันเพื่อใช้แรงงาน

(คณะกรรมการพัฒนาชุมชนและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค. 2537 : 10 - 24)

ผักตบชวา (Water Hyacinth) เป็นวัชพืชที่เกิดง่ายทำลายยาก แพร่พันธุ์ได้รวดเร็ว ทำให้เกิดมลภาวะทั่วไปในแหล่งน้ำต่าง ๆ ทำให้ระบบนิเวศวิทยามีปัญหา ระบบการขนส่งทางน้ำขัดข้อง ทำลายแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ ทำให้แหล่งน้ำใช้เพื่ออุปโภคและบริโภคเกิดการตื้นเขิน

(สมบุญ ศรีม่วง. 2520 : 68) ผักตบชวากลายเป็นปัญหาของชาติ ดังจะเห็นได้ว่าได้มีกฎหมายพระราชบัญญัติกำจัดผักตบชวา พ.ศ. 2456 แต่ก็ยังไม่บังเกิดผล อำเภอลำปางและจังหวัดต่าง ๆ ที่มีแม่น้ำลำคลองอยู่ในพื้นที่ เช่น จังหวัดชัยนาท ลพบุรี อโยธยา นครปฐม เป็นต้น ได้รณรงค์กำจัดผักตบชวากันเรื่อยมา กระทรวงมหาดไทย ได้มีหนังสือสั่งการให้จังหวัด อำเภอรณรงค์กำจัดผักตบชวหลายครั้ง แต่การดำเนินงานยังไม่บรรลุผล (สุรินทร์ สรรสาระแก้ว. 2535 : 1)

อำเภอบางเลน เป็นอำเภอหนึ่งที่ตั้งอยู่ตอนใต้ของจังหวัดนครปฐม มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านเป็นอำเภอหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ อำเภอ ที่ประสบปัญหาผักตบชวาชั้นอย่างหนาแน่น กีดขวางการสัญจรทางน้ำ และทำให้แม่น้ำลำคลองตื้นเขิน ในแต่ละปีจะมีการตั้งงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสภาพตำบล เพื่อดำเนินการกำจัดผักตบชวาและขุดลอกคลองต่าง ๆ เสมอมา แต่ก็ยังไม่ปรากฏผลดีเด่นชัดแก่ประชาชนเท่าที่ควร จากจำนวนตำบลที่มีอยู่ 15 ตำบล 173 หมู่บ้าน ของอำเภอบางเลน มีอยู่หมู่บ้านแห่งเดียว คือ หมู่บ้านคลองนกกระทุง หมู่ที่ 8 ตำบลคลองนกกระทุง ที่ไม่มีปัญหาในการกำจัดผักตบชวา เพราะผักตบชวาในหมู่บ้านคลองนกกระทุงเป็นของที่มีคุณค่า มีราคาเป็นที่หวงแหนและต้องการของชาวบ้านมาก และที่มีอยู่ก็มีปริมาณไม่

เพียงพอกับความต้องการ ซึ่งนับว่าทำประโยชน์ให้กับหมู่บ้านนี้เมื่อเทียบกับ 172 หมู่บ้านที่เหลือ (สุรินทร์ สงสระแก้ว. 2535 : 2)

การกำจัดผักตบชวาของอำเภอบางเลนที่มีระบบเริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยใช้หลัก “กำจัดโดยนำมาใช้ประโยชน์” โดยวางแผนโครงการรองรับ 3 โครงการคือ

1. โครงการทำปุ๋ยหมักจากผักตบชวา
2. โครงการส่งเสริมการจัดทำเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติจากผักตบชวาแทนการใช้โฟม เช่น ทำพวงหรีด
3. โครงการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์จักสานจากผักตบชวา

จากโครงการดังกล่าวภายใต้แนวคิดที่ว่า “หากปล่อยผักตบชวาลอยน้ำไปก็เหมือนปล่อยเงินให้ลอยน้ำไป” จึงเกิดแนวคิดว่าจะทำให้ประชาชนหันมากำจัดผักตบชวด้วยตนเอง นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วยพลังของประชาชนเอง (สุรินทร์ สงสระแก้ว. 2535 : 71 - 72) จึงได้เริ่มต้นด้วยการฝึกอบรมสตรีอาสาพัฒนาตามโครงการของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งจัดขึ้นที่วัดบางภาษี ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ 24 - 26 กุมภาพันธ์ 2532 ในจำนวนผู้เข้าอบรมในครั้งนี้มีสตรี 2 คน ได้ปรึกษาหารือกันกับเพื่อนสตรีในหมู่บ้าน ซึ่งในตอนแรกมี 7 คน ต่างก็ให้ความสนใจและมองเห็นประโยชน์ที่จะจัดเป็นอาชีพเสริมในหมู่บ้าน จึงได้ร่วมกันตั้ง “กลุ่มอาชีพสตรีจักสานผักตบชวที่บ้านคลองนกกระทุง” ขึ้น เพื่อทำการผลิตสินค้าจักสานจากผักตบชวาเป็นหัตถกรรมในครัวเรือน โดยมีนายสมชัย ชะอ่อนชม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 เป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม (ชุมพล ดากล่อม. 2535 : 1 - 3)

การดำเนินงานของกลุ่มสตรีจักสานผักตบชวาเพื่อผลิตสินค้าหัตถกรรมในครัวเรือนในระยะแรก ได้ประสบปัญหาสินค้าขายไม่ได้ราคา เพราะไม่มีการพัฒนารูปแบบที่ตรงกับความต้องการของตลาด และที่สำคัญคือไม่มีตลาดรองรับผลผลิต จนกระทั่งในต้นปี พ.ศ. 2534 โครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติอำเภอบางเลน ได้พากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไปศึกษาดูงาน และเข้ารับการอบรมที่ศูนย์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในครั้งนั้น นายสมชัย ชะอ่อนชม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 ตำบลคลองนกกระทุง ได้เข้าร่วมโครงการนี้ด้วย ได้เกิดแนวคิดว่าจะต้องให้สมาชิกของกลุ่มพัฒนาหาความรู้เรื่องการจัดการ ตลาดจนกวารถลาด และจัดหาเงินทุนหมุนเวียนสนับสนุน กลุ่มจึงขอให้สำนักงานกองทุนอำเภอบางเลน ร่วมกับ

พัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน จัดฝึกอบรมให้สมาชิกในหมู่บ้านจนสามารถพัฒนารูปแบบและดำเนินการด้านการตลาด จนประสบความสำเร็จและสามารถทำให้ราษฎรที่เข้าร่วมมีจำนวนมากขึ้น และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากครอบครัวละ 19,000 บาท เป็น 23,000 บาท ต่อปี ทำให้มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถส่งบุตรหลานเรียนต่อในระดับสูงกว่าภาคบังคับมากขึ้น ทำให้เกิดมีการออมเงิน มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค และจัดทำประปาหมู่บ้านมีการช่วยเหลือการศึกษา และบำรุงพระพุทธศาสนา และจัดทำสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อของกลุ่มเป็น“กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวาบ้านคลองนกกระทุง” และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของอำเภอบางเลนในด้านงบประมาณ และจัดวิทยากรฝึกพัฒนารูปแบบให้ตรงกับความต้องการของตลาดอีกด้วย จนบัดนี้กลุ่มสามารถจำหน่ายสินค้าได้อาทิตย์ละประมาณ 30,000 บาท และยังมีเงินกองทุนหมุนเวียนอย่างเพียงพอ ผลិតภัณฑ์ผลิตไม่ทันกับความต้องการของตลาด (สำนักงานกองทุนอำเภอบางเลน. 2537 : 1)

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะสนับสนุนหาทางเลือกการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกทางหนึ่ง คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรได้ใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์มากที่สุด หนทางดังกล่าว ได้แก่การส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนให้แก่เกษตรกร ทำให้มีรายได้เพิ่ม และส่งผลให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น รวมทั้งช่วยบริหารจัดการใช้เวลาว่างในทางที่เป็นภัย ได้แก่ การมั่วสุม อบายมุขและการก่อปัญหาอาชญากรรมลงอีกด้วย

โดยตำแหน่งหน้าที่ผู้วิจัยรับราชการในตำแหน่งสัสดีอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม แม้ทางหน่วยงานไม่มีหน้าที่ส่งเสริมอาชีพแก่ราษฎรโดยตรง แต่ทางศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนเพื่อความมั่นคงของชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ที่ให้การสนับสนุนในด้านการเมือง การเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และการทหารได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ตามที่ราษฎรมีความต้องการและขอรับการสนับสนุนมา และทางสำนักงานสัสดีอำเภอบางเลนได้ขอรับการสนับสนุนโครงการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้ประสานงานในโครงการดังกล่าว ได้มีส่วนผลักดันสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวาจนประสบผลสำเร็จมาด้วยดี เห็นว่าโครงการดังกล่าวเป็นรูปแบบการส่งเสริมอาชีพราษฎรที่ได้ผลดีรูปแบบหนึ่ง เพราะเกิดจากการริเริ่มและความต้องการของประชาชน แล้วได้รับการสนับสนุนจาก

ทางราชการมีการดำเนินงานและการจัดการอย่างมีระบบ สมควรหยิบยกขึ้นมาศึกษาเป็นกรณีตัวอย่าง จึงได้ทำงานวิจัยชิ้นนี้ขึ้นมา เพื่อเป็นการบันทึกประวัติ เรื่องราวและการดำเนินการของโครงการ สำหรับใช้อ้างอิงและเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพราษฎรให้บังเกิดผลดีต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาที่บ้านคลองนกกระทุง หมู่ที่ 8 ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งประสบความสำเร็จในการตั้งกลุ่มอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน จากผักตบชวา โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านแนวความคิดและการดำเนินงานอาชีพเสริมจากผักตบชวา ตั้งแต่แรกเริ่มจนเกิดเป็นหัตถกรรมในครัวเรือนในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษารูปแบบและการจัดระบบการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน จากผักตบชวา ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่ม วิธีการผลิต การจำหน่าย การบริหาร กิจการโดยทั่วไปและแนวโน้มในอนาคต
3. เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชน และเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการวิจัยจะให้ประโยชน์ดังนี้

1. ให้ตัวอย่างรูปแบบการทำงานเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชน เพื่อพัฒนาอาชีพ โดยมีการประสานร่วมมือที่ดีระหว่างหน่วยงานราชการและประชาชนในท้องถิ่น และนำไปพัฒนาส่งเสริมอาชีพในชุมชนอื่นต่อไป
2. เป็นการเสนอรูปแบบการดำเนินงานกลุ่มอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน จากผักตบชวา ที่ประสบความสำเร็จ ที่จะเป็นแบบอย่าง และเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่จะนำแนวคิดและรูปแบบไปพัฒนาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นอื่นต่อไป

3. ได้ทราบข้อดีและข้อบกพร่องในการดำเนินงาน ทั้งด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน ด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ รูปแบบของการผลิตสู่ความต้องการของตลาด ตลอดจน ปัญหาและขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดทำแผนส่งเสริม อาชีพราษฎรต่อไป

4. ชี้ให้เห็นคุณค่าของการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ของเกษตรกรในช่วงที่ว่างจากอาชีพ ประจำ ได้หันมาประกอบอาชีพเสริม เป็นการเพิ่มพูนรายได้แก่ครัวเรือน อันเป็นผลนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น ก่อให้เกิดอาชีพในท้องถิ่น เป็นแหล่งศึกษาและดูงาน และส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกส่วนหนึ่งด้วย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะจำกัดเฉพาะกรณีหมู่บ้านคลองนกกระทุง หมู่ที่ 8 ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรม กลุ่มอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาสำหรับการศึกษาค้นคว้า จะแบ่งเป็น 10 ประเด็น ตามความมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งมีดังนี้

- 1) ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านคลองนกกระทุง
- 2) จุดเริ่มต้นแนวคิดและพัฒนาการในการดำเนินงานอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจาก ผักตบชวา
- 3) การจัดตั้งกลุ่มอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา ด้วยกระบวนการศึกษา นอกโรงเรียน
- 4) การจัดระบบการผลิตและการพัฒนาฝีมือของสมาชิก ด้วยกระบวนการศึกษา นอกโรงเรียน
- 5) ระบบการจำหน่ายและการจัดการด้านการเงิน ด้วยระบบการศึกษานอกโรงเรียน
- 6) การประสานงานและการสนับสนุนจากทางราชการและองค์กรภายนอก

- 7) จุดเด่นและปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ
- 8) ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดของการดำเนินงาน
- 9) แนวโน้มและความคาดหวังในอนาคต
- 10) ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและการนำไปประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นอื่น

3. ขอบเขตด้านเวลา การศึกษาในเนื้อหา 10 ประเด็นข้างต้นอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2532 คือ การเริ่มต้นโครงการ จนถึงปีที่ทำการศึกษา คือปี พ.ศ. 2537

นิยามศัพท์เฉพาะ

หัตถกรรมในครัวเรือน หมายถึง กระบวนการผลิตสินค้าด้วยมือ โดยใช้แรงงานของสมาชิกในครอบครัว ใช้วัสดุที่หาได้ภายในท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบในการผลิต อาทิ ดันกก ไม้ไผ่ และหวาย เป็นต้น ในการศึกษาครั้งนี้จำกัดเฉพาะงานหัตถกรรมในครัวเรือนที่ใช้ผักตบชวา ในหมู่บ้านคลองนกกระทุง หมู่ที่ 8 ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

การศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่จัดไว้นอกระบบโรงเรียน โดยทั่วไปอาจจะดำเนินงานเป็นอิสระหรือเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมอื่นก็ได้ โดยมีเป้าประสงค์ที่จะสนองความต้องการและเป้าหมายในการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น โครงการสอบเทียบความรู้ในโรงเรียน เพื่อให้โอกาสที่สองแก่ผู้พลาดโอกาส การเข้าเรียนในโรงเรียนหรือกิจกรรมนอกหลักสูตรที่โรงเรียนจัดขึ้น รวมถึงการจัดฝึกอบรมเผยแพร่ความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่บุคคลหรือกลุ่มคนก็ได้ ในที่นี้หมายถึง การนำเอารูปแบบการให้ความรู้เรื่องการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวาให้แก่ราษฎรหมู่บ้านคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

การส่งเสริมอาชีพ หมายถึง การช่วยเหลือส่งเสริมด้านวิชาการ ด้านฝีมือ ด้านเงินทุน ด้านการตลาด และเทคโนโลยี ที่จะนำมาปรับปรุงการผลิตในงานหัตถกรรมในครัวเรือนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้รูปแบบการศึกษา
รายกรณี (Case Study) นำเสนอด้วยการบรรยาย อาศัยข้อมูลและเรื่องราวจากประสบการณ์การ
มีส่วนร่วมของผู้วิจัยเองเป็นหลัก (Experiential Approach) ใช้ข้อมูลเอกสาร และข้อมูลจากการ
สัมภาษณ์เป็นหลักอ้างอิง และเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ครอบคลุมเนื้อหา ตามที่ระบุในขอบเขต
ของการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล

เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล มีดังนี้

1. ข้อมูลจากบันทึกและประสบการณ์ส่วนตัว เนื่องจากผู้วิจัยเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน
และให้การสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา
บ้านคลองนกกระทุง ตั้งแต่เริ่มมีการก่อตั้งกลุ่มในปี พ.ศ. 2532 และให้การสนับสนุนติดต่อกันมา
จนถึงปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม และรับทราบกิจกรรมของกลุ่ม
มาตลอด ข้อมูลจากบันทึก และประสบการณ์ในการร่วมดำเนินงานของกลุ่ม จึงได้นำมาใช้เป็น
ข้อมูลในการเขียนรายงานการวิจัยในครั้งนี้

2. ข้อมูลจากหลักฐานเอกสารของหมู่บ้าน ได้แก่ ข้อมูลเบื้องต้นในการสำรวจหมู่บ้าน
(แบบ กขช.2 ค.) สถิติต่าง ๆ ของหมู่บ้าน บันทึกการประชุมของกลุ่ม บัญชีรายรับ - จ่าย และ
บัญชีผลิตผลของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง โดย
จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ

- 1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านคลองนกกระทุง
- 2) แนวความคิดการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา
- 3) การกำหนดนโยบายยุทธวิธีการบริหารองค์กร ข้อตกลงของสมาชิกกลุ่ม

การวางแผนการอำนวยความสะดวก และการควบคุม

4) ผลงานที่สำคัญ ผลกระทบของการดำเนินงาน ปัจจัยที่ผลักดันสู่ความสำเร็จ การจัดหาตลาด การประสานงานกับองค์กรอื่น และแนวโน้มในอนาคต

5) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของกรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพหัตถกรรม ในครัวเรือนจากผักตบชวา

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกในหมู่บ้าน ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์เอง ได้แก่

1) สัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้าน เช่น นายสมชัย ชะอ้อนชม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 ตำบลคลองนกระทูน ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว แนวคิดในการดำเนินชีวิต แนวคิดการทำอาชีพเสริมหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา การเผยแพร่และการเสนอแนะต่าง ๆ

2) สัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา ได้แก่ ข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ

3) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ และองค์กรภาคเอกชน เกี่ยวกับการดำเนินงาน และการเผยแพร่ความรู้

4. ข้อมูลจากสื่อสารมวลชน ได้แก่ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุกระจายเสียง บทความ หนังสือพิมพ์ และวารสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกระทูน

การนำเสนอผลงานวิจัย

ในการนำเสนอผลงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ได้แก่ ภูมิหลังของการวิจัย ความมุ่งหมาย ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้

บทที่ 2 นำเสนอประวัติความเป็นมา และสถิติพื้นฐานของบ้านคลองนกระทูน

บทที่ 3 การเริ่มจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมจากผักตบชวา การแยกกลุ่มมาตั้งกลุ่มของตนเอง

การรวมกลุ่มผู้สนใจเข้าเป็นสมาชิก คณะกรรมการบริหารกลุ่ม ระเบียบและข้อบังคับของกลุ่ม การจัดระบบบริหารกลุ่ม การพัฒนาด้านการจัดการ การฝึกอบรมสมาชิกในกลุ่ม การรวมกลุ่ม และการประชุม การจัดระบบเงินทุนหมุนเวียน การจัดระบบการผลิต ขั้นตอนการผลิต ปัจจัย ผลักดันสู่ความสำเร็จ การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมเสริม อย่างอื่น

บทที่ 4 การวางแผนบริหารองค์กร การจัดองค์กร การควบคุม ยุทธวิธีการตลาด ปัจจัยที่ก่อให้เกิดลูกค้าหรือตลาด แนวโน้มของตลาดในอนาคต ปัญหาอุปสรรคและผลกระทบ จากการดำเนินงาน

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

ชุมชนบ้านคลองนกระทุง

ประวัติและความเป็นมา

บ้านคลองนกระทุง เป็นชื่อของชุมชนหมู่บ้านในตำบลคลองนกระทุง เป็นชุมชนเกษตรกรรม โดยมีการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เป็นพื้นฐาน คำนวน ศรีธัญญารักษ์ (2538) กำนันตำบลคลองนกระทุง ได้เล่าถึงสภาพและประวัติของบ้านคลองนกระทุงว่า

บ้านคลองนกระทุงเป็นชุมชนเก่าแก่มานานแล้ว ภูมิประเทศรอบหมู่บ้านเป็นทุ่งนา ซึ่งเป็นที่ราบกว้าง ราษฎรส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมคลองนกระทุง ซึ่งไหลผ่านกลางหมู่บ้าน ทุ่งบริเวณนี้ เป็นที่ที่ชาวบ้านใช้เป็นที่พักเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูกที่สำคัญ คือ ข้าว การทำนาในที่ราบลุ่ม จะมีหนองน้ำและสัตว์น้ำ พวก ปลา กุ้งและหอย และมีฝูงนกกระทุงมาหากินเป็นจำนวนมาก จึงสันนิษฐานว่าเป็นที่มาของชื่อบ้านคลองนกระทุง ติดปากมาจนปัจจุบัน

ชุมชนบ้านคลองนกระทุงในปัจจุบัน ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ในจำนวน 11 หมู่บ้าน ของตำบลคลองนกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีเนื้อที่ทั้งหมด 2,800 ไร่ ใช้เป็นพื้นที่ทำการเกษตรกรรม 2,680 ไร่ ที่เหลือใช้เป็นที่อยู่อาศัย 120 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านคลองนกระทุง ประกอบอาชีพหลักด้วยการปลูกข้าว มีบางส่วนทำสวน และเลี้ยงสัตว์ โดยมีนายสมชัย ชะอ้อนชม เป็นผู้ใหญ่บ้าน (สถิติที่ทำการสภาตำบลคลองนกระทุง. 2537)

ที่ตั้งและอาณาเขต

บ้านคลองนกระทุง หมู่ที่ 8 ตำบลคลองนกระทุง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน ห่างจากที่ตั้งอำเภอบางเลนระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านและตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลลำพญา
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลบางภาษี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลนราภิรมย์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ หมู่ที่ 7 ตำบลคลองนกกระทุง

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่บ้านคลองนกกระทุง เป็นที่ราบลุ่มน้ำ มีคลองสภาพรไหลผ่านทางทิศตะวันออก และมีคลองนกกระทุง ไหลผ่านทางตอนใต้ ลักษณะดินเป็นดินเหนียวตกตะกอน อันเป็นดินเกิดใหม่จากอิทธิพลของน้ำกร่อย การระบายน้ำเร็ว แต่มีความอุดมสมบูรณ์สูง

สภาพพื้นที่และภูมิอากาศเหมาะแก่การปลูกข้าว ดังนั้นชุมชนในหมู่บ้านคลองนกกระทุง จึงเป็นชุมชนเกษตรกรรม มีครัวเรือนขนาด 5.4 คนต่อครัวเรือน ตั้งถิ่นฐานเรียงรายตามริมคลองนกกระทุง (สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. 2529 : 2 - 3)

โครงสร้างด้านประชากร

บ้านคลองนกกระทุง หมู่ที่ 8 มี 94 ครัวเรือน จำนวนประชากร 519 คน เป็นชาย 242 คน และหญิง 277 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน. 2537) เฉลี่ยจำนวนสมาชิกต่อครัวเรือนเท่ากับ 5.4 คน เมื่อจำแนกตามโครงสร้างอายุ จะปรากฏดังตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 โครงสร้างอายุของประชากร บ้านคลองนกกระทุง หมู่ที่ 8 ในปี พ.ศ. 2537

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แรกเกิด - 3 ปี	24	4.62
3 - 6 ปี	38	7.32
6 - 12 ปี	54	10.41
12 - 18 ปี	109	21.58

ตาราง 1 (ต่อ)

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
18 - 28 ปี	53	10.21
28 - 38 ปี	54	10.41
38 - 50 ปี	84	16.18
50 - 60 ปี	34	6.55
60 ปีขึ้นไป	66	12.72
รวม	519	100.00

แหล่งข้อมูล : กชข.2 ค. ประจำปี 2537 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน
จังหวัดนครปฐม

จากโครงสร้างด้านอายุของประชากรที่แสดงในตาราง 1 เป็นการแบ่งกลุ่มอายุของ
ประชาชนตามแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน ปี 2537 เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน
การพัฒนา ยกกระตือรือร้นอยู่ของประชากรในชนบทให้ดีขึ้น

จากตาราง 1 พบว่า วัยเด็กตั้งแต่แรกเกิด ถึง 12 ปี (แรกเกิด - 3 ปี, 3 - 6 ปี และ
6 - 12 ปี) มี 116 คน คิดเป็นร้อยละ 22.35 ของประชากรทั้งหมด วัยรุ่นอายุ 12 - 18 ปี มี 109 คน
คิดเป็นร้อยละ 21.58 วัยแรงงานอายุ 18 - 60 ปี (18 - 28, 28 - 38, 38 - 50 และ 50 - 60) มี 225 คน
คิดเป็นร้อยละ 43.35 และที่เหลือได้แก่วัยผู้สูงอายุ คืออายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 66 คน
คิดเป็นร้อยละ 12.72

สภาพทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างการผลิตของหมู่บ้านคลองนกกระทุง หมู่ที่ 8 ขึ้นอยู่กับการเกษตรกรรม โดยมี
การเพาะปลูกควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์และทำอาชีพเสริม เช่น หักถกกรรมครัวเรือนจากผักตบชวา
ค้าขาย ปลูกไม้ดอกและพืชผัก การเพาะปลูกที่สำคัญคือข้าว สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง

ได้ผลผลิตมากที่สุด 800 กก./ไร่ สภาพเศรษฐกิจของบ้านคลองนกกระทุง จากการสำรวจ จปฐ. ปี 2537 มีรายละเอียด ดังแสดงในตาราง 2 ต่อไปนี้

ตาราง 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของบ้านคลองนกกระทุง จากแบบสำรวจ จปฐ. ประจำปี พ.ศ. 2537

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ	หน่วย
จำนวนครัวเรือน	94	100.00	ครัวเรือน
1. ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรอย่างเดียว	23	24.47	ครัวเรือน
2. ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกินกว่า 1 อย่าง (อาชีพเสริม เช่น หัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา ค้าขาย การเลี้ยงสัตว์)	71	75.53	ครัวเรือน
3. ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง	50	53.19	ครัวเรือน
4. ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองและเช่าเพิ่มบางส่วน	41	43.62	ครัวเรือน
5. ครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดิน ทำกินทั้งหมด	3	3.19	ครัวเรือน
6. ผลผลิตข้าวเปลือกโดยเฉลี่ย	800	-	ก.ก./ไร่
7. รายได้เฉลี่ย/ครัวเรือน/ปี	23,000	-	บาท
8. ค่าจ้างแรงงานท้องถิ่น/วัน 1 คน	120 - 200	-	บาท
9. เครื่องจักรกลในการเกษตร (รถไถนาเดินตาม)	50	-	คัน
10. รถยนต์	17	-	คัน
11. รถอีแต๋น	11	-	คัน
12. รถมอเตอร์ไซด์	60	-	คัน
13. รถจักรยาน	120	-	คัน

จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 94 ครัวเรือน ปรากฏว่า 71 ครัวเรือน หรือร้อยละ 75.53 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง และทำไร่สวนผสม ปลูกมะม่วง กะทอน กล้วย มะพร้าว ไม้ดอกไม้ประดับ พืชผัก และเลี้ยงสัตว์

คำฉนวน ศรีธัญญารักษ์ (2538) กำนันตำบลคลองนกกระทุง ได้เล่าถึงการประกอบอาชีพในหมู่บ้านคลองนกกระทุงว่า

อาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ในบ้านคลองนกกระทุง ก็คือ การทำนาหว่านและนาดำ นาหว่าน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่านาปี ทำได้ปีละ 1 ครั้ง รายได้ไม่พอกับรายจ่าย บางปีน้ำท่วมมาก ผลผลิตไม่ได้ ต้องนำที่นาไปจำนองกับพ่อค้านายทุน ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยสูง ทำให้ชาวนา บางคน ที่นาต้องหลุดไปจากการจำนองไปเป็นของนายทุน ทำให้เกิดปัญหาความยากจน ความขาดแคลน มีใจผู้ร้ายชุกชุม ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากชาวบ้านไม่มีอาชีพเสริม เมื่อมีเวลาว่าง จากการทำนา จึงหารายได้จากการเลี้ยงโชค เล่นการพนัน กอปรกับผลผลิตการเกษตรตกต่ำด้วย

ในปี พ.ศ. 2525 ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาทำการเกษตรแผนใหม่ คือ การทำน่าน้ำตาม และการทำไร่นาสวนผสม คือปลูกพืชตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป เช่น มีการทำนาข้าว ปลูกไม้ผล พืชผัก และไม้ดอกไม้ประดับ การเลี้ยงสัตว์ เช่น ปลา ไก่ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรให้การช่วยเหลือ การปรับปรุงโครงสร้าง และสนับสนุนพันธุ์พืช เมล็ดพันธุ์ และสัตว์เลี้ยง และจนกระทั่งในต้นปี พ.ศ. 2537 จึงดำเนินการไร่นาสวนผสม คือ การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ โดยที่ทุกอย่างเกื้อกูลต่อกัน เช่น เลี้ยงไก่และเลี้ยงปลา โดยที่ปลากินมูลไก่ หรือปลูกข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ ได้ผลผลิต ส่วนต้นให้เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น โดยกรมส่งเสริมการเกษตรให้สินเชื่อโดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี และเรียกคืนเมื่อเกษตรกรได้รับผลผลิต ซึ่งจะมีช่วงเวลาแตกต่างกันในเนื้อที่ 5 - 10 ไร่ โดยจะให้สินเชื่อในวงเงินตั้งแต่ 100,000 - 220,000 บาท ซึ่งจะได้ผลตอบแทนมากกว่า 20 เท่าของการทำนองอย่างเดียว ทำให้ความเป็นอยู่ของสมาชิกบ้านคลองนกกระทุง มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น (สำนักงานเกษตรอำเภอบางเลน. 2537 : 2 - 3)

สมชัย ชะอ่อนชม (2538) ผู้ใหญ่บ้านได้เล่าถึงการดำรงชีพของชาวบ้านคลองนกกระทุงว่า ส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพหลักด้วยการทำนาปลูกข้าวเพื่อไว้ขาย ส่วนข้าวที่ใช้บริโภคซื้อจากพ่อค้าเพราะข้าวที่ปลูกได้จะขายหมด เนื่องจากมีคุณภาพต่ำ ทำให้ขายได้ราคาไม่ดี แต่สามารถ

ทำผลผลิตได้มากขึ้น คือ ทำนาได้ 2 ครั้งต่อปี หรืออาจจะ 5 ครั้งต่อ 2 ปี ในบางพื้นที่ผลผลิตประมาณ 800 กิโลกรัมต่อไร่ ช่วงว่างจากการทำนาก็จะประกอบอาชีพเสริม ผู้ชายส่วนใหญ่จะทำสวนและเลี้ยงสัตว์ ช่วยแม่บ้านทำอาชีพเสริมหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา โดยเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบ วัสดุ และจัดเตรียมอุปกรณ์ให้

สำหรับสตรีและแม่บ้านในฤดูกาลที่ว่างจากการทำนา ส่วนใหญ่จะปลูกพืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ และทำหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา ซึ่งเป็นวิชาชีพที่หาได้ง่ายในแม่น้ำลำคลองของหมู่บ้านนี้ ทำให้มีรายได้จากอาชีพเสริมเพิ่มขึ้น หยุดเล่นการพนัน ใจผู้ร้ายลดน้อยลง อาชญากรรมต่าง ๆ แทบจะไม่มีเลย เพราะทุกคนมีรายได้ ตลอดจนเด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคบังคับก็สามารถช่วยหารายได้ให้กับตัวเองและครอบครัว โดยการช่วยเก็บผักตบชวานำมาตากแห้ง และเจียรตักเป็นเปีย ตันผักตบชวาทากแห้งขายได้ในราคา 100 ก้าน ต่อ 6 บาท ค่าจ้างตักเปียราคาเมตรละ 1 บาท แต่ถ้าเป็นวัสดุของผู้ตักเองก็จะขายได้ในราคาเมตรละ 2 บาท เด็กนักเรียนใช้เวลาว่างจากการเรียนรับจ้างตักเปียผักตบชวา ทำให้มีรายได้ช่วยในการศึกษาเล่าเรียน มีเงินเก็บออมจากน้ำพักน้ำแรง ลดการพึ่งพาบิดามารดา ทำให้เด็กได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนในชั้นที่สูงกว่าเกณฑ์ภาคบังคับ เด็กในหมู่บ้านสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมแทบทุกคน

ช่อนกลิ่น ศรีเพ็งแก้ว (2538) ประชาสัมพันธ์ของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา ได้เล่าเพิ่มเติมว่า

หลานของฉันสองคน ซึ่งพ่อแม่แยกทางกัน ทั้งไว้เป็นภาระแก่ฉัน ที่ทำให้เขาทั้งสองมีโอกาสเรียนได้ถึงระดับมัธยมทุกวันนี้เพราะสวะ (ผักตบชวา) นี่แหละ มิฉะนั้นฉันก็คงให้หยุดเรียนเพราะความยากจน ไม่มีปัญญาไปหาเงินที่ไหนมาส่งเรียนได้ เพราะสวะหาง่ายไม่ต้องลงทุนหลานฉันจึงได้มีโอกาสกับเขา

จากการสัมภาษณ์ นางมาลี ชะอ้อนชม ภรรยาของผู้ใหญ่บ้านและมีตำแหน่งเป็นเหรัญญิกของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา ได้เล่าถึงรายได้ของสมาชิกจาก

การจักสานผักตบชวาเป็นผลิตภัณฑ์ว่าอยู่ระหว่าง 150 - 200 บาท ต่อคนต่อวัน ทำให้กลุ่มสามารถนำรายได้มาสู่หมู่บ้านคลองนกกระทุง จากการขายสินค้าผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานผักตบชวาสูงถึงเดือนละ 130,000 บาท (หนึ่งแสนสามหมื่นบาท) ขึ้นไป

สภาพทางสังคม

ประชาชนบ้านคลองนกกระทุงทั้ง 94 ครัวเรือนนับถือศาสนาพุทธ จตุรรมแห่งศรัทธา และการนับถือพระพุทธศาสนาคือวัดบางภาษี (บุญเรือนบูรณะ) และวัดเวฬุวนาราม (วัดหลวงพ่อสำเนียง อยู่สถาพร) วัดทั้ง 2 แห่งนี้ ตั้งอยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง ส่วนในหมู่บ้านคลองนกกระทุง หมู่ที่ 8 ไม่มีวัดประกอบพิธีทางศาสนา

สภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านคลองนกกระทุง มีความอบอุ่น อารีเป็นพื้นฐาน มีการร่วมกิจกรรมและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในลักษณะญาติมิตร มีการรวมกลุ่มจัดกิจกรรมสร้างความสามัคคีเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน เช่น พัฒนาแหล่งน้ำ ขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล และวางท่อน้ำประปาหมู่บ้าน ร่วมกันสร้างหอกระจายข่าวหมู่บ้าน จัดตั้งที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และมีการร่วมกิจกรรมโดยมีพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึด มีวัดเป็นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ด้านศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี เช่น ประเพณีการบวชนาค การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา ออกพรรษา ตักบาตรเทโว การกวนข้าวทิพย์ การเทศน์มหาชาติ ตลอดจนวันสงกรานต์ และวันขึ้นปีใหม่ มีการประกอบพิธีทำบุญ และจัดงานเพื่อสร้างความสามัคคี และพัฒนาท้องถิ่นมาโดยตลอด

ในส่วนของวัฒนธรรมท้องถิ่น นายชุ่น อดอนชม อายุ 67 ปี ได้เล่าให้ฟังว่า ชาวบ้านยังมีการยึดมั่นถือปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว การขนานศาลกล่าว การทำขวัญนาค การทำบุญต่ออายุ การอาบน้ำพระพุทธรูป การสะเดาะเคราะห์ การสวดแต่งงาน การบวชเรียนในพระพุทธศาสนาเหล่านี้ เป็นต้น

สภาพทางการศึกษา

ประชาชนส่วนใหญ่ของบ้านคลองนกกระทุง ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา เพราะเป็นการศึกษาภาคบังคับ มีโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติอยู่ในหมู่บ้าน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านคลองนกกระทุง จัดการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 ไม่มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้ที่ครอบครัวมีฐานะดีก็จะส่งบุตรหลานไปเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในตัวอำเภอบางเลน ในปัจจุบันการคมนาคมสะดวก และโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ขยายออกมาใกล้ชุมชนบ้านคลองกระทุง คือโรงเรียนสถาพรวิทยา ซึ่งอยู่ห่างหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร ประชาชนในหมู่บ้านคลองนกกระทุงได้ยอมรับ มองเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา กอรปกับครอบครัวมีรายได้เพิ่มจากการประกอบอาชีพเสริมหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา มีฐานะดีขึ้น เด็ก ๆ รุ่นหลังจึงได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้น

ตาราง 3 ข้อมูลทางการศึกษาของประชากรบ้านคลองนกกระทุง ปี พ.ศ. 2537

	กำลังศึกษา		สำเร็จการศึกษา		รวม	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ประถมศึกษา	54	40.30	211	63.36	265	56.75
มัธยมศึกษาตอนต้น	33	24.63	90	27.03	123	26.34
มัธยมศึกษาตอนปลาย	29	21.64	22	6.61	51	10.92
อนุปริญญา	15	11.20	9	2.70	24	5.14
ปริญญาตรี	3	2.24	1	0.30	4	0.86
รวม	134	100.00	333	100.00	467	100.00

แหล่งข้อมูล : กชช. 2 ค. ปี 2537 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ข้อมูลในตาราง 3 แสดงให้เห็นถึงระดับการศึกษาของประชาชนในหมู่ที่ 8 ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน ซึ่งพิจารณาโดยภาพรวมจะเห็นว่าอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ คือมีผู้กำลังศึกษาระดับประถมศึกษา และจบชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ มีถึงร้อยละ 56.75, ร้อยละ 26.34 กำลังเรียนและจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น, ร้อยละ 10.92 กำลังเรียนและจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ร้อยละ 5.14 กำลังเรียนและจบในระดับอนุปริญญา และร้อยละ 0.86 กำลังเรียนและจบระดับปริญญาตรี

ในส่วนของกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน และกิจกรรมการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในชุมชน บ้านคลองนกกระทุง ที่มีอยู่ในปัจจุบันได้แก่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และหอกระจายข่าว ประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเครื่องมือเพื่อนัดหมายของผู้นำหมู่บ้านในชุมชน ตลอดจนจัดการฝึกอบรมด้านอาชีพให้กับประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนใกล้เคียงอีกด้วย

สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลนร่วมกับคณะกรรมการสภาตำบลคลองนกกระทุง ได้จัดตั้งศูนย์เด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ และเตรียมเด็กเพื่อเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา และโรงเรียนบ้านคลองนกกระทุงก็ได้จัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนอีกส่วนหนึ่งด้วย

ส่วนผู้ที่พลาดโอกาสทางการเรียนที่อยู่ในหมู่บ้าน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอบางเลน และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน ร่วมกับโรงเรียนบ้านคลองนกกระทุง จัดสอนเสริมให้สามารถอ่านออกเขียนได้ และให้การฝึกฝนวิชาชีพให้กับผู้ที่สนใจ ส่วนผู้ที่เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไป ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบางเลน ก็ให้การศึกษาในระบบทางไกลจนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 อีกด้วย (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน. 2537 : 1)

สภาพทางสาธารณสุข

ประชาชนบ้านคลองนกกระทุง จำนวน 94 ครัวเรือน มีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น เนื่องจากมีรายได้จากการประกอบอาชีพเสริม ทำให้มีโอกาสได้ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับ ทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น ตลอดจนมีการติดต่อสื่อสารจากการกระจายข่าวในทุกด้าน รวมทั้งด้านความรู้ทางสาธารณสุขด้วย มีการรณรงค์จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และ

อสม. (เจ้าหน้าที่อาสาสาธารณสุขหมู่บ้าน) มาให้ความรู้ความเข้าใจในการบำรุงรักษาสุขภาพอนามัย ตลอดจนการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อมตลอดจนการป้องกันโรค ทำให้หมู่บ้าน คลองนกกระทุงมีสภาพทางสาธารณสุขอยู่ในเกณฑ์ที่ดี จากการสำรวจ จปฐ.ด้านสาธารณสุข ประจำปี พ.ศ. 2537 จำนวน 23 ข้อ เมื่อเทียบเป้าหมายพบว่าบรรลุเป้าหมายทุกข้อ มีรายละเอียดดังแสดงได้ในตาราง 4 ต่อไปนี้

ตาราง 4 ข้อมูลสาธารณสุขของบ้านคลองนกกระทุง ประจำปี พ.ศ. 2537

ความจำเป็นพื้นฐาน	เป้าหมาย ปี 2539 (ร้อยละ)	จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	จำนวนที่ผ่านเกณฑ์		หน่วย
			จำนวน	ร้อยละ	
1. หญิงตั้งครรภ์ได้กินอาหารเพียงพอ ทำให้เด็กแรกเกิดน้ำหนัก 3,800 กรัม ขึ้นไป	70	9	9	100.00	คน
2. เด็กแรกเกิดวัย 5 ปี ไม่ขาดสาร อาหาร ระดับที่เป็นอันตรายต่อ สุขภาพ	ระดับ1 10 ระดับ2 1 ระดับ3 0	48	48	100.00	คน
3. เด็กอายุ 5 - 14 ปี กินอาหารถูกต้อง ครบถ้วน	93	63	63	100.00	คน
4. ครั้วเรือนไม่กินอาหารประเภทเนื้อ สัตว์สุก ๆ ดิบ ๆ	60	94	94	100.00	คน
5. ครั้วเรือนได้กินอาหารควบคุมที่มี ฉลาก อ.ย.	75	94	74	78.72	ครั้วเรือน
6. ครั้วเรือนมีที่อยู่อาศัยที่มีสภาพ คงทนถาวรอยู่ต่อไปได้อีก 5 ปี	90	94	92	97.87	ครั้วเรือน
7. ครั้วเรือนจัดบ้านเรือนบริเวณถูกสุข ลักษณะ	90	94	94	100.00	ครั้วเรือน

ตาราง 4 (ต่อ)

ความจำเป็นพื้นฐาน	เป้าหมาย ปี 2539 (ร้อยละ)	จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	จำนวนที่ผ่านเกณฑ์		หน่วย
			จำนวน	ร้อยละ	
8. ครว้เรือนมีและใช้ส้วมถูกสุขาภิบาล	95	94	94	100.00	ครว้เรือน
9. ครว้เรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่ม เพียงพอตลอดปี 5 ลิตร ต่อคน ต่อวัน	95	94	92	97.87	ครว้เรือน
10. ครว้เรือนไม่ถูกรบกวนจากสิ่ง รำคาญ	80	94	80	85.11	ครว้เรือน
11. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลมีการ ตรวจสุขภาพฉีดวัคซีนครบ	75	9	9	100.00	คน
12. หญิงตั้งครรภ์ได้รับบริการทำคลอด จากแพทย์ผดุงครรภ์	80	9	9	100.00	คน
13. เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับการฉีด วัคซีนป้องกันโรค	95	9	9	100.00	คน
14. เด็กวัยประถมศึกษาได้รับการฉีด วัคซีนป้องกันโรค	99	54	54	100.00	คน
15. ครว้เรือนมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์	80	94	90	95.74	ครว้เรือน
16. ครว้เรือนรู้จักวิธีป้องกันโรคเอดส์	80	94	90	95.74	ครว้เรือน
17. เด็กอายุ 3 - 6 ปี ได้รับบริการ เลี้ยงดูที่ถูกต้อง	60	48	38	79.17	คน
18. ครว้เรือนมีความปลอดภัยจาก อุบัติเหตุ	60	94	74	78.72	ครว้เรือน
19. คู่สมรสที่ภรรยาอายุ 15 - 44 ปี ใช้บริการคุมกำเนิด	77	83	73	87.93	คู่
20. คู่สมรสมีลูกไม่เกิน 2 คน (หลัง พ.ศ. 2513)	75	199	169	84.92	คู่

ตาราง 4 (ต่อ)

ความจำเป็นพื้นฐาน	เป้าหมาย ปี 2539 (ร้อยละ)	จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	จำนวนที่ผ่านเกณฑ์		หน่วย
			จำนวน	ร้อยละ	
21. คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา	90	242	220	90.91	คน
22. คนในครัวเรือนไม่ติดบุหรี่	90	242	220	90.91	คน
23. คนสูงอายุได้รับการรับดูแลจากคน ในครัวเรือน	90	66	62	93.93	คน

แหล่งที่มา : สถิติข้อมูลจากแบบสำรวจ จปฐ. ประจำปี 2537 บ้านคลองนกกระทุง หมู่ที่ 8
ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

สภาพของแหล่งน้ำ

บ้านคลองนกกระทุงอาศัยแหล่งน้ำในการบริโภคและอุปโภคจากน้ำประปาของหมู่บ้าน ซึ่งมีขนาดความจุ 12 ลูกบาศก์เมตร ที่กักเก็บน้ำฝนของโครงการกองหนุนเพื่อความมั่นคงของชาติ ขนาดความจุ 40 ลูกบาศก์เมตร แท้งค์เก็บน้ำฝนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ขนาดความจุ 80 ลูกบาศก์เมตร และมีโอ่งขนาด 10 - 100 ปีบ กักเก็บน้ำฝนไว้ใช้ดื่มในฤดูแล้งอีกด้วย ส่วนน้ำในคลองนกกระทุง นอกจากใช้ในการเพาะปลูกเป็นหลักแล้ว ก็ใช้เลี้ยงสัตว์ และอุปโภคต่าง ๆ อีกด้วย

สำหรับน้ำดื่ม โดยเฉพาะที่กักเก็บน้ำฝนมีเพียงพอสำหรับ 5 ลิตร ต่อคนต่อวัน จำนวน 92 ครัวเรือน ส่วนอีก 2 ครัวเรือน มีบ้านอยู่ไม่ถาวร หลังคาไม่สามารถรองรับน้ำฝนเพื่อกักเก็บไว้ได้ จึงได้อาศัยน้ำดื่มจากโรงเรียนบ้านคลองนกกระทุง ซึ่งมีที่กักเก็บน้ำฝนขนาดใหญ่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด อยู่บริเวณด้านหลังของอาคารเรียน ส่วนนักเรียนได้รับความสะดวกสบายทั้งน้ำดื่ม และน้ำใช้อย่างไม่ขาดแคลน

วรรณะ ชัยชนะ (2538) ปฏิคมของกลุ่มหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกระทุง ได้เล่าถึงสภาพแหล่งน้ำของบ้านคลองนกระทุงว่า

บ้านคลองนกระทุง เดิมอาศัยน้ำดื่มจากน้ำฝน อาศัยน้ำใช้เพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์จากน้ำในคลองนกระทุง ปัจจุบันน้ำในคลองนกระทุงเริ่มเสียเนื่องจากโรงงานปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำท่าจีน และไหลผ่านเข้าคลองนกระทุง ประกอบกับคลองนกระทุงตื้นเขิน เนื่องจากมีผักตบชวา ต้นลำเจียก ขึ้นอย่างหนาแน่น ทำให้น้ำระบายไม่สะดวก สัตว์น้ำสูญหายหมด จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2532 กลุ่มได้นำผักตบชวามาทำผลิตภัณฑ์และปุ๋ยหมัก ทำให้น้ำในลำคลองนกระทุงระบายได้ ทำให้น้ำเสียลดลง แต่ก็ยังแห้ง น้ำไม่พอในการทำนา ในช่วงที่ 2 ของฤดูแล้ง เพราะความตื้นเขิน เมื่อปี พ.ศ. 2537 ศูนย์ประสานงานทหารหนูนแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน จัดสรรงบประมาณมาขุดลอกคลองนกระทุง ทำให้น้ำไม่แห้งในฤดูแล้ง จึงไม่เป็นปัญหาในการเพาะปลูก

สภาพปัญหาของหมู่บ้าน

สภาพปัญหาของบ้านคลองนกระทุง มีดังนี้

1. **การคมนาคม** เส้นทางคมนาคมที่มีอยู่ จำเป็นต้องได้รับการซ่อมบำรุงเพื่อให้สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาล และควรดูแลในเรื่องรถบรรทุกขนาดหนักที่เข้ามาใช้เส้นทาง ทำให้เส้นทางชำรุดเสียหาย อย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นเส้นทางที่มีอยู่เป็นถนนลูกรังทำให้เกิดมลภาวะเรื่องฝุ่นละออง และเป็นหลุมบ่อในฤดูฝน

2. **แหล่งน้ำเพื่อการบริโภค** คลองนกระทุงเป็นแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตรกรรมเส้นเดียวของบ้านคลองนกระทุง ซึ่งตื้นเขิน น้ำในลำคลองเสีย แม้จะได้รับการขุดลอกแล้วจากศูนย์ประสานงานทหารหนูน กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน เมื่อปี พ.ศ. 2537 แล้วก็ควรได้รับการขุดลอกทุก 3 ปี และในลำคลองที่มีต้นลำเจียกจำนวนมาก ต้องใช้เครื่องกลหนักเข้าช่วย จึงสามารถกำจัดได้ ส่วนผักตบชวาไม่มีปัญหากับชาวบ้านคลองนกระทุงเหมือนกับหมู่บ้านอื่น

3. บริการสาธารณะและสิ่งแวดล้อม บ้านคลองนกกระทุงยังขาดสถานที่ ที่จะใช้ดำเนิน กิจกรรมสาธารณะ เช่น อาคารเอนกประสงค์ที่จะใช้จัดกิจกรรมของชุมชน และการฝึกอาชีพ รวมทั้งใช้เป็นตลาดของหมู่บ้าน นอกจากนี้แล้ว บริเวณพื้นที่ทำน้ายังขาดลานตากข้าว และศาลาพัก โดยสารพักร้อนริมทาง

บทที่ 3

หัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา

การเริ่มจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมจากผักตบชวา

กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ได้พัฒนามาจาก “กลุ่มอาชีพสตรีจักสานผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง” ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่สร้างขึ้นในระดับหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2532

นางปราณี โสภิตชาติ ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน (กพ.สม.) บ้านคลองนกกระทุง ได้กล่าวถึงการเริ่มจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมจากผักตบชวาว่า แนวความคิดนี้เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2532 จากการที่ตนเองและเพื่อนสตรีในหมู่บ้านอีก 1 คน ได้เข้าร่วมการฝึกอบรมสตรีอาสาพัฒนาตามโครงการของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งจัดขึ้นที่วัดบางภาษี ตำบลคลองนกกระทุง ระหว่างวันที่ 24 - 26 กุมภาพันธ์ 2532 มีผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมรวมทั้งหมด 12 คน ในจำนวนนี้มีนางปราณี โสภิตชาติ และนางประเทือง ชัยชนะ ตัวแทนสตรีจากบ้านคลองกระทุง 2 คนเข้าร่วมด้วย ได้รับความรู้และมีความสนใจในเรื่องการส่งเสริมอาชีพจักสานผักตบชวาอย่างมาก หลังจากจบการฝึกอบรมแล้ว ทั้งสองคนจึงได้ชักชวนเพื่อนสตรีในหมู่บ้านคลองนกกระทุงได้จำนวน 7 คน รวมกันเป็นกลุ่มส่งเสริมหัตถกรรมจากผักตบชวาขึ้น

สมาชิกทั้ง 7 คนให้ความสนใจและมองเห็นประโยชน์ร่วมกันที่จะได้รับการประกอบอาชีพเสริมดังกล่าว ประกอบกับผักตบชวาเป็นวัสดุที่มีมากและหาได้ง่ายในท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะว่ามีคลองนกกระทุงไหลผ่านกลางหมู่บ้าน มีผักตบชวาอยู่เต็มคลองตลอดเวลา โดยจะไหลมาตามแม่น้ำท่าจีน จากทางเหนือของหมู่บ้าน เข้าสู่คลองนกกระทุง จนไม่สามารถกำจัดให้หมดสิ้นไปได้ แม้อำเภอบางเลนจะมีนโยบายรณรงค์กำจัดผักตบชวาเป็นประจำทุกปี แต่ก็ไม่สามารถทำได้สำเร็จเป็นปัญหาของหมู่บ้าน และพื้นที่ใกล้เคียงตลอดมา

เมื่อสมาชิกของกลุ่มสตรีทั้ง 7 คน แห่งหมู่บ้านคลองนกกระทุง มีความคิดเห็นตรงกัน จึงไปติดต่อขอเข้ารับการฝึกอบรมจากวิทยากรของกรมการพัฒนาชุมชน คือ ครูละออรัตน์ ศรีเทียมทอง ที่หมู่บ้านบางภาษี หมู่ที่ 7 ตำบลเดียวกัน ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านคลองนกกระทุง

ประมาณ 5 กิโลเมตร ครูละออรัตน์ฯ เป็นผู้ที่มีความชำนาญในการให้การฝึกอบรมผลิตภัณฑ์ จักสานผักตบชวา กลุ่มสตรีทั้ง 7 คน ใช้เวลาเข้ารับการอบรม 15 วัน ก็สามารถผลิตสินค้า จากผักตบชวาถึงขั้นจำหน่ายได้ ผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มผลิตในระหว่างฝึกอบรมมีจำนวน 11 ชิ้น ครูละออรัตน์ฯ รับซื้อไว้เป็นเงิน 935 บาท (เก้าร้อยสามสิบห้าบาทถ้วน) และทั้ง 7 คน ก็สมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ผักตบชวา และผลิตสินค้าส่งให้กลุ่มติดต่อกันเรื่อยมาเป็นเวลา 4 เดือน

ในเวลาต่อมา กลุ่มสตรีทั้ง 7 คน ได้ชักชวนเพื่อนบ้านคลองนกกระทุง ผู้มีความสนใจ เข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นได้ถึง 22 คน ทำให้งานผลิตภัณฑ์ผักตบชวาที่ครูละออรัตน์ฯ รับจาก ลูกค้ามาไม่มีพอที่จะแบ่งให้กับกลุ่มบ้านคลองนกกระทุง กลุ่มสตรีบ้านคลองนกกระทุง จึงได้แยก ตัวออกจากกลุ่มครูละออรัตน์ฯ มาตั้งเป็นกลุ่มใหม่ชื่อ “กลุ่มอาชีพสตรีจักสานผักตบชวาบ้านคลอง นกกระทุง” โดยมีผู้ใหญ่สมชัย ชะอ่อนชม เป็นที่ปรึกษากลุ่ม ทางกลุ่มได้จัดฝึกอบรมสมาชิกเพิ่ม ตลอดจนติดต่อหาตลาดเอง (ปราณี โสภิตชาติ: 2538)

นางประเทือง ชัยชนะ ประธานกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ได้เล่าให้ฟังถึงแนวคิดในการริเริ่มจัดตั้งกลุ่มว่า สาเหตุแยกกลุ่มออกจาก ครูละออรัตน์ฯ ในขณะที่รวมกลุ่มได้เป็น 22 คน นั้นเนื่องจากว่างานของครูละออรัตน์ฯ ไม่พอ แบ่งให้กับกลุ่ม จึงได้ประชุมหารือสมาชิกทั้ง 22 คน จัดตั้งกลุ่มอาชีพสตรีจักสานผักตบชวาบ้าน คลองนกกระทุงขึ้นมา แต่ก็ยังส่งผลิตภัณฑ์บางส่วนให้กับกลุ่มครูละออรัตน์ฯ อยู่ บางส่วนก็ส่ง ตลาดของกลุ่มเอง ต่อมาเมื่อหาตลาดได้มากขึ้น จึงของดส่งสินค้าทางครูละออรัตน์ฯ ทั้งหมด และจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวาบ้านคลองนกกระทุงขึ้น มีการปรับ ราคาสินค้าบางอย่างเพิ่มขึ้นจากเดิมให้กับสมาชิกของกลุ่ม มีการฝึกอบรมสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นมา เรื่อย ๆ จนมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 42 คน และรับสมาชิกจากหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียงมาสมทบ รวมเป็น จำนวนสมาชิก 76 คน (ประเทือง ชัยชนะ: 2538)

การส่งผลิตผลเข้าประกวด

หลังจากกลุ่มสตรีจักสานบ้านคลองนกกระทุงได้แยกมาตั้งกลุ่มของตนเองได้ประมาณ 5 เดือน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้จัดประกวดผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวาขึ้น ที่ศูนย์การค้า

ริเวอร์ ซิตี้ ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มสตรีจักสานผักตบชวาบ้านคลองนกกระทุงได้ส่งผลงานเข้าร่วมประกวดในครั้งนั้น ผลงานของกลุ่มได้รับรางวัลชมเชย เป็นเงิน 500 บาท (ห้าร้อยบาทถ้วน) แม้เป็นเงินรางวัลเพียงเล็กน้อย แต่ก็ถือว่าเป็นความสำเร็จก้าวแรกของกลุ่ม

การรวมกลุ่มผู้สนใจเข้าเป็นสมาชิก

กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง เริ่มเป็นกลุ่มที่มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง มีอายุการจัดตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เป็นเวลา 6 ปีกว่า และมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา การรวมกลุ่มผู้สนใจเป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนนี้ เป็นผลงานที่สำคัญของกลุ่มในการประกอบอาชีพเสริม โดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นคือผักตบชวา ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก นำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ของใช้ต่าง ๆ และจำหน่ายเป็นรายได้เสริม มีจำนวนสมาชิกผู้สนใจสมัครเป็นสมาชิกสูงขึ้นทุกปี ดังแสดงในตาราง 5 ต่อไปนี้

ตาราง 5 ข้อมูลจำนวนสมาชิกของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา
บ้านคลองนกกระทุง

ปีที่ดำเนินการ	จำนวนสมาชิก (คน)
2532	15
2533	25
2534	34
2535	42
2536	54
2537	76

แหล่งข้อมูล : เอกสารสรุปข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน สำนักงานสภาพัฒนาการและครุฑ

อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ปี พ.ศ. 2537

ปราณี กิจโสภา (2538) สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจาก
ผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ได้เล่าการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มว่า

เดิมทำจักสานผักตบชวาอยู่ที่บ้าน และได้เข้ารับการอบรมจากวิทยากรจึงเข้าเป็นสมาชิกของ
กลุ่มในชุดแรก 15 คน ในปี พ.ศ. 2532 แม้ว่ากลุ่มจะไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ก็ได้รับ
ประสบการณ์นำมาแก้ไขปรับปรุงจนประสบความสำเร็จดังทุกวันนี้

วิจิตร จันทรเกษม (2538) สมาชิกกลุ่มอีกคนหนึ่งได้เล่าถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ
กลุ่มว่า

หลังจากที่ผ่านการฝึกอบรม รู้สึกพอใจในการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มทำให้สินค้ามี
คุณภาพ เพราะผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นต้องผ่านการตรวจจากคณะกรรมการก่อนออกจำหน่าย
มีการพัฒนาผลงานอยู่ตลอดเวลา ช่วยดูแลให้สมาชิกทุกคนมีตลาดอย่างต่อเนื่อง ไม่
ต้องกังวลใจว่าผลิตภัณฑ์จะขายไม่ได้ เพราะทุกคนของกลุ่มมีความเสียสละและรวมตัว
กันอย่างจริงจัง ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง และมีพลังต่อรองในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สูง

คณะกรรมการบริหารกลุ่ม

คณะกรรมการบริหารกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลอง
นกกระทุง ปี พ.ศ. 2535 ประกอบด้วยบุคคลและตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

1. นางประเทือง ชัยชนะ	ประธาน
2. นางวิไล อิมไพบูลย์	รองประธาน
3. นางวันเพ็ญ คำศรี	เลขานุการ
4. นางช่อนกลิ่น ศรีเพ็งแก้ว	ประชาสัมพันธ์
5. นางมาลี ชะอ้อนชม	เหรียญก
6. นางประทีน ภิรมย์ชุ่ม	กรรมการ

7. นางสาวนิภา เปี่ยมประทวน	กรรมการ
8. นายวรรณะ ชัยชนะ	ปฏิคม (ผู้นำ อบ.)
9. นายฐัน ฉ่ออนชม	ช่างออกแบบ
10. นายสมชัย ช่ออนชม	ที่ปรึกษาและฝ่ายการตลาด

รายชื่อคณะกรรมการกลุ่มได้เขียนติดไว้บนแผ่นป้ายในที่ทำการของกลุ่ม เพื่อให้เป็นที่รับรู้กันทั่วไป

ภาพประกอบ 1 ที่ทำการกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกระทุง

หวล ศรีพิมพ์ยิ้ม (2538) สมาชิกส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกระทุง ได้เล่าถึงการทำงานของคณะกรรมการบริหารว่า

คณะกรรมการบริหารชุดนี้ทำงานด้วยความเสียสละ และช่วยเหลือสมาชิกอย่างจริงจัง
อำนวยความสะดวกทุกอย่าง ผลิตภัณฑ์บางอย่างบกพร่องไม่เรียบร้อย ก็ช่วยแก้ไขแนะนำ
ให้ตัวแทนหน้าจริง ๆ ก็จะเรียกเจ้าของมาแก้ไข จะไม่ปล่อยขายให้กับลูกค้าโดยมิได้แก้ไข
เพราะจะทำให้เสียชื่อและเสียลูกค้าได้ สมาชิกทุกคนก็บอกว่า กรรมการชุดนี้ดีทุกคน
จึงเลือกให้ชุดนี้บริหารกลุ่มต่อไปอีก 2 ปี

ประทีน ภิรมย์สุน (2538) กรรมการกลุ่มได้เล่าถึงโครงสร้างของคณะกรรมการบริหารว่า

โครงสร้างของคณะกรรมการบริหารชุดนี้ไม่ได้ยึดรูปแบบของกรมการพัฒนาชุมชน กรม
การหลายคนต่างให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่เป็นประโยชน์ คือตามแนวทางของกรมการ
พัฒนาชุมชนก็เป็นแนวทางที่ดี แต่กลุ่มไม่ได้ทำตามนั้น เพราะใช้คนมากเกินไป และ
กลุ่มคงไม่ต้องใช้คนหรือตำแหน่งมากขนาดนั้น มีน้อยคน แต่ได้คนที่มีความตั้งใจเสียสละ
ทำงานจริงจัง คิดว่าน่าจะดีกว่า

มาลี ศรีชัยนาท (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงกรรมการบริหารกลุ่มว่า

คณะกรรมการชุดนี้เป็นคนเดิม ๆ ตั้งแต่เริ่มตั้งกลุ่มที่สมาชิกไว้วางใจตลอดมา เพราะ
ทำงานจริงจัง สมาชิกทุกคนพอใจในการทำงาน และเสียสละไม่หาความรู้

ประทุม ภรรณสนธิ์ (2538) สมาชิกกลุ่มอีกคนหนึ่งได้เล่าถึงผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นที่
ปรึกษากลุ่มและผู้จัดการด้านตลาดว่า

ผู้ใหญ่สมชัย ชะอ้อนชม เข้าใจหาตลาด เรื่องราคาไม่มีถูกกด เป็นไปตามที่สมาชิก
ต้องการ และขายได้หมดทุกอาทิตย์

นายสมชัย ชะอ้อนชม เองได้เล่าถึงการจัดการด้านการตลาดของกลุ่มสตรีจักสาน

ผักตบชวาในระยะแรกว่า ทางกลุ่มต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับสินค้าขายไม่ได้ราคา ทั้งนี้เพราะไม่มีการพัฒนารูปแบบที่ตรงกับความต้องการของตลาดด้วย เมื่อผลิตรายออกมาแล้วจึงไม่มีตลาดรองรับผลผลิตในตอนเย็น (สมชัย ชะอ้อนชม. 2538)

ในปี พ.ศ. 2534 กลุ่มประสบปัญหาสินค้าขายไม่ออกเนื่องจากกลุ่มยังไม่มีข้อตกลงและวางระเบียบที่แน่นอนกับลูกค้าผู้รับซื้อ รวมทั้งไม่มีการพัฒนารูปแบบสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด จึงเกิดแนวคิดว่าจะต้องพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง ได้มีการประชุมสมาชิกเพื่อหาข้อยุติและข้อตกลงใจที่ดีที่สุดและวางระเบียบที่เหมาะสมมา

ระเบียบและข้อบังคับของกลุ่ม

ผู้ใหญ่สมชัย ชะอ้อนชม (2538) ได้เล่าถึงการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา ว่าเป็นโครงการหนึ่งในจำนวน 3 โครงการส่งเสริมอาชีพของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน เพราะผักตบชวามีอยู่มากและไม่ต้องลงทุน นอกจากจะสามารถทำรายได้เพิ่มให้กับครอบครัวแล้ว ยังช่วยกำจัดผักตบชวาให้ลดน้อยลงด้วย สอดคล้องกับนโยบายของทางราชการ แม้ว่าจะเริ่มการส่งเสริมอาชีพมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 กลุ่มส่งเสริมอาชีพนี้ก็ประสบปัญหามาโดยตลอดจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2535 จึงประสบความสำเร็จหลังจากได้ทำการฝึกอบรมสมาชิกในปี พ.ศ. 2534 แล้วในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2535 กลุ่มได้ออกระเบียบข้อบังคับของกลุ่มไว้ดังนี้ คือ

1. สมาชิกกลุ่มมี 2 ประเภท
 - 1.1 สมาชิกสามัญ
 - 1.2 สมาชิกสมทบ
2. คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นสมาชิกกลุ่ม
 - 2.1 เป็นผู้ที่มีความเสียสละและเห็นประโยชน์ส่วนรวม
 - 2.2 เป็นผู้ที่สมาชิกกลุ่มยอมรับและผ่านการอบรมแล้ว
3. การขาดจากการเป็นสมาชิก
 - 3.1 ตาย
 - 3.2 ลาออก

การจัดระบบบริหารกลุ่ม

ในปี พ.ศ. 2535 หลังจากกลุ่มได้พัฒนาเป็นระบบยิ่งขึ้นการดำเนินงานก็เริ่มบังเกิดผล สามารถขายสินค้าได้ราคาและมีตลาดเพิ่มขึ้น สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้อาติดยะประมาณ 30,000 บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) แม้ว่ากลุ่มจะมีกรรมการจำนวนน้อย แต่ทุกคนทำงานเพื่อกลุ่ม ทำงานด้วยความเสียสละอย่างจริงจัง ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกดีขึ้น จากที่เคยเล่นการพนันเมื่อมีเวลาว่างจากฤดูทำนา ก็หันมาประกอบอาชีพจักสานผักตบชวา เพราะมีรายได้ดี ต้นทุนก็ต่ำ วัตถุดิบหาง่าย มีอยู่ในคลองนกกระทาจำนวนมาก (ประเทือง ชัยชนะ. 2538)

นางวันเพ็ญ คำศรี เลขาธิการกลุ่มได้เล่าถึงโครงสร้างการบริหารของกลุ่มว่าไม่เหมือนกับกรมการพัฒนาชุมชน ที่มีคณะกรรมการหลายคน แต่ได้ประยุกต์ให้มีคณะกรรมการคณะเดียว ซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขาธิการ เภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ กรรมการปฏิคม ช่างออกแบบ และที่ปรึกษาและการตลาด

จำนวนคณะกรรมการและการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารของกลุ่มได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการ โดยมีหลักฐานปรากฏตามแผ่นป้ายที่ติดอยู่ที่สำนักงานของกลุ่ม ตลอดจนมีระเบียบของกลุ่มในปี พ.ศ. 2535 ในยุคของการบริหารโดยการนำของนางประเทือง ชัยชนะ ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน (กพ.สม.) คนปัจจุบัน ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกของกลุ่มให้เป็นประธานกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวาบ้านคลองนกกระทาร่วมกับคณะกรรมการตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่งกำหนดไว้ชัดเจนให้มีคณะกรรมการทั้งหมด 10 คน แต่ละคนเป็นกรรมการได้เพียงตำแหน่งเดียว โดยสมาชิกกลุ่มจะทำการคัดเลือกทุก 2 ปี กำหนดไว้เป็นเดือนกุมภาพันธ์ของทุก 2 ปี (วันเพ็ญ คำศรี. 2538)

การพัฒนาด้านการจัดการ

เมื่อปี พ.ศ. 2534 ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของหมู่บ้านในฐานะเลขาธิการโครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติ อำเภอบางเลน ได้พาคณะผู้นำหมู่บ้าน คือ กำนัน

และผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอบางเลน จำนวน 60 คน ไปศึกษาดูงาน และเข้ารับการฝึกอบรมที่ ศูนย์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมี ดร.ปชา ลาภานันท์ เป็นผู้อำนวยการศูนย์ เป็นผู้ดำเนินการฝึกอบรม และเป็นวิทยากรให้การบรรยาย

ในการอบรมครั้งนั้น นายสมชัย ชะอ่อนชม ผู้ใหญ่บ้านคลองนกกระทุงได้เข้าร่วม โครงการด้วย ได้แนวคิดที่จะนำไปพัฒนาท้องถิ่นของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มสตรีจักสานผักตบชวา โดยพัฒนาในเรื่องรูปแบบ การจัดการ การตลาด รวมทั้ง การจัดหาเงินทุนหมุนเวียนสนับสนุนกลุ่ม เป็นการพัฒนาที่ครบวงจร จึงจะทำให้การดำเนินงาน เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพประกอบ 2 ดร.ปชา ลาภานันท์ ผู้อำนวยการศูนย์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง
นายสุรินทร์ สรงสระแก้ว ปลัดอำเภออาวุโสอำเภอบางเลน และคณะผู้เข้าอบรม
ในวันสุดท้ายของการฝึกอบรม

เมื่อกลับจากการฝึกอบรมแล้ว สำนักงานกองทุนอำเภอบางเลน ร่วมกับศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัดนครปฐม และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน ได้จัดฝึกอบรมให้กับ
สมาชิกของกลุ่ม เมื่อวันที่ 11 - 19 มีนาคม 2534 ด้วยกระบวนการศึกษานอกโรงเรียน โดยเน้น
ให้สมาชิกมีความสามารถคิดเป็น เพื่อจะได้คิดพัฒนารูปแบบให้ตรงกับความต้องการของตลาด
ทำเป็น คือ การจัดการบริหารกลุ่มที่เกิดประโยชน์ต่อสมาชิก และแก้ปัญหาเป็น คือ การตลาด
ทำแล้วขายได้ มีตลาดรองรับ ทำการผลิตให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพและตรงต่อความต้องการของ
ตลาด รวมทั้งการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คือ ยอมเสียสละเงินร้อยละ 5 ของราคาขาย
เก็บไว้เป็นทุนหมุนเวียนของกลุ่ม รวมทั้งเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดหาพาหนะเพื่อขนส่งผลิตภัณฑ์ไปสู่
ตลาดหรือลูกค้าได้สะดวกยิ่งขึ้น

เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา
บ้านคลองนกกระทุง เข้มแข็งและผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ มีตลาดรองรับ และมีทุนหมุนเวียน
การฝึกอบรมให้กับสมาชิกด้วยกระบวนการศึกษานอกโรงเรียน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดย
เฉพาะการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้สมาชิกของทุกคน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ตรง
ตามปรัชญากรมการศึกษานอกโรงเรียนอยู่เสมอ การส่งเสริมอาชีพก็จะประสบผลสำเร็จ เพราะ
สมาชิกจะได้นำความรู้มาพัฒนารูปแบบการผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด และรู้วิธีการจัด
การในองค์กร ตลอดจนได้นำประสบการณ์จากการฝึกอบรมไปเพิ่มพูนทักษะที่มีอยู่ให้ได้ผลผลิตที่มี
รูปแบบหลากหลาย ซึ่งการส่งเสริมอาชีพจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้

การฝึกอบรมสมาชิกในกลุ่ม

เนื่องจากการฝึกอบรมในครั้งนี้มีทั้งสมาชิกเก่าและใหม่รวมทั้งสิ้น จำนวน 76 คน เป็น
สมาชิกเก่าจำนวน 42 คน และสมาชิกใหม่ จำนวน 34 คน สมาชิกเก่าได้เคยผ่านการฝึกอบรม
หลักสูตรการจัดกลุ่มสนใจ 30 ชั่วโมงมาแล้ว ก็จะต้องเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรกลุ่มพัฒนา
อาชีพ เพื่อเพิ่มทักษะให้สมาชิกได้พัฒนารูปแบบ และรู้วิธีการจัดการและการตลาด คือจะต้อง
ทราบว่าการตลาดต้องการสินค้าประเภทใด รูปแบบใด ก็จะต้องฝึกฝนในรูปแบบนั้น ๆ เพื่อให้สมาชิกเก่า
ทุกคนได้พัฒนาตนเองไปสู่จุดหมาย คือความต้องการของตลาด และสามารถแก้ปัญหาที่อาจจะ

เกิดขึ้นให้ได้ ส่วนสมาชิกใหม่แม้จะมีพื้นฐานการประกอบอาชีพจักสานผักตบชวา เป็นพื้นฐานจากการประกอบอาชีพมาแล้วก็ตาม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาด้านวิชาการ ด้วยการเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรการจัดกลุ่มสนใจ 30 ชั่วโมง และกระบวนการต่อไป ก็ต้องเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มทักษะในการพัฒนารูปแบบ การจัดการ และการตลาด ดังกล่าวแล้ว

ดังนั้นในวันที่ 11 - 15 มีนาคม 2534 จึงเปิดการฝึกอบรมหลักสูตรการจัดกลุ่มสนใจ 30 ชั่วโมง ให้กับสมาชิกใหม่ของกลุ่มจำนวน 34 คน ใช้ระยะเวลาฝึกอบรม 5 วัน สมาชิกได้รับความรู้ด้านวิชาการจากวิทยากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครปฐมและสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน ส่วนสมาชิกเก่าจำนวน 42 คน เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ

นอกจากการพัฒนาฝีมือแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมยังได้เรียนรู้ลักษณะนิสัยและการเจริญเติบโตของผักตบชวา เพื่อจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งและการคัดเลือกผักตบชวาที่มีคุณภาพมาใช้ในการผลิต เพราะผักตบชวาที่อยู่ในที่ที่มีการระบายของน้ำดีจะเจริญเติบโตและสมบูรณ์กว่าผักตบชวาที่อยู่ในที่แคบ ๆ หรือไม่มีการระบายน้ำ ทำให้สมาชิกเมื่อคัดเลือกผักตบชวามาใช้ในการผลิต ไม่ปล่อยส่วนที่เหลือของผักตบชวาทิ้งไปในแม่น้ำลำคลองเหมือนแต่ก่อน ซึ่งทำให้สภาพแวดล้อมที่ไม่ดีแก่เพื่อนบ้าน และราษฎรที่อาศัยอยู่ได้เส้นทางการไหลของน้ำ โดยนำขึ้นมาทำปุ๋ยหมัก เพื่อใช้ปลูกไม้ผลเป็นสวนหลังบ้าน และยังรู้ขั้นตอนการผลิต การป้องกันเชื้อรา ตลอดจนการพัฒนาการตากผักตบชวาจากธรรมชาติที่ประสบปัญหาการสูญเสียในฤดูฝน ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่ทันกับตลาด เรียนรู้การเจียรผักตบชวา การถักเปีย ตลอดจนการออกแบบ การสร้างแบบ และเทคนิคต่าง ๆ ในการผลิต โดยใช้หลักวิชาการมากขึ้น

ผู้ใหญ่มชชัย ชะอ่อนชม (2538) ได้เล่าให้ฟังถึงความจำเป็นที่จะต้องให้สมาชิกใหม่เข้ารับการอบรมว่า หลักสูตรการจัดกลุ่มสนใจ 30 ชั่วโมง จะช่วยให้สมาชิกใหม่ได้รับวิทยาการมากขึ้น แม้ว่าสมาชิกใหม่จะประกอบอาชีพจักสานผักตบชวามาเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว คือทำใช้ในบ้าน ส่วนที่เหลือขายได้ ก็ขายให้กับคนที่พบเห็น ราคาก็ไม่แน่นอน แล้วแต่ความพอใจของลูกค้าหรือตลาด เนื่องมาจากสมาชิกได้ผลิตแต่ส่วนที่ตนถนัด ผลิตได้น้อย รูปแบบใช้วิธีลอกเลียนแบบกันมา ขาดด้านวิชาการ รูปแบบที่ผลิตออกมาของผลิตภัณฑ์มีคุณค่าน้อย ไม่เป็นที่ต้องการ

ของตลาด เพราะขาดความรู้และทักษะในการพัฒนารูปแบบ ขาดจุดมุ่งหมาย จึงไม่มีตลาดรองรับและที่สำคัญไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าของตนเองได้ เพราะไม่แน่ใจในต้นทุนการผลิตคือไม่รู้เรื่องการจัดการและการตลาด จึงจำเป็นต้องให้สมาชิกใหม่ฝึกอบรมในวันที่ 11 - 15 มีนาคม 2534 เมื่ออบรมแล้ว ก็จะมีการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นในระดับหนึ่ง แต่ตลาดมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การฝึกอบรมเพื่อให้รู้เท่าทันในหลักสูตรที่สูงขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องให้สมาชิกเหล่านี้เข้าฝึกอบรมในหลักสูตรการพัฒนาต่อไปอีก ในวันที่ 16 - 19 มีนาคม 2534 รวม 4 วัน

ภาพประกอบ 3 การฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ ณ ที่ทำการกลุ่มในวันที่ 16-19 มีนาคม 2534

ในการฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาอาชีพนี้ สมาชิกเก่าเดิมมีอยู่จำนวน 42 คน ก็จะต้องเข้ารับการอบรมด้วยเพื่อเพิ่มพูนทักษะให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาด เพราะผลิตภัณฑ์ผักตบชวาเป็นเสมือนแฟชั่นประกอบกับสตรี เช่น พวกกระเป๋าทือ หรืออุปกรณ์ของใช้ในบ้านจะมีการเปลี่ยนรูปแบบอยู่ตลอดเวลา ถ้ามีความรู้ความสามารถผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด

จะทำให้ขายได้และมีราคาสูงด้วย

ดังนั้น การฝึกอบรมในหลักสูตรการพัฒนาอาชีพ จึงมีสมาชิกเข้ารับการฝึกอบรมทั้งกลุ่มใหม่และกลุ่มเก่า โดยศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดนครปฐมและสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน ได้เชิญวิทยากรจากกรมส่งเสริมและพัฒนาอาชีพมาดำเนินการฝึกอบรม ทำให้สมาชิกที่เข้ารับการฝึกอบรมสามารถสร้างแบบและออกแบบพร้อมกับผลิตสินค้าตามที่ตลาดต้องการได้ และรู้วิธีการตกแต่ง เช่น การเพิ่มลวดลาย การติดดอกไม้ประดิษฐ์ การบุด้วยผ้าภายใน ทำให้ผลิตภัณฑ์สวยงาม เพิ่มความสนใจให้แก่ลูกค้าหรือตลาด ตลอดจนได้รู้วิธีการด้านการตลาด คือ รู้ว่าจะกำหนดราคาสินค้าอย่างไร และดัดแปลงรูปแบบอย่างไร และยังสามารถตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ได้อีกด้วย คือวันฝึกอบรมวันสุดท้าย ให้สมาชิกแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ เพื่อทำการตรวจสอบและออกมาวิจารณ์ข้อดีข้อเสีย อันเป็นผลให้สินค้าที่ผลิตออกมามีคุณภาพ ออกจำหน่ายโดยไม่มีปัญหาอย่างใด

นายอำนาจ ประดิษฐ์ดวง พัฒนาการอำเภอบางเลน ได้เล่าถึงการฝึกอบรมสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ว่าสาเหตุที่ประสบความสำเร็จ เพราะสมาชิกทุกคนสามารถผลิตสินค้าได้อย่างมีคุณภาพ หลังจากผ่านการฝึกอบรมกลุ่มสนใจ 30 ชั่วโมง และสามารถพัฒนารูปแบบได้ตรงกับความต้องการของตลาด การฝึกอบรมจึงมีความจำเป็นควบคู่กับการส่งเสริมอาชีพ เพราะสมาชิกสามารถหาความรู้และความชำนาญจากการฝึกอบรม และการเรียนรู้จากประสบการณ์จากที่ได้กระทำบ่อย ๆ ตลอดจนการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้สินค้าได้พัฒนาอยู่ตลอดเวลา และสามารถขายได้ นับได้ว่าเป็นอาชีพเสริม และทำรายได้ให้กับครัวเรือนอาชีพหนึ่งด้วย (อำนาจ ประดิษฐ์ดวง, 2538)

ขุน จอห์นชม (2538) ช่างออกแบบของกลุ่มได้เล่าถึงการไปเป็นวิทยากร ฝึกอบรมให้กับสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ว่า

จากที่ไปเป็นวิทยากรฝึกอบรมให้กับกลุ่มอาชีพจักสานในตำบล และอำเภอใกล้เคียง และต่างจังหวัด พบว่าผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีความตั้งใจดี เพื่อนำความรู้ไปประกอบ

อาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน แต่ผู้ที่สามารถผลิตได้มาตรฐานจริง ๆ คือผู้ที่มีอาชีพพื้นฐานจักสานมาก่อน ส่วนผู้ที่ไม่เคยทำมาก่อนต้องอาศัยเวลา และความอดทน

นฤมล ช่างเล็ก (2538) ช่างตกแต่งของกลุ่มได้เล่าถึงการฝึกอบรมว่า

การฝึกอบรมในระยะเวลา 5 วัน จำนวน 30 ชั่วโมง ของกลุ่มสนใจนั้น ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จะได้แต่ความรู้พื้นฐานเท่านั้น หากจะผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและมีรูปแบบหลากหลาย จะต้องหาประสบการณ์ที่ฝึกฝนอย่างมาก และจะให้ได้ดี ควรจะรวมกลุ่มฝึกอบรมในหลักสูตรที่เรียกว่า กลุ่มพัฒนาอาชีพ และต้องหาโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้จากเพื่อนสมาชิก และศึกษารูปแบบให้ทันกับกาลเวลาด้วย การดำเนินการผลิตจึงจะประสบความสำเร็จด้วยดี

นิตยา เทียวขุ่มงาม (2538) ช่างสร้างแบบของกลุ่มได้เล่าถึงการเป็นวิทยากรฝึกอบรมว่า

การเป็นวิทยากรของกลุ่ม นอกจากจะฝึกอบรมให้ผู้อื่นมีความรู้ความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ทำให้ขายสินค้าได้แล้ว ยังเป็นผลทำให้เป็นที่รู้จักผลงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวาว่า ถ้าผลิตภัณฑ์เป็นของบ้านคลองนกกระทุงแล้ว เป็นที่เชื่อถือได้

การรวมกลุ่มและการประชุม

นอกเหนือไปจากการฝึกอบรมแล้วคณะกรรมการบริหารกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง จำเป็นจะต้องพบและประชุม เพื่อหาข้อยุติหรือมติจากสมาชิกในแนวทางดำเนินงาน การบริหารของกลุ่ม เพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกัน และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่มด้วย ทำให้เกิดการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนแนวคิดอันจะทำให้เกิดการพัฒนาฝีมือ การพัฒนาความคิด การปรับระบบการทำงานและแก้ไขข้อบกพร่อง ทั้งในส่วนบุคคลและ

ส่วนรวมด้วย

นางวิไล อิมโพนุลย์ รองประธานกลุ่มได้เล่าถึงการประชุมกลุ่มของสมาชิกว่า กลุ่มจะถือโอกาสประชุมกันในตอนบ่ายของทุกวันพุธ ซึ่งเป็นมติของกลุ่มว่า ในวันอังคารสมาชิกที่อยู่ใกล้ที่ทำการของกลุ่มจะต้องนำผลิตภัณฑ์มาส่ง ส่วนสมาชิกที่อยู่ไกล กลุ่มจะจัดหาหนะไปรับ ผลิตภัณฑ์ที่บ้านในตอนเย็นของทุกวันอังคาร และพ่อค้าหรือลูกค้า จะมาซื้อสินค้าในช่วงเวลาเช้าถึงเที่ยงของทุกวันพุธ เมื่อซื้อสินค้าไปแล้ว จะต้องจ่ายเป็นเงินสดให้กับกลุ่ม กลุ่มจะหักไว้ร้อยละ 5 ของราคาขาย เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน และค่าใช้จ่ายในการติดต่อประสานงาน และการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ในตอนบ่ายวันพุธ สมาชิกทุกคนจะต้องเดินทางมารับเงินค่าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตนตามรายการสินค้าที่เหรียญกได้ลงทะเบียนไว้ จึงถือโอกาสประชุมและพบปะกัน จึงได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้ ทราบข้อบกพร่องในเรื่องผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการแก้ไข และการพัฒนารูปแบบ ตกแต่งให้ตรงกับความต้องการของตลาดจากคณะกรรมการบริหาร และจะได้รับใบสั่งทำสินค้าไปในโอกาสเดียวกันด้วย ทำให้กลุ่มได้พัฒนาและแถลงรายละเอียด ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนรายรับจ่ายของกลุ่มให้ทราบทั่วกันทุกคน การดำเนินงานจึงไม่เกิดปัญหา เพราะทำตามมติของสมาชิกทุกครั้งที่วางไว้ (วิไล อิมโพนุลย์. 2538)

ชั้น ฉอ้นชม (2538) ช่างออกแบบของกลุ่มได้เล่าให้ฟังถึงวิธีดำเนินการของกลุ่มในการพบปะกันว่า

การพบปะกันระหว่างสมาชิกทุกคน และคณะกรรมการบริหารมีความจำเป็นอย่างยิ่ง สมาชิกทุกคนจะได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของตลาด และจุดบกพร่องของตัวเอง ในการผลิตสินค้า เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนความรู้จากสมาชิกของกลุ่มนำไปแก้ไขจุดบกพร่อง ทำให้ผลิตสินค้าได้ตรงกับความต้องการของตลาด และเมื่อประชุมแล้ว ได้รับเงินค่าจำหน่ายสินค้าพร้อมกับรับใบสั่งซื้อสั่งทำผลิตภัณฑ์เพื่อนำไปผลิตออกจำหน่ายในอาทิตย์หน้าหรือวันพุธต่อไป หากขาดการพบปะ นอกจากไม่ทราบการเปลี่ยนแปลงและไม่ได้รับใบสั่งทำสินค้าแล้ว ผลิตภัณฑ์ที่บกพร่อง ซึ่งไม่สามารถจำหน่ายได้ต้องค้างไว้ ณ ที่ทำการ

ของกลุ่ม จนถึงวันพุธต่อไป จึงจะได้รับการแก้ไขและจำหน่ายได้ ทำให้เสียเวลา และลูกค้าได้รับสินค้าไม่ครบตามจำนวนอีกด้วย

มาลี ชะอ้อนชม (2538) เหมอญญิกกลุ่มได้เล่าถึงการประชุมว่า

สมาชิกควรต้องเข้าประชุมหรือต้องมาพบกันทุกครั้ง อย่าได้ขาด เพราะจะได้รู้เรื่องผลผลิตของตัวเอง และของคนอื่น ๆ ว่าดีหรือบกพร่องอย่างไร และจะได้ทราบการเปลี่ยนแปลงของตลาด ตลอดจนรายรับจ่าย การดำเนินงานของกลุ่ม ปัญหาและอุปสรรค แนวโน้มของตลาด ไม่ปล่อยให้เป็นที่ของคณะกรรมการบริหารกลุ่มแต่เพียงอย่างเดียว ทุกคนต้องร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน การดำเนินงานของกลุ่มจึงจะราบรื่น และพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว

นายวรรณะ ชัยชนะ (2538) ปฎิคมกลุ่มได้เล่าถึงการประชุมของสมาชิกกลุ่มว่า ทุกคนมีโอกาสเสนอความคิดเห็น มีการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นของแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน หากได้รับรู้ปัญหาร่วมกัน ก็จะมีแนวทางแก้ปัญหาได้ กลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมแล้วประสบปัญหาไม่สามารถหาวิธีแก้ได้ส่วนใหญ่มาจากสมาชิกขาดการประชุมพบปะกัน ทำให้ไม่ได้มีโอกาสที่จะรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น หากเมื่อได้พบปะประชุมกัน เมื่อมีมติหรือผลของการประชุมออกมาย่อมรับรู้ได้ตรงกันและร่วมมือกันแก้ปัญหาได้

ภาพประกอบ 4 การประชุมสมาชิกในทุกวันพุธ ณ ที่ทำการของกลุ่ม

การจัดระบบเงินทุนหมุนเวียน

อำนาจ ประดิษฐดวง (2538) พัฒนาการอำเภอบางเลนได้เล่าให้ฟังถึงหลักการดำเนินการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุงว่า

แม้ว่ากลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง จะมีคณะกรรมการบริหารเพียง 10 คน แต่ก็ได้มีระเบียบและข้อบังคับของกลุ่ม ออกโดยสมาชิกของกลุ่ม มีเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม หรือทุนเรือนหุ้น ได้มาจากการหักไว้ร้อยละ 5 ของราคาสินค้า และเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งไม่มีการเก็บเงินค่าสมัคร ค่าธรรมเนียมและเงินบำรุงกลุ่มประจำปี และไม่มีเงินทุนหรือลงหุ้น ขณะนี้กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียน หรือเรียกว่าทุนเรือนหุ้น อย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานของกลุ่มแล้ว

นายปรีชา ดอกเบญจมาศ เกษตรตำบลคลองนกระทุง ได้เล่าให้ฟังว่า สำนักงานเกษตรอำเภอบางเลน ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรทำไร่นาสวนผสม คือปลูกพืชผักไม้ผล ทำนา และเลี้ยงสัตว์ ทำให้มีรายได้ตลอดปี พอกินพอใช้ และที่เหลือบางส่วนก็ขายแก่ราษฎรของบ้านคลองนกระทุง ยังไม่มีอาชีพเสริมที่เด่นชัดแน่นอน และเห็นว่าราษฎรในหมู่บ้านนี้สนใจเรื่องจักสานผักตบชวา ซึ่งเป็นวัสดุหาง่ายไม่ต้องลงทุน และช่วยกำจัดผักตบชวาไปในคราวเดียวกันด้วย และได้จัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพ โดยมีคณะกรรมการบริหาร และมีข้อระเบียบปฏิบัติ ซึ่งออกโดยมติของสมาชิก มีเงินทุนหมุนเวียนโดยไม่เรียกเก็บจากสมาชิก แต่หักจากการขายสินค้า และเงินทุนนี้ให้สมาชิกได้ยืมโดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อเดือน ให้กับกลุ่ม กลุ่มก็จะเก็บเป็นทุนหมุนเวียนต่อไป อันเป็นผลให้สมาชิกทุกคนดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง สมาชิกที่อยู่ไกล (ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสมทบ) การคมนาคมไม่สะดวก กลุ่มก็จะช่วยเหลือค่าพาหนะเดินทางมายังกลุ่ม และค่าขนส่งผลิตภัณฑ์ ตามที่จ่ายไปจริง สมาชิกทุกคนเมื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ก็จะได้รับเงินสด หลังจากพ่อค้าหรือตลาดรับสินค้าไป ในจำนวนราคาที่สมาชิกทุกคนตั้งเอาไว้ ซึ่งเป็นวิธีการที่เอื้อประโยชน์ต่อกันทุกฝ่าย ทำให้กลุ่มมีพลังที่เข้มแข็ง (ปรีชา ดอกเบญจมาศ, 2538)

ปราณี โสภิตชาติ (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงการส่งเสริมอาชีพเสริมจากผักตบชวาว่า

เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม ซึ่งหักไว้ร้อยละ 5 ของราคาสินค้าที่ขาย สมาชิกไม่เดือดร้อน และกระทบกระเทือนจากการหักไว้ เพราะกลุ่มจะขายเกินราคาที่สมาชิกกำหนดไว้อยู่แล้ว และอีกประการหนึ่งกลุ่มก็ไม่เก็บเงินค่าสมัครเป็นสมาชิก ค่าลงทะเบียน และเงินทุนลงทุนจากสมาชิก นอกจากนี้ยังให้สมาชิกกู้ยืมไปลงทุนในการดำเนินกิจกรรมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ และกลุ่มยังทำประกันชีวิตให้กับสมาชิกทุกคนไว้กับธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร สาขาบางเลน โดยสมาชิกออกเบี้ยประกันในวันสมัคร งวดแรกงวดเดียว ส่วนงวดต่อ ๆ ไปกลุ่มจะใช้เงินทุนหมุนเวียนออกแทนให้ทุกคน หากเสียชีวิตระหว่างการเป็นสมาชิกจะได้รับเงินตอบแทน 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาท)

ใกล้รุ่ง วรรณสนธิ์ (2538) สมาชิกสมทบได้เล่าถึงการส่งเสริมอาชีพอันเกิดแก่ประโยชน์ของสมาชิกว่า

กลุ่มได้จัดเจ้าหน้าที่และพาหนะไปรับผลิตภัณฑ์ถึงบ้านทุกบ้านของสมาชิกที่อยู่ไกลจากที่ทำการกลุ่มทุกวันอังคารตอนเย็น โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทุกคนมีความพอใจและมีรายได้เพียงพอในการทำอาชีพเสริมจากผักตบชวา ทำให้ทุกคนมีเงินออม ซึ่งกลุ่มกำหนดไว้เป็นกรณีพิเศษนอกเหนือจากระเบียบของกลุ่ม ขอร้องให้สมาชิกทุกคนได้ฝากเงินเพื่อเก็บไว้เป็นเงินออมเพื่อไว้แก้ปัญหา ในขณะที่เจ็บป่วยอีกจำนวนหนึ่งด้วย ซึ่งสมาชิกจะได้รับความสะดวกจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบางเลน ได้จัดเจ้าหน้าที่บริการ ณ ที่ทำการของกลุ่มทุกวันพุธ

ภาพประกอบ 5 เจ้าหน้าที่จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาบางเลน มาเปิดรับบริการประกันชีวิต และรับฝากเงินออมจากสมาชิก ณ ที่ทำการของกลุ่มทุกวันพุธ

การจัดระบบการผลิต

นางสาวระเบียบ ภิรมย์เบี้ยว (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าให้ฟังถึงระบบการผลิตว่าการผลิตผลิตภัณฑ์จากผักตบชวาจำเป็นต้องมีขั้นตอน เริ่มด้วยการแบ่งงานกันทำตามความถนัด แม้ว่าสมาชิกทุกคนจะผ่านการฝึกอบรมจากวิทยากรมาด้วยกัน แต่ก็มีข้อแตกต่างในเรื่องของทักษะและความสามารถในการผลิต เช่น บางคนทำเปียได้ดี บางคนจักสานผลิตภัณฑ์บางรูปแบบไม่ได้ บางคนออกแบบและสร้างแบบไม่ได้ บางคนทำได้หลายรูปแบบ เราจำเป็นต้องแบ่งงานกันทำตามความสามารถ เพื่อให้สินค้าที่ออกมามีคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ ดังนั้นการรวมกลุ่มนอกจากจะเป็นพลังต่อรองในการขายแล้ว ยังทำให้การผลิตมีประสิทธิภาพ เพราะการทำหัตถกรรมในครัวเรือนย่อมมีข้อแตกต่างจากการผลิตสินค้าอย่างอื่น ที่ผลิตด้วยเครื่องจักรและมีการกำหนดรูปแบบและมาตรฐานแล้ว แต่หัตถกรรมในครัวเรือนย่อมมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบได้ตามความต้องการของลูกค้า และสินค้าที่ผลิตออกมาจะได้มาตรฐานตามความต้องการก็ขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้ผลิตจะมีทักษะมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฝีมือและประสบการณ์ในการผลิตด้วย และประโยชน์ที่ได้จากการรวมกลุ่มอีกประการหนึ่งก็คือ จะมีผู้ชำนาญในแต่ละด้านช่วยกันตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ได้รูปแบบที่ดี และได้มาตรฐานก่อนจะนำออกจำหน่าย ซึ่งเป็นข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุงแก้ไข ถ้าผลิตภัณฑ์คุณภาพไม่ดีก็ขายไม่ออก ถ้าดีแล้วก็จะพัฒนาออกไปตามความนิยมของยุคแห่งแฟชั่น หรือรสนิยมของลูกค้าได้เป็นอย่างดี

นายฐัน จออ่อนชม (2538) ช่างออกแบบได้เล่าถึงระบบการผลิตว่า ก่อนอื่นเราจะต้องเตรียมคนที่ผ่านการฝึกอบรม จนมีความรู้ความสามารถที่จะทำการผลิตวัตถุดิบ คือ ผักตบชวา จะต้องรู้จักการคัดเลือก และจัดหาอุปกรณ์ในการผลิตให้ครบ ส่วนการดำเนินการผลิตก็จะเริ่มจากการตัดผักตบชวามาตากแห้ง และอบก้ามะถัน นำผักตบชวามาเจียรและดักเป็นเปีย รวมทั้งการสร้างแบบตามที่ตลาดหรือลูกค้าต้องการด้วย แล้วดำเนินการผลิตตามขั้นตอนการผลิต จนออกมาเป็นผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ต้องการ ทั้งนี้สมาชิกทุกคนจะต้องพยายามผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ ด้วยการตรวจสอบด้วยตนเองและผ่านการตรวจสอบจากกรรมการบริหารของกลุ่มอีกครั้งหนึ่งด้วย

นายอำนาจ ประดิษฐ์ดวง (2538) พัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน ได้เล่าให้ฟังถึงระบบการผลิตผลิตภัณฑ์ผักตบชวาว่า ปัจจัยการผลิตของผลิตภัณฑ์ผักตบชวหลัก ๆ จะมีอยู่ 3 อย่าง วัตถุดิบ คือ ผักตบชวา แรงงาน และอุปกรณ์ ส่วนกระบวนการเปลี่ยนแปลง หรือวิธีการดำเนินการผลิต จะแบ่งออกเป็นหลายขั้นตอน โดยจะเริ่มแต่การคัดเลือกผักตบชวา การตากแห้งผักตบชวา การอบผักตบชวา การเจียรและดักเป็นเปีย การออกแบบ การสร้างแบบ และการดำเนินการผลิตจนสำเร็จมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่จะออกสู่ตลาด ทุกขั้นตอนจะต้องตรวจสอบและควบคุมอย่างดี หากผิดพลาดช่วงใดช่วงหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ก็จะต้องถูกรี้ออกแก้ไขใหม่ ทำให้เสียเวลา แรงงาน และผลผลิตออกมาไม่สวยงามอีกด้วย

ขั้นตอนการผลิต ^๖ ๖.๕.๒

เมื่อกลุ่มได้รับข้อมูลการตลาดจากลูกค้าหรือตลาด ในแง่ของความต้องการของลูกค้าหรือตลาด ซึ่งอาจเป็นใบสั่งซื้อหรือความต้องการคุณลักษณะผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ กลุ่มจะนำมารวบรวม กำหนดการสร้างแบบ และคำนวณหาต้นทุนการผลิต เพื่อส่งให้สมาชิก คือผู้ผลิตดำเนินการผลิตจนสำเร็จออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ และกลุ่มโดยคณะกรรมการบริหาร ได้ตรวจสอบคุณภาพแล้ว ถือว่าสิ้นสุดขั้นตอนการผลิต โดยแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การคัดเลือกผักตบชวา

การคัดเลือกผักตบชวา เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตมีความสำคัญต่อการที่จะทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ผักตบชวามีอยู่จำนวนมาก แต่การที่จะนำมาทำผลิตภัณฑ์จะต้องคัดเลือกก้านผักตบชวาที่ไม่แก่หรืออ่อน และเป็นก้านที่ไม่มีตำหนิ และมีขนาดความยาวตั้งแต่ 50 - 70 เซนติเมตร ขึ้นไป ถือว่าเป็นผักตบชวาที่มีคุณภาพ

รัตนา หอมขำคม (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงการคัดเลือกผักตบชวาว่า ผักตบชวาที่นำมาใช้ทำผลิตภัณฑ์ ควรมีความยาว 50 - 70 เซนติเมตร เพราะจะทำให้มีรอยต่อน้อยในการผลิตผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้น คัดเลือกก้านที่ไม่แก่และอ่อนจนเกินไป กอหนึ่งจะใช้ได้ 3 - 4 ก้าน

สิ่งที่สังเกตได้ชัดเจน คือ ก้านที่ชูตั้งตรง มักจะมีขนาดความยาวและความแก่อ่อนใกล้เคียงกัน ส่วนก้านที่แก่งอไปจะล้มเอนลง ส่วนก้านที่อ่อนจะมีปลอกหุ้มที่โคนก้าน วิธีคัดเลือกง่าย ๆ ใช้มือรวบปลายใบที่สูงที่สุด จับได้ที่ใบก็จะใช้ได้เท่านั้น และที่สำคัญก้านจะต้องไม่มีตำหนิ ใช้มีดตัดออกจากกอถึงโคนก้าน ตัดใบออก แล้วนำก้านไปตากแห้ง ผักตบชวาที่สมบูรณ์ มักจะอยู่ในบริเวณที่มีน้ำระบายและบริเวณกว้าง จะทำให้ผักตบชวาเจริญเติบโตได้เต็มที่

ภาพประกอบ 6 การคัดเลือกผักตบชวา

ขั้นที่ 2 การตากแห้งผักตบชวา

การตากแห้งผักตบชวา กระทำได้ 2 วิธี คือ ตากแห้งด้วยวิธีธรรมชาติ และการใช้ ตู้ออบจากพลังแสงอาทิตย์ การตากแห้งตามธรรมชาติตากไว้กลางแจ้งให้แสงแดดส่องถึง เป็นการตากแห้งที่ลงทุนน้อย เพียงแต่หาวัสดุรองไม่ให้ผักตบชวาได้รับความชื้นจากดิน เช่น ตากบนปูน แต่ก็มีข้อเสียในฤดูฝนจะต้องเก็บเข้าออก ทำให้เกิดการสูญเสีย และเกิดเชื้อรา ทำให้ตากแห้งไม่ทันกับความต้องการที่จะนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ แต่ราษฎรที่มีทุนน้อยก็ยังทำกันอยู่เป็นจำนวน

มากอีกวิธีหนึ่งคือการใช้ตูบจากพลังแสงอาทิตย์ ซึ่งกลุ่มได้ดัดแปลงจากตูบของกรมวิชาการเกษตรใช้วัสดุเป็นไม้เนื้อแข็งเป็นโครงประกอบกับพลาสติกใช้คลุม สามารถตากได้ทุกฤดูกาลแม้จะมีแสงแดดน้อย และประหยัดพื้นที่แต่ก็ลงทุนสูงกว่า

กิมล้วย มลภิรมย์ (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงวิธีการตากผักตบชวาว่า นำก้านผักตบชวาที่คัดเลือกแล้ว มาเรียงไว้บนวัสดุกันความชื้นจากดินได้ เช่น สังกะสี ถุงปุ๋ยใช้แล้ว เสื่อ ไม้ไผ่ หรือบนพื้นปูน ตากไว้กลางแจ้งเป็นเวลา 7 วัน ขณะที่ตาก ถ้าเป็นฤดูฝนก็ต้องเก็บและจะต้องมีการกลับให้ถูกแสงแดดอย่างทั่วถึงทั้งก้าน เมื่อครบ 7 วัน หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า 7 แดด ก็มัดรวมไว้เป็นมัด ๆ ละ 100 ก้าน เก็บไว้เพื่อรอบก้ามะถันต่อไป

ภาพประกอบ 7 การตากแห้งผักตบชวาโดยวิธีธรรมชาติ

ชั้น ฉอ้นชม (2538) ช่างออกแบบได้เล่าถึงการอบฝึกตบขวาว่า การอบโดยใช้ตู้อบพลังแสงอาทิตย์จะทำให้ประหยัดเวลาและเกิดการสูญเสียน้อยลง ใช้เวลาอบเพียง 3 วัน ระหว่างที่อบ ถ้าจะให้ดีต้องกลับให้ทั่วถึงกัน ตู้อบ 1 ตู้ จะมีขนาดกว้าง 3 เมตร ยาว 4 เมตร สูง 3 เมตร โดยใช้วัตถุไม้เนื้อแข็งเป็นโครงประกอบกับพลาสติก โดยเสียค่าใช้จ่ายในการสร้างตู้อบ ตู้ละ 4,560 บาท (สี่พันห้าร้อยหกสิบบาท) สามารถตากฝึกตบขวาได้ครั้งละ 50,000 - 80,000 ก้าน แต่ตู้อบก็มีข้อเสียจะต้องเปลี่ยนผ้าพลาสติกใสที่คลุมทุก 1 ปี เพราะอาจจะขาดทำให้ความร้อนเก็บรักษาได้ไม่ดี

ภาพประกอบ 8 การตากแห้งฝึกตบขวาโดยตู้อบพลังแสงอาทิตย์

ชั้นที่ 3 การออกแบบและการสำรวจ

การออกแบบจะออกแบบได้ก็เมื่อลูกค้าสั่งว่าจะซื้อรูปแบบใด เมื่อได้รูปแบบที่แน่นอนแล้วก็จะสร้างแบบ การสร้างแบบจะสร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง โดยช่างออกแบบจะร่วมกันสร้างแบบจะต้องมีเทคนิคการตัดต่อ เมื่อสมาชิกผลิตแล้ว จะต้องถอดออกจากแบบได้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด

และแบบแต่ละแบบจะต้องมีขนาดให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า หรือตลาดต้องการด้วย ในกลุ่มมีช่างแบบอยู่ 3 คน จะต้องประสานกันอย่างใกล้ชิด เมื่อลูกค้าสั่งก็จะร่างแบบตามสั่ง เมื่อลูกค้าพอใจแล้วช่างแบบก็จะสร้างแบบออกมา และต้องตัดแบบเป็นชิ้นให้ถอดได้ ซึ่งจะต้องนำมาทดลองก่อนที่จะให้สมาชิกไปทำการผลิต

นิตยา เขียวขุ่มงาม (2538) ช่างออกแบบของกลุ่มคนหนึ่ง ได้เล่าให้ฟังถึงขั้นตอนการออกแบบและสร้างว่า การออกแบบจะอาศัยการร่างแบบจากหนังสือ หรือจากลูกค้าหรือตลาดสั่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบของกระเป๋าทรงหรือภาชนะของใช้ภายในบ้าน และขณะร่างแบบจะต้องประสานกับช่างตกแต่ง และช่างสร้างแบบอยู่ตลอดเวลา ว่าควรจะเพิ่มส่วนไหนจึงจะดูสวยงามถูกใจลูกค้า และบางครั้งลูกค้าจะมีรูปแบบมาให้สร้างโดยไม่ต้องออกแบบ และอีกส่วนหนึ่งช่างสร้างแบบก็ต้องประสานงานกันตลอดเวลาว่าจะแบ่งแบบออกเป็นกี่ส่วน เมื่อผลิตแล้ว ถึงจะถอดแบบได้ โดยผลิตภัณฑ์ไม่เสียหาย

ภาพประกอบ 9 แบบที่สร้างไว้เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ผักดอง

ขุน ฉัตรชุม (2538) ช่างแบบของกลุ่มได้เล่าถึงการสร้างแบบว่า การสร้างแบบเป็นเทคนิค นอกจากจะมีความรู้ทางช่างไม้แล้ว จะต้องประสานกับช่างออกแบบอยู่ตลอดเวลา ผลิตภัณฑ์จึงจะถอดได้โดยไม่เสียหาย แบบที่สร้างควรปราณีต และเหมาะสมต่อการใช้งาน จะทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาได้สัดส่วนไม่บิดเบี้ยว ซึ่งจะต้องยึดแบบที่ช่างออกแบบกำหนดไว้เสมอ

ขั้นที่ 4 การอบก้ามะถัน

การอบก้ามะถัน จะทำให้ผักตบชวามีสีสรรสวยงาม และช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อราในระยะหนึ่งได้ หลังจากตากผักตบชวาแห้งแล้ว เมื่อจะผลิตก็นำผักตบชวาที่มัดไว้พรมน้ำพอชุ่ม แล้วขุดใส่ลงในโอ่งหรือภาชนะที่สามารถปิดปากป้องกันควันก้ามะถันไม่ให้ออกได้ นำก้ามะถันปนใส่ภาชนะและจุดไฟให้ลุกเป็นควัน แล้วใช้พลาสติกผูกปากโอ่งให้แน่น ทิ้งไว้ 24 ชั่วโมง ก็นำออกมาใช้ทำผลิตภัณฑ์ได้

ร่ำเพย ศรีสุข (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงการอบก้ามะถันว่า การอบก้ามะถัน จะทำให้ผักตบชวาที่ตากไว้แห้งแล้วมีสีสรรสวยงามแบบธรรมชาติ และช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อราได้ระยะหนึ่ง ถ้าเกิดเชื้อราจะต้องนำไปซัก และอบให้แห้งอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นทุกขั้นตอนของการผลิตจะต้องใช้น้ำพรมเพื่อให้ผักตบชวาเปียกและเหนียว และยึดได้ การจักสานจะได้แน่นเมื่ออบแห้งจะยึดตัวหดกลับ การตากหรืออบให้แห้งทุกขั้นตอนที่ทำเชื้อราจะเกิดยาก การอบก้ามะถันจะให้ผลต้องอบทิ้งไว้ 1 วัน โดยใช้พลาสติก ถุงปุ๋ย หรือกระสอบข้าวผูกปากโอ่ง หรือถ้าไม่แน่ใจก็คลุมด้วยกระสอบข้าวอีกชั้นหนึ่งยิ่งดี ส่วนการอบแต่ละครั้ง ควรใส่ผักตบชวาลงในโอ่งอย่างมากไม่เกิน 2 ใน 3 ของโอ่ง เพราะจะทำให้ควันของก้ามะถันอบได้ทั่วถึง

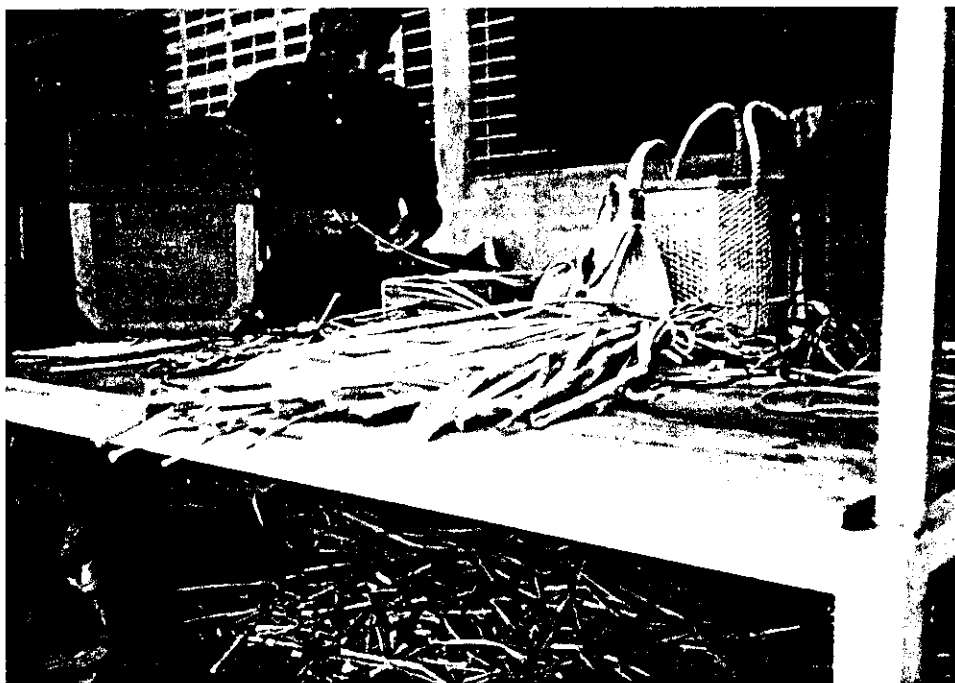
ภาพประกอบ 10 การอบก้ามะถัน

ขั้นที่ 5 การเจียรและการดักเปี้ย

การเจียรผักตบชวาโดยใช้กรรไกรหรือใช้มือฉีกออก แล้วใช้กรรไกรเจียรให้เรียบร้อย ก้านหนึ่งจะเจียรหรือฉีกออกได้ 3 - 4 ส่วน แล้วแต่ขนาดของผลิตภัณฑ์ว่าจะใช้เปี้ยขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก จึงจำเป็นจะต้องเจียรให้เหมาะสมที่จะใช้กับงานด้วย

อนงค์ จันทรเกษม (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงการเจียรผักตบชวาว่า การเจียรผักตบชวาโดยการนำเอาผักตบชวาที่อบก้ามะถันแล้วมาเจียรออกด้วยกรรไกร ส่วนแต่ละก้านจะเจียรออกเป็นกี่ส่วนแล้วแต่ชนิดของผลิตภัณฑ์ว่าใช้เปี้ยขนาดใด เปี้ยใหญ่ก็เจียรออกเป็น 3 ส่วน เปี้ยเล็กก็เจียรออกเป็น 4 ส่วน ที่ทำกันอยู่ และถ้าจะให้เล็กเจียรออกเป็น 5 ส่วน ก็สามารถทำได้เพราะผักตบชวามีความเหนียวสามารถจะเจียรให้เล็กลงไปได้ แต่ถ้าเล็กมากเกินไป การดักเปี้ยจะลำบาก เพราะเปี้ยจะไม่ไปในทางเดียวกัน คือด้านผิว และด้านท้องของผักตบชวา หรือด้านไส้ผักตบชวาจะสลับกับด้านที่เป็นผิว เมื่อนำเปี้ยนี้ไปจักสานผลิตภัณฑ์ นอกจากไม่สวยงาม

แล้ว ผลผลิตมันจะไม่แน่นอน เพราะส่วนที่เป็นผิวมีความมันเมื่อสัมผัสกับน้ำจะลื่น เมื่อสานกับคันคอกที่เปียกจะไม่เกาะทำให้ลื่นไถลมา ทำให้ผลผลิตมันไม่แน่นอน

ภาพประกอบ 11 การเจียรผักตบชวา

วงเดือน แดงเทศ (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงการถักเปียผักตบชวาว่า เปียนั้นมีความสำคัญมากในการถัก จะต้องให้ด้านผิวและด้านไส้ของผักตบชวาก่อนละด้าน เพราะเมื่อทำผลผลิตมันจะดูสวยงาม และติดกันแน่นไม่ลื่นไถล ทำให้ผักตบชวาเกาะติดกับโครงสร้างแน่น ส่วนจะให้เปียเล็กใหญ่นั้น ก็อยู่ที่การเจียรผักตบชวา และการใช้งานด้วย ถ้าเป็นเปียทั่ว ๆ ไปที่จักสานกับผลิตภัณฑ์จะให้เปีย 3 คือใช้ผักตบชวาที่เจียรแล้ว 3 ก้านถัก ถ้าใหญ่ เพื่อใช้ทำหูหรือสายสะพาย จะใช้เปีย 4 ก้านถัก หรือใช้ทำสายสะพายกลมใช้เปียที่เจียรแล้วใช้ 5, 6 ก้านถักต่อไป ส่วนการทำเครื่องตกแต่งเราจะใช้เปีย 3 ก้าน ที่เจียรผักตบชวาให้เล็กออกไป ตั้งแต่ขนาด 6 ส่วนขึ้นไป เพื่อจะไดงานที่ละเอียด และทำดอกไม้เพื่อตกแต่งผลิตภัณฑ์ แต่ก็ทำยาก เพราะเปียจะเหนียวต้อง ต้องระมัดระวังระหว่งทำ

ภาพประกอบ 12 การถักเปียผักตบชวา

ขั้นที่ 6 การผลิตผักตบชวา

การดำเนินการผลิต เมื่อเตรียมผักตบชวาที่ทำเปียใหญ่หรือเล็กตามความต้องการแล้วก็นำผักตบชวาที่อบก้ามะถันแล้วทั้งต้นไปเข้าเครื่องรีดให้แบนเรียบเสมอ เพื่อทำเป็นโครงสร้างประกอบกับแบบ โดยสานด้วยต้นผักตบชวาที่รีดแบนที่เริ่มจากส่วนล่างสุดของผลิตภัณฑ์ เมื่อขึ้นมาด้านข้างจึงใช้เปียที่เตรียมไว้มาจากสานต่อ ขณะที่จักสานจะต้องพรมน้ำให้ชุ่มเสมอ เพื่อให้ผักตบชวาเหนียว และดึงให้ตึงได้ตามความต้องการ และอีกประการหนึ่งที่สำคัญขณะที่ดำเนินการผลิต จะต้องวัดด้วยไม้เมตรหรือไม้บรรทัดทุกระยะทุกด้านให้เท่ากันอยู่ตลอดเวลา มิฉะนั้นผลิตภัณฑ์จะไม่เท่ากันจะบิดเบี้ยว ภาษาจักสานชาวบ้านเรียกว่า “รวน” และที่ควรระวังอีกประการหนึ่งคือของผักตบชวา ควรคัดเลือกอย่าให้มาปะปนคนละสี จะทำให้ผลิตภัณฑ์ลดความสวยงาม ทำให้เสียราคา และเมื่อใกล้จะถอดแบบจะต้องดูว่าจักสานถึงขั้นตอนไหน ควรถอดแบบ ถ้าทำเลยไปแบบจะถอดออกไม่ได้

หุ่น จอห์นทอม (2538) ช่างสร้างได้เล่าถึงการรีดผักตบชวาว่า ใช้ผักตบชวาทั้งต้นที่อบก้ามะถันแล้วรีดด้วยเครื่อง ซึ่งกลุ่มได้ดัดแปลงเครื่องรีด จากเครื่องมาตรฐานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีราคาเครื่องละ 5,000 - 8,000 บาท แต่ช่างของกลุ่มได้ดัดแปลงได้ในราคาต้นทุน 500 บาท ใช้งานมีคุณภาพทัดเทียมกัน ข้อควรระวังระวังในการรีดผักตบชวา อย่ารีดจนขอบด้านข้างของผักตบชวาแตก เพราะเมื่อมาทำเครื่องจักสานแล้ว จะทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นขุยไม่คงทน หากไม่มีเครื่องอาจใช้ขวด หรือกระบอกไม้ไผ่แทนได้

ภาพประกอบ 13 การรีดผักตบชวด้วยเครื่องรีดที่ประดิษฐ์โดยกลุ่ม

ประเทือง ชัยชนะ (2538) ประธานกลุ่มได้เล่าถึงการดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์ว่า ขณะทำการผลิต จะต้องตั้งใจว่าส่วนใดควรจะเน้นลดกลายเป็นพิเศษ ก็จะต้องเพิ่มส่วนนั้น ๆ เข้าไป และการจักสานอย่าให้พลาดหรือเรียกว่าตกแม้แต่เพียงต้นเดียว ถ้าเลยไปจนเสร็จก็ต้องรื้อกันใหม่ทั้งชิ้น และขณะทำจะต้องวัดทุกด้านว่าไม่รวน คือเสมอเท่ากันหมดตลอดจนทุกเส้นของเบียดที่ถักกับต้นตอและส่วนที่เป็นปากหรือส่วนบนสุดของผลิตภัณฑ์จะต้องถักให้เป็นสัน เพื่อความคงทน

และสวยงามของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนทำให้ผลิตภัณฑ์มีอายุใช้งานนาน ส่วนใดควรจะเว้นไว้ติดหู หรือสายสะพาย ก็ต้องเน้นตรงจุดนั้นให้แข็งแรงเมื่อใส่บรรจุของ ส่วนนั้นจะได้รับน้ำหนักได้อย่างเพียงพอ

ภาพประกอบ 14 การดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์ผักตบชวา

ขั้นที่ 7 การติดหู กระดุม และสายสะพาย

การติดหูสายสะพาย และกระดุม ต้องให้พอดีกับการใช้สอยหรือตามที่ลูกค้าสั่ง ในขั้นตอนนี้ช่างตกแต่งจะต้องคอยแนะนำ และควบคุมอย่างดี และบริเวณใดที่ช่างผลิตหรือผู้ผลิตได้กำหนดไว้ควรจะตติงตรงนั้น เพราะได้กำหนดไว้เมื่อครั้งออกแบบและการสร้างแบบ

นางสาวนฤมล ช่างเล็ก (2538) ช่างตกแต่งของกลุ่มได้เล่าถึงการติดหู และสายสะพายว่า จะต้องเลือกขนาดของหูและสายสะพายให้พอดีกับตัวผลิตภัณฑ์ เพราะผลิตภัณฑ์บางชนิดไม่จำเป็นต้องใช้หูหรือสายสะพายขนาดใหญ่และยาวจนเกินไป นอกจากจะทำให้ดูไม่สวยงามเพราะขาดความสมดุลย์แล้ว ยังเป็นการลงทุนที่สูงเกินความจำเป็น เพราะถักเปียหูและสายสะพาย

ต้องใช้เวลาและสิ้นเปลืองวัสดุ ยิ่งเป็นหูหรือสายสะพายกลม ต้องใช้เก็ย 5, 6 ฉะนั้นต้องพิจารณาให้ดีกว่าอย่างไรสมควรและผลงานออกมาสวยงาม ส่วนการติดลูกกระดุม ซึ่งใช้เกี่ยวกับห่วงของฝาปิด จะต้องเลือกติดให้ใช้งานได้สะดวกและดูสวยงามด้วย อย่าให้หลวมหรือห่างจนเกินไป จะทำให้ฝาของผลิตภัณฑ์หลุดได้ง่ายขณะใช้งาน (นฤมล ช่างเล็ก, 2538)

ภาพประกอบ 15 การติดหู สายสะพาย และลูกกระดุมผลิตภัณฑ์

ขั้นที่ 8 การเคลือบเงา และตกแต่ง

การเคลือบเงานั้น จะกระทำต่อเมื่อผลิตภัณฑ์ที่ผลิตแล้วได้รับการตากหรืออบให้แห้ง จึงเคลือบด้วยน้ำมันเคลือบเงา จำนวน 2 ครั้ง แล้วตากไว้ให้แห้ง ขั้นตอนการตากหรืออบด้วยตู้อบให้ผลิตภัณฑ์แห้งเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะขณะทำการจักสานจะต้องพรมน้ำให้ผักตบชวาขึ้นอยู่ตลอดเวลาผลิตภัณฑ์จะชุ่มด้วยน้ำ ถ้าตากหรืออบไม่แห้งสนิทจะทำให้เกิดเชื้อราได้

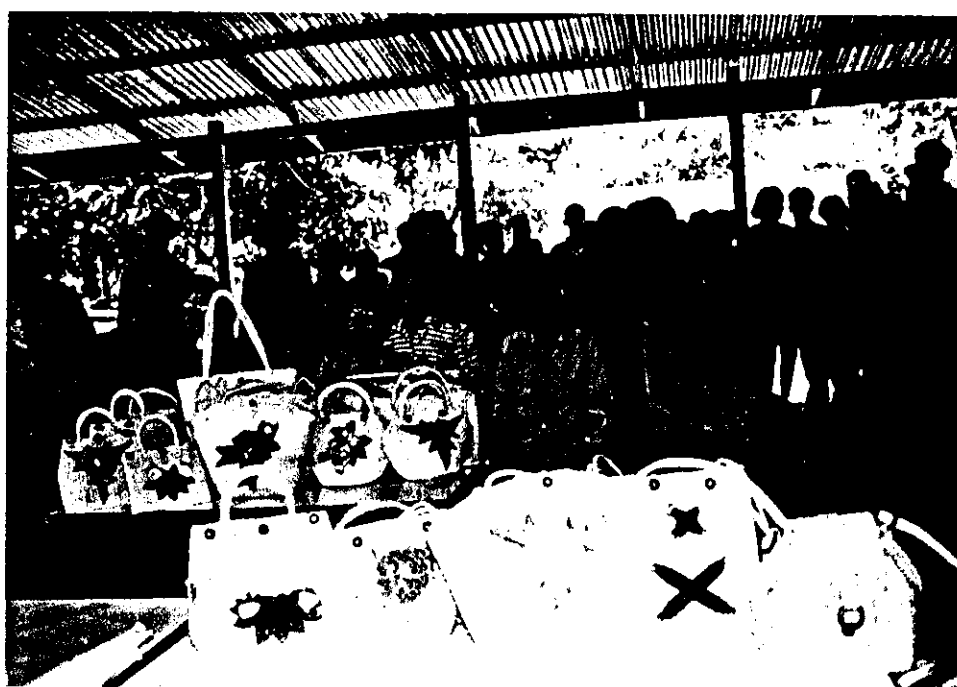
นิตยา เขียวขุ่มงาม (2538) ช่างออกแบบได้เล่าให้ฟังถึงการเคลือบเงาว่า ควรใช้แปรงที่มีขนอ่อน ๆ ชุบน้ำยาเคลือบเงา เช่น แลคเกอร์ ทาบาง ๆ ลัก 2 ครั้ง ห่างกันครั้งละประมาณ 1 ชั่วโมง แล้วนำไปตากให้แห้ง ข้อควรระวัง ผลิตภัณฑ์ที่เคลือบเงาได้จะต้องตากหรืออบให้แห้งจริง ๆ มิฉะนั้นจะทำให้เกิดเชื้อราในภายหลังได้ และไม่ควรทานหนาเกินไปอีกด้วย

ภาพประกอบ 16 ผลิตภัณฑ์ที่เคลือบเงาและผ่านการตรวจสอบแล้ว

เอื้อย สุนธิ์รว (2538) สมาชิกกลุ่มและเป็นช่างตกแต่งด้วย ได้เล่าให้ฟังเกี่ยวกับการตกแต่งผลิตภัณฑ์ว่า ผลิตภัณฑ์เมื่อเคลือบเงาแล้ว เมื่อตากแห้งและผ่านการตรวจของคณะกรรมการบริหารของกลุ่ม ถ้าเรียบร้อยถูกต้องตามลูกค้าสั่งก็จะออกจำหน่ายได้ทันที แต่ก็มีลูกค้าบางรายสั่งให้ตกแต่งโดยใช้ดอกไม้ผลิตจากผักตบชวาหรือผ้าหรือพลาสติก ส่วนบางชนิดลูกค้าต้องการให้ย้อมสีผลิตภัณฑ์ก็ต้องย้อมสีและจักสานให้ออกมาลวดลายต่าง ๆ ตามที่ลูกค้าสั่ง

นฤมล ช่างเล็ก (2538) ช่างบุผ้าภายในผลิตภัณฑ์ได้เล่าถึงการตกแต่งและบุผ้าว่า ลูกค้าบางคนชอบให้ตกแต่งและบุผ้าภายในด้วย กลุ่มก็จะมีช่างแต่ละแผนกดำเนินการตกแต่งและบุผ้า โดยใช้จักรอุตสาหกรรมที่กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนแห่งชาติ ดำเนินการบุให้ ส่วนราคาก็จะเพิ่มขึ้นอีกชิ้นละ 20 - 30 บาท แล้วแต่จำนวนอุปกรณ์ที่ต้องลงทุน และค่าแรงงานด้วย

ภาพประกอบ 17 ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการตกแต่งและผ่านการตรวจสอบแล้ว

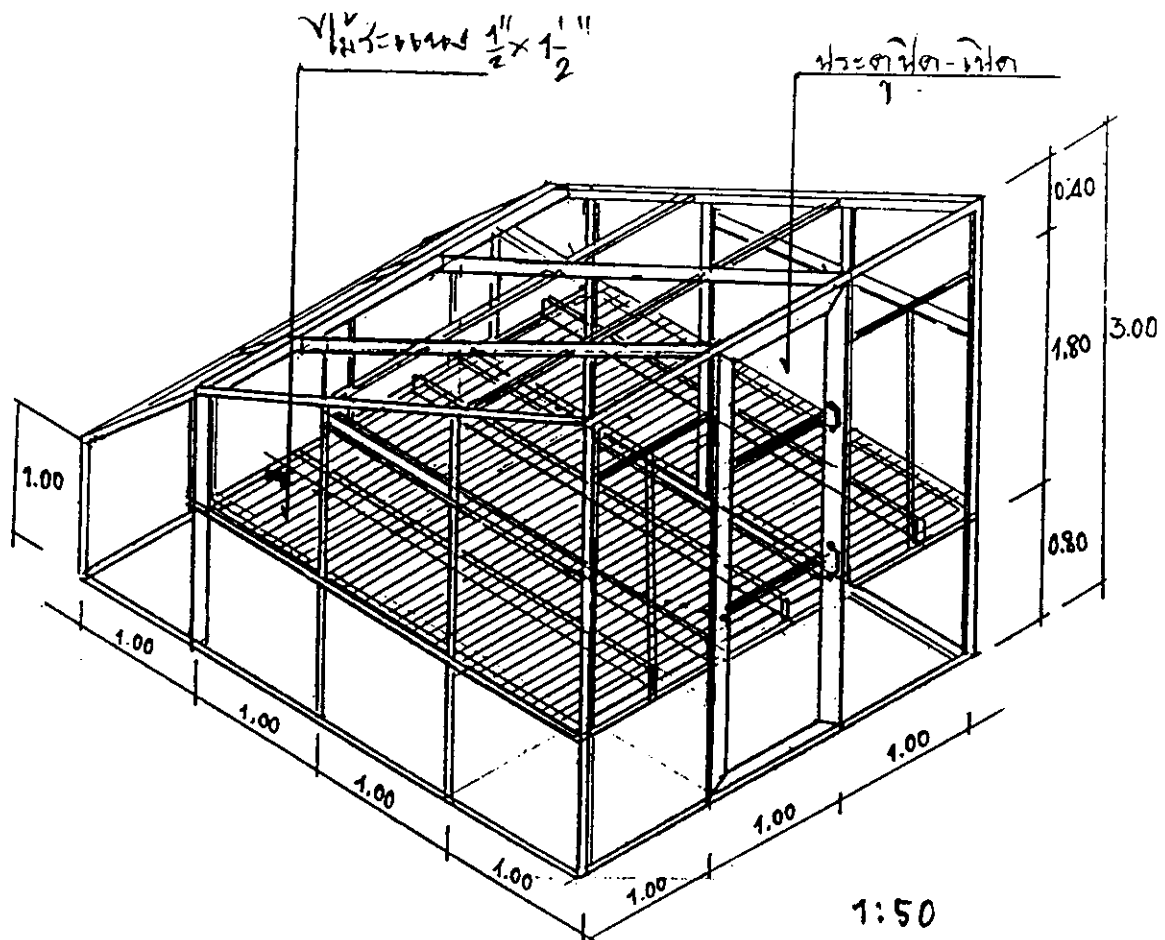
วรรณะ ชัยชนะ (2538) ปฎิคมของกลุ่มได้เล่าถึงการตากแห้งผักตบชวาว่า ผักตบชวา ในฤดูฝน การตากแห้งแบบธรรมชาติมักจะสูญเสีย และไม่ทันกับการทำผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าสั่งมา จึงจะเป็นต้องมีตู้อบ ซึ่งกลุ่มได้ดัดแปลงจากของกรมวิชาการเกษตร เป็นตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ เข้ามาช่วยดำเนินการอบ จึงจะมีผักตบชวาทากแห้งทันกับการผลิตถ้ามีจำนวนมากก็จะเก็บได้ โดยใช้ผ้าพลาสติกหรือถุงปุ๋ยคลุม เพื่อไม่ให้ถูกน้ำหรือละอองฝน แต่ถ้ามีจำนวนมากเกิน จะมีตลาดรับซื้อเพื่อไปทำผลิตภัณฑ์ในราคา 100 ก้าน ต่อ 6 บาท แต่ถ้าสมาชิกคนใดไม่สามารถทำ

ผลิตภัณฑ์ได้ ก็เก็บผักตบชวาให้กับกลุ่ม ผักตบชวาสด ๆ 100 ก้าน ต่อ 2 บาท ถ้าคิดรายได้
ประมาณเดือนละ 2,500 - 3,000 บาท

ภาพประกอบ 18 การเก็บผักตบชวาที่ตากแห้งไว้ทำผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย

นายขุน จออ่อนชม (2538) ข่างออกแบบและสร้างแบบได้เล่าถึงการดัดแปลงตู้อบจาก
พลังงานแสงอาทิตย์ของกรมวิชาการเกษตรว่า ใช้วัสดุเป็นไม้เนื้อแข็งทำเป็นโครงตู้อบขนาด
 $1\frac{1}{2}'' \times 3''$ ระแนงตากผักตบชวาเป็นไม้เนื้อแข็งขนาด $\frac{1}{2}'' \times 1\frac{1}{2}''$ และโครงไม้ยางขนาด $1\frac{1}{2}'' \times 1\frac{1}{2}''$
มีบานประตูเปิดปิด รวมเป็นค่าวัสดุ 3,760 บาท (สามพันเจ็ดร้อยหกสิบบาทถ้วน) ส่วนพลาสติก
ใช้ประมาณ 36 เมตร ราคาประมาณ 800 บาท (แปดร้อยบาทถ้วน) รวมเป็นค่าวัสดุทั้งสิ้น
4,560 บาท (สี่พันห้าร้อยหกสิบบาทถ้วน)

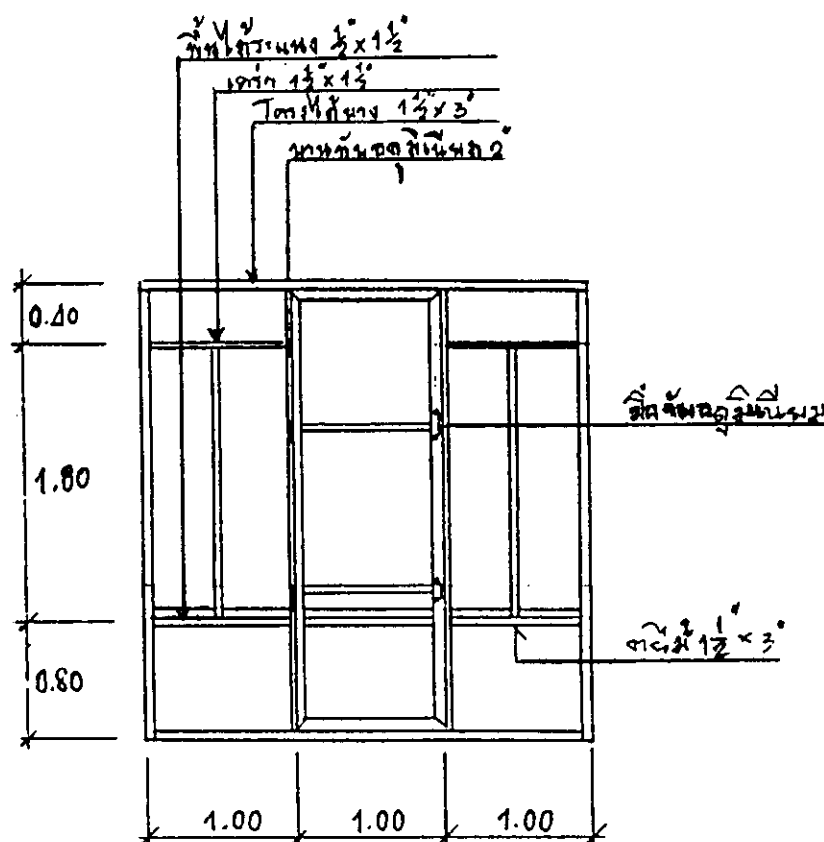

ภาพประกอบ 19 โครงสร้างตู้ขังนกขางหลังงานแสงอาทิตย์อัตราส่วน 1 : 50

รายการประกอบแบบ

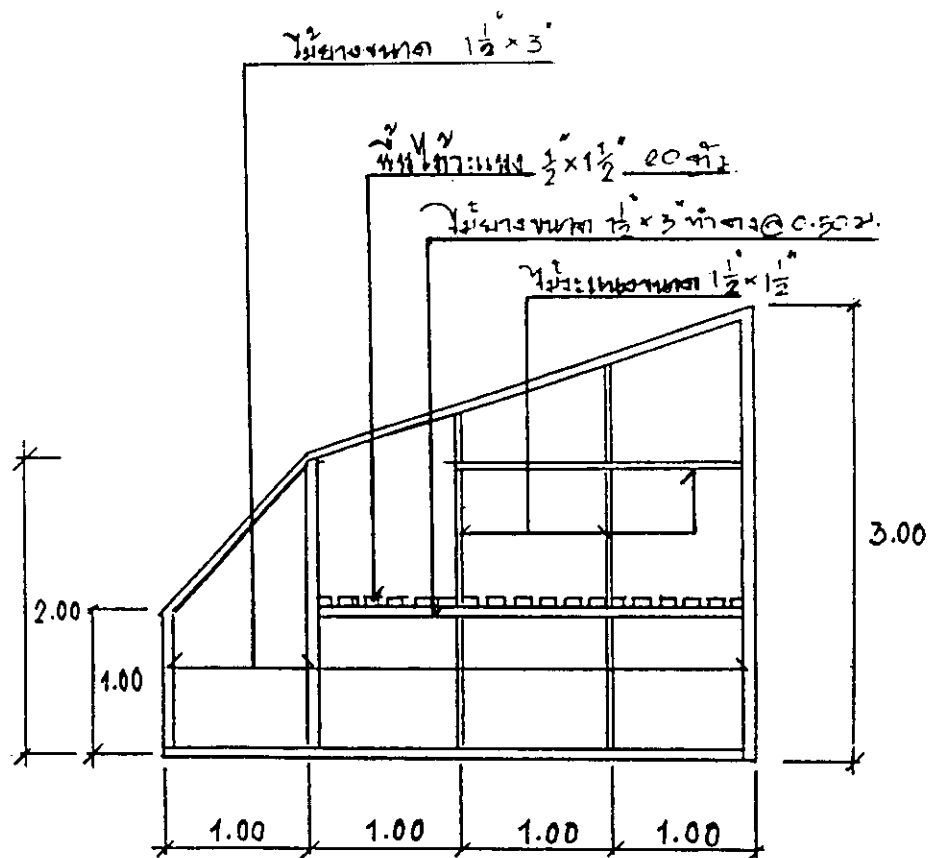
1. โครงสร้าง 1 $\frac{1}{2}$ " x 3" และบานประตูเปิดปิด
2. เคร่าไม้ขนาด 1 $\frac{1}{2}$ " x 1 $\frac{1}{2}$ " และระแนงพื้นโดยแบ่งระยะ
3. บานพับอลูมิเนียมขนาด 2" ติด 3 ตัว โดยใช้ตะปูเกลียวยึดแน่น
4. ใช้ตะปูขนาด 1 $\frac{1}{2}$ " ยึดแน่นตามรอยต่อ
5. ให้ดูระยะรอยต่อตามในแบบรูปด้านข้าง
6. รอบตู้กรุด้วยพลาสติกโดยรอบ

ด้านหน้าตู้ซึ่งจะมีขนาดกว้าง 3 เมตร ตรงกลางจะเป็นประตูเปิดปิดได้ เพื่อนำผักตบชวาตากและเก็บเมื่อแห้งแล้วทางด้านประตูนี้ ดังแสดงในภาพประกอบ 20

ภาพประกอบ 20 รูปด้านหน้าตู้อบผักตบชวาลังงานแสงอาทิตย์ อัตราส่วน 1 : 50

ด้านข้างของตู้จะมีขนาด 4 เมตร แบ่งเป็น 4 ส่วนเท่า ๆ กัน ส่วนด้านซ้ายมือหรือท้ายของตู้ด้านหลังคาจะลดลงเหลือเพียง 1 เมตร และจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไปทางด้านขวามือสุด หรือด้านหน้าตู้ สูงสุด 3 เมตร ดังแสดงในภาพประกอบ 21

ภาพประกอบ 21 รูปด้านข้างตู้รอบผักตบชวาพลังงานแสงอาทิตย์ อัตราส่วน 1 : 50

ตาราง 6 รายการประมาณการค่าใช้จ่ายต่อบุคคลบข

ลำดับ ที่	รายการ	จำนวน หน่วย	ราคา/ หน่วย	จำนวน เงิน	หมายเหตุ
1	บานพับขนาด 2"	3 ตัว	2	6	ภาษี 5 % = 231
2	มือจับแบบธรรมดา	2 ตัว	5	10	ค่าแรงเหมา = 1,000
3	ตะปูขนาด $1\frac{1}{2}$ "	3 ก.ก	20	60	กำไร 10% = 462
4	ไม้ขนาด $1\frac{1}{2}$ " x 3" x 3.00 (20 ตัว)	6.2 พ ³	300	1,800	
5	ไม้ขนาด $1\frac{1}{2}$ " x 3" x 3.00 (20 ตัว)	1.6 พ ³	300	480	
6	ไม้ขนาด $1\frac{1}{2}$ " x $1\frac{1}{2}$ " x 3.00 (35 ตัว)	5.4 พ ³	260	1,404	
7	ผ้ายางพลาสติก (หน้ากว้าง)	36 ม.	22.22	800	
รวมค่าวัสดุ				4,560	

แหล่งที่มา : อนุเพชร ใจบุญ นายช่างโยธาสุขาภิบาลบางเลน ปี พ.ศ. 2537

หากจะให้ตูบเก็บความร้อนได้ดี ใช้ได้ผลดีทั้งฤดูฝนและในขณะที่มีแสงแดดน้อย
ควรจะทำพื้นปูนหรือใช้ผ้ายางพลาสติกรองไว้ใต้ตูบ อย่าวางตูบไว้บนดินเพราะเวลากลางคืน
ความชื้นจากดินจะทำให้เกิดไอน้ำในตูบ ทำให้ผักตบชวาในตูบเกิดความชื้น และเป็นเชื้อราได้
ตูบขนาดนี้สะดวกสามารถเคลื่อนย้ายตามความต้องการ (ฐัน จอห์นสม. 2538)

การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์

สินค้าที่ทำการผลิตเสร็จแล้ว ก่อนที่จะจัดส่งไปจำหน่าย จำเป็นต้องมีการตรวจสอบ
คุณภาพว่ามีคุณลักษณะต่าง ๆ ตรงตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ หน้าที่ในการควบคุมคุณภาพ

ในความหมายแรกเริ่มนี้ หมายถึง งานในการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ซึ่งใช้วิธีตรวจสอบคุณลักษณะที่เห็นว่ามีผลสำคัญต่อคุณภาพ โดยเปรียบเทียบคุณลักษณะนั้น ๆ กับมาตรฐานที่วางไว้ การตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปนี้ อาจใช้วิธีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ทุก ๆ ชิ้น หรืออาจใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง

นอกจากการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปแล้ว ในระหว่างการดำเนินการผลิตกรรมวิธีการผลิตบางอย่างจะมีความแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งยังผลให้ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปมีระดับคุณภาพไม่คงที่ ดังนั้น จึงต้องมีการควบคุมกระบวนการผลิตให้ดำเนินไปอย่างปกติไม่มีความผิดพลาดในการควบคุมกระบวนการผลิตบางอย่าง คุณภาพของสินค้าจะขึ้นอยู่กับการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพถูกต้องตามข้อกำหนดหรือไม่ ดังนั้น หน้าที่การควบคุมคุณภาพย่อมครอบคลุมไปถึงการตรวจสอบคุณภาพของชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบที่จัดซื้อมาใช้ด้วย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. 2533 : 119)

การควบคุมคุณภาพของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง เป็นสิ่งสำคัญมากในระบบการผลิต เพราะสินค้าที่ผลิตออกมาจะมีคุณภาพดี ย่อมขึ้นอยู่กับการคัดเลือกใช้วัตถุดิบ คือผักตบชวาที่มีคุณภาพ และการดำเนินการตากแห้ง และการอบจนถึงวิธีการผลิต มีการควบคุมคุณภาพอยู่ตลอดเวลาทุกขั้นตอน และเมื่อผลิตเสร็จแล้ว ก่อนออกจำหน่ายก็ทำการตรวจสอบ และเมื่อนำไปใช้แล้วยังมีการตรวจสอบอีกด้วย

ประเทือง ชัยชนะ (2538) ประธานกลุ่มได้เล่าถึงการควบคุมคุณภาพการผลิตว่า

การคัดเลือกผักตบชวาที่มีคุณภาพ สมาชิกทุกคนได้ฝึกอบรมและรู้วิธีการคัดเลือกผักตบชวา แล้วขณะทำการผลิตจะต้องทำการตรวจสอบทุกระยะ ว่าการจักสานครบถ้วนไม่มีตกทุกเส้น ขณะผลิตและการจักสานที่เพิ่มขึ้นทุกเส้นของผลิตภัณฑ์ จะต้องวัดถึงความสม่ำเสมออยู่ตลอดเวลา ซึ่งการตรวจสอบคุณภาพในสองช่วงดังกล่าวเป็นหน้าที่ของสมาชิกผู้ผลิตสินค้าเอง ว่าจะมีความรอบคอบเพียงใด เมื่อผลิตเสร็จแล้วก็ต้องส่งให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มตรวจสอบคุณภาพ โดยเปรียบเทียบคุณลักษณะกับผลิตภัณฑ์ต้นแบบ หรือตัวอย่างที่สร้างไว้ ตลอดจนดูแลถึงการคัดเลือกวัตถุดิบ และการตากหรืออบ

ว่าแห่งสนิทหรือไม่ ถ้าพบข้อบกพร่องต้องให้แก้ไขใหม่ให้ได้มาตรฐาน จึงจะส่งให้กลุ่มจำหน่ายต่อไป

ผู้ใหญ่สมชัย ชะอ้อนชม (2538) ที่ปรึกษาและฝ่ายการตลาดของกลุ่มได้เล่าให้ฟังถึงการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ว่า

บางครั้งผลิตภัณฑ์จำหน่ายออกไปโดยมีจำนวนมาก คณะกรรมการตรวจไม่ละเอียดหรือตรวจไม่พบข้อบกพร่อง ก็จะทราบจากลูกค้าหรือตลาดที่มาซื้อในงวดต่อไปว่า ผลิตภัณฑ์มีข้อบกพร่องอะไร มีราเกิดขึ้น มักจะมีปัญหาเรื่องนี้เป็นประจำ เพราะสมาชิกผู้ผลิตตากไม้แห้งแล้วเคลือบเงาทันที สิ่งเหล่านี้ผู้ผลิตจะต้องมีคุณธรรม เพราะผู้ผลิตรู้ว่าตากแห้งหรือไม่อย่างไร

การพัฒนารูปแบบ ✓

รูปแบบของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญควบคู่กับคุณภาพ สินค้าที่มีคุณภาพแต่ขายไม่ออก เพราะรูปแบบไม่ตรงกับความต้องการของลูกค้าหรือตลาด เพราะผลิตภัณฑ์ผักตบชวาเหมือนกับแผ่นสุภาพสตรี ต้องพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้ตรงกับยุค และความต้องการของลูกค้าด้วย จากการส่งเสริมอาชีพ มักจะพบสมาชิกส่วนหนึ่งจะผลิตสินค้าตามที่ตนเองชอบและถนัด โดยไม่สนใจรูปแบบความต้องการของตลาด ทำให้สินค้าขายไม่ออก เช่น กลุ่มทอผ้า ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลนส่งเสริมอาชีพนี้อยู่ก็ประสบปัญหา สมาชิกผู้ผลิตไม่ยอมพัฒนาฝีมือ สีสรร และรูปแบบให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า ทำให้ขายไม่ออกและล้มเหลวไปในที่สุด

นางชอนกลิ่น ศรีเพ็งแก้ว (2538) ประธานสัมพันธ์กลุ่ม ได้เล่าให้ฟังถึงการพัฒนารูปแบบว่า การผลิตสินค้าของกลุ่ม กรรมการจะรับใบสั่งจากลูกค้าหรือตลาด เมื่อกลุ่มโดยช่างออกแบบได้ร่างแบบจนเป็นที่พอใจของลูกค้าแล้ว ก็จะให้ช่างสร้างแบบ และก็ทำการทดลองผลิต

ให้ได้ มาตรฐานก่อน จึงส่งให้สมาชิกไปผลิตตามจำนวนที่ตลาดต้องการ โดยแบ่งงานกันทำตามความถนัดแต่ละรูปแบบ ทำให้รูปแบบที่สมาชิกผลิตออกมาตรงตามความต้องการของลูกค้า และได้มาตรฐานมีคุณภาพในการใช้สอย แต่เดิมต่างคนต่างผลิตรูปแบบจะไม่ตรงกับความต้องการของตลาด ทำให้จำหน่ายไม่ออก แต่เมื่อรวมกลุ่ม มีคณะกรรมการ มีการพัฒนารูปแบบ ได้รับการฝึกอบรม และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกด้วยกัน ในขณะที่ต้องมาพบและรับเงินค่าผลิตภัณฑ์และประชุมกัน ณ ที่ทำการกลุ่ม ทำให้ได้รับรู้ และนำประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้ถูกต้องได้มาตรฐาน สมาชิกทุกคนจะผลิตสินค้าตามที่ตนเองชอบและถนัดอย่างเดียวไม่ได้ จะต้องผลิตตามใบสั่งของลูกค้าที่กลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบในการออกแบบให้สมาชิกไปทำ ดังนั้นการพัฒนารูปแบบจึงไม่ค่อยมีปัญหาการผลิตในระยะหลังนี้ของสมาชิกเลย จป

นางวันเพ็ญ คำศรี เลขานุการกลุ่มได้เล่าถึงการพัฒนาารูปแบบว่า ผลิตภัณฑ์ผักตบชวาไม่เหมือนกับการผลิตอย่างอื่น ไม่ว่าจะทำรูปแบบใด ๆ ก็ตาม ส่วนใหญ่วิธีการผลิตก็ทำเหมือนกันทุกรูปแบบ ไม่เปลี่ยนหรือใช้ระบบการผลิตที่ผิดไปจากผลิตภัณฑ์เดิมมากนัก เพียงแต่เปลี่ยนส่วนล่าง ส่วนบน หนูหัวเป็นสายสะพาย ส่วนใหญ่ที่เปลี่ยนแปลงก็พวกกระเป๋าสลึงของสุภาพสตรี และส่วนของใช้ในบ้านไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนัก กลุ่มจึงไม่ค่อยมีปัญหาในด้านการพัฒนารูปแบบ เพราะกลุ่มจะให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำก่อนนำไปผลิตเสมอ กลุ่มจึงได้พัฒนาไปในรูปแบบเดียวกันกับความต้องการของตลาด (วันเพ็ญ คำศรี. 2538)

ผู้ใหญ่นายสมชัย ชะอ้อนชม (2538) ได้เล่าถึงการพัฒนาารูปแบบว่า สมาชิกทุกคนมีความชำนาญทำได้หลายรูปแบบตามที่ตลาดต้องการ มีฝีมือประณีต ทำให้สินค้าไม่พอจำหน่าย ปัจจุบันสมาชิกจะสามารถผลิตสินค้า ในเวลา 1 วัน ได้ดังนี้คือ กระเป๋าสลึงหัวราคาชิ้นละ 100 - 150 บาท ผลิตได้ 2 - 3 ลูก กระเป๋าสลึงสะพายราคาชิ้นละ 130 - 200 บาท ผลิตได้ 1 - 2 ลูก เสื้อรองแขนวางโต๊ะ ของใช้ในบ้านราคาชิ้นละ 40 - 120 บาท ผลิตได้ 2 - 3 ชิ้น โดยเฉลี่ยจะมีรายได้คนละ 3,000 - 6,000 บาท ต่อเดือน (สมชัย ชะอ้อนชม : 2538)

ชั้น ฉอ้อนชม (2538) ช่างออกแบบได้เล่าถึงการพัฒนารูปแบบว่า ผลิตภัณฑ์ปัจจุบันคนไทยนิยมลายละเอียด และใช้งานได้อเนกประสงค์ นิยมทั้งที่ไม่ตกแต่งและตกแต่ง แต่ต่างประเทศชอบหยาบและใหญ่แข็งแรง ชอบธรรมชาติ ส่วนมากเป็นของใช้ในบ้าน เช่น กล้องใส่เครื่องหอม ทำเป็นรูปของข้าวสวย เช่น หุ้มแก้ว ซึ่งกลุ่มได้รับใบสั่งทำเป็นจำนวนมาก เช่น รูปกล้องสีเหลี่ยมต่างๆ ไม้พื้พื้ดิน ไม้ต้องใช้รูปแบบและมีมือมากนัก แต่ขอให้ทำจากผักตบชวาก็ได้

ภาพประกอบ 22 กรรมการบริหารกลุ่มตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์

กิจกรรมเสริมอย่างอื่น

การกำจัดผักตบชวาและการทำปุ๋ยหมัก หลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้นลง นอกจากจะทำกิจกรรมของกลุ่มให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้วคือ สินค้าทุกชิ้นมีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาด และสมาชิกมีขีดความสามารถรับสั่งจองสินค้าจากลูกค้า สามารถกำหนดราคา

สินค้า ระยะเวลาที่ผลิตด้วยตนเอง เพราะรู้ว่าความเหมาะสมของราคาสินค้าควรเป็นเท่าไร และยังทำให้กลุ่มมีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์สัปดาห์ละ 30,000 บาท (สามหมื่นบาท) และมีทุนหมุนเวียน ซึ่งหักไว้ร้อยละ 5 ของราคาขายอย่างเพียงพอ สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น จากครอบครัวละ 19,000 บาท เป็น 23,000 บาท ต่อคนต่อปี และอีกประการหนึ่งที่น่าจะเป็น ผลพลอยได้ สมาชิกรู้จักนำผักตบชวาในแม่น้ำลำคลองขึ้นมาทำปุ๋ยหมัก โดยเฉพาะคลองนกระทุง ผักตบชวาลดน้อยลง เป็นการช่วยให้ทางราชการประหยัดงบประมาณในการกำจัดผักตบชวา ดังปรากฏรายละเอียดงบประมาณการกำจัดผักตบชวา บ้านคลองนกระทุง ตาราง 7 ต่อไปนี้

ตาราง 7 งบประมาณกำจัดผักตบชวา ตำบลคลองนกระทุง ได้รับจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด
ในส่วนของอำเภอบางเลน

ปีงบประมาณ	จำนวนที่ได้รับ
2534	10,000 บาท
2535	12,000 บาท
2536	5,000 บาท
2537	4,000 บาท
รวม 4 ปี	31,000 บาท

แหล่งที่มา : ที่ทำการสภาตำบลคลองนกระทุง อำเภอบางเลน ประจำปี 2538

จากงบประมาณที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนของอำเภอบางเลน ได้จัดสรรให้กับ ตำบลคลองนกระทุง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มทำอาชีพจักสานผักตบชวาอย่างจริงจัง และงบประมาณเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2535 ในปีนี้สมาชิกยังปล่อยผักตบชวาส่วนที่เหลือจากการผลิต สินค้าลงในคลองนกระทุง หลังจากอบรมแล้วในปี พ.ศ. 2536 งบประมาณลดน้อยลงตามลำดับ ทั้งนี้เพราะสมาชิกของบ้านคลองนกระทุง ร้อยละ 44.68 นำผักตบชวามาใช้ประโยชน์หมด แต่ก็ยังมีงบประมาณกำจัดผักตบชวาอยู่บ้าง เนื่องจากในหมู่บ้านอื่น ๆ ของตำบลคลองนกระทุงที่

ไม่ได้ทำผลิตภัณฑ์ยังเก็บผักตบชวาไว้หน้าบ้าน และปล่อยให้ขยายพันธุ์ลอยไปในฤดูน้ำหลาก แต่ก็ได้ประชาสัมพันธ์ให้นำขึ้นมาทำปุ๋ยหมัก ทำให้ลดเงินของทางราชการลงอย่างเห็นได้ชัดเจน

อุดมพร คชหิรัญ (2538) นายอำเภอบางเลน ได้กล่าวถึงกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรม ในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ถึงการกำจัดผักตบชวา และการทำปุ๋ยหมัก ว่าแต่เดิมผักตบชวาเป็นปัญหาใหญ่ เมื่อถึงฤดูน้ำหลากผักตบชวาจะกีดขวางทางเดินของน้ำ ทำให้เกิดปัญหาการสัญจรทางน้ำ อำเภอได้รับงบประมาณกำจัดผักตบชวาจากองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด ในแต่ละปีจำนวนไม่มากนัก แต่ก็ได้เพิ่มขึ้นทุกปีที่ผ่านมา ซึ่งใช้กำจัดผักตบชวา ทุกตำบลของอำเภอบางเลน แต่สำหรับตำบลคลองนกกระทุง หลังจากได้รณรงค์นำขึ้นมาทำ ประโยชน์ โดยทำผลิตภัณฑ์จักสานและทำปุ๋ยหมักแล้ว ทำให้ผักตบชวาลดน้อยลง ทำให้ งบประมาณที่จะจัดให้ตำบลคลองนกกระทุงลดน้อยลงตามลำดับ เพราะสามารถควบคุมและ กำจัดผักตบชวาได้ผล ดังนั้นในต้นปี พ.ศ. 2535 สามารถทำปุ๋ยหมักจากผักตบชวาได้จำนวน 30 ตัน และได้แจกกิ่งกระต่อนพันธุ์ให้กับสมาชิกที่ทำปุ๋ยหมักจากผักตบชวา เพื่อปลูกเป็น สวนหลังบ้านครอบครัวละ 20 กิ่ง จำนวน 20 ครอบครัว จำนวน 400 กิ่ง โดยได้รับ งบประมาณสนับสนุนจากศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่น คงภายใน จำนวน 40,000 บาท (สี่หมื่นบาท) เป็นผลให้ผักตบชวาในคลองนกกระทุงลดน้อยลง และสามารถควบคุมได้ในที่สุด และได้จัดทำสาริตถ์ของปุ๋ยหมักจากผักตบชวาทุกตำบล โดยได้รับ การสนับสนุนสารเร่งจากสำนักงานพัฒนาที่ดินนครปฐม รวมทั้งสิ้น 15 ตำบล รวม 1,400 ครัวเรือน ได้ปุ๋ยหมักทั้งสิ้น 1,200 ตัน

ภาพประกอบ 23 นายอุดมพร คชหิรัญ นายอำเภอบางเลน เป็นประธานและเปิดป้ายการสาธิต
ทำปุ๋ยหมักจากผักตบชวา ณ บ้านคลองนกกระทุง

ปรีชา ดอกเบญจมาศ (2538) เกษตรตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน ได้เล่าถึง
วิธีดำเนินการกำจัดผักตบชวาว่า แต่เดิมเมื่อก่อนสมาชิกของกลุ่มจะนำผักตบชวามาทำเป็น
ผลิตภัณฑ์จักสาน ผักตบชวาในคลองนกกระทุงมีจำนวนมาก กีดขวางทางเดินของน้ำทำให้
น้ำเน่าเสีย คลองตื้นเขิน สัตว์น้ำลดลง เมื่อนำขึ้นมาทำเครื่องจักสานและทำปุ๋ยหมัก ทำให้
ผักตบชวาในคลองนกกระทุงลดน้อยลงทำให้เกิดเป็นอาชีพเพิ่มรายได้ ยังช่วยกำจัดผักตบชวา
อีกด้วย

ภาพประกอบ 24 สาธิตการทำปุ๋ยหมักจากผักตบชวา ของวิทยากรจากสำนักงานพัฒนาที่ดิน นครปฐม ร่วมกับเกษตรกรอำเภอบางเลน

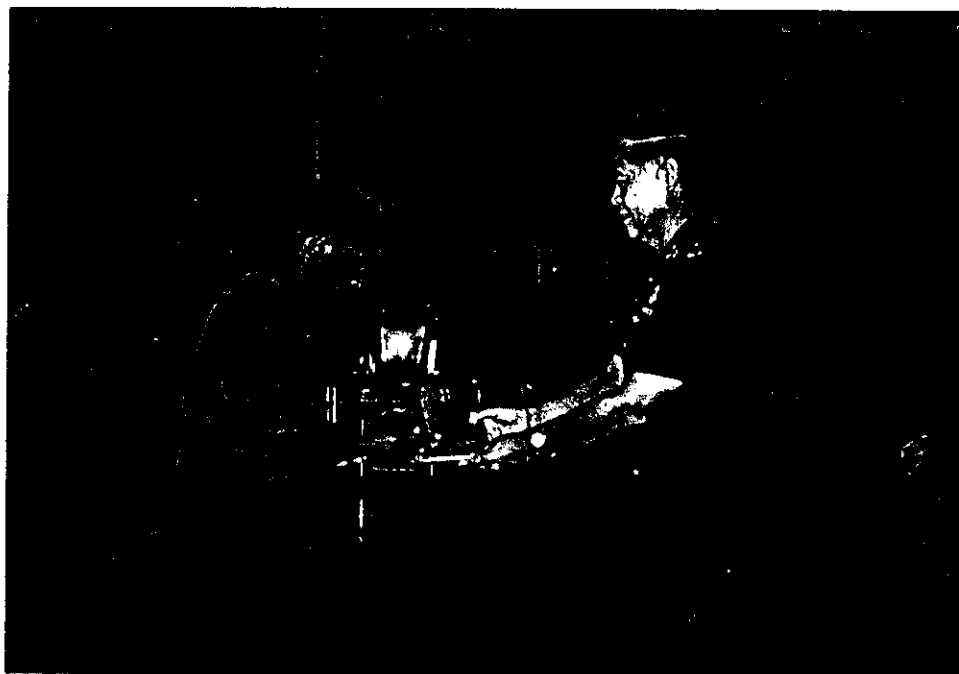
การประกวดด้านผลิตภัณฑ์และการส่งเสริมอาชีพ กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน จากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ได้ส่งผลิตภัณฑ์ผักตบชวาเข้าประกวดในงานผลิตภัณฑ์ ผักตบชวา ที่ศูนย์การค้าโรตารีดี กรุงเทพมหานคร จนได้รับรางวัลชมเชย

ในปี พ.ศ. 2535 ส่งผลงานจักสานผักตบชวาประกวดในกิจกรรมส่งเสริมอาชีพหมู่บ้าน ของ กรมการพัฒนาชุมชน เขตที่ 7 ประกอบด้วย 8 จังหวัด คือ จังหวัดนครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม ได้รับ รางวัลชนะเลิศระดับเขต ได้รับรางวัลจากรองนายกรัฐมนตรี

ภาพประกอบ 25 นางประเทือง ชัยชนะ ประธานกลุ่มรับรางวัลชนะเลิศระดับเขตจาก
พล.ต.อ. เภา สารสิน รองนายกรัฐมนตรี เมื่อปี พ.ศ. 2535

ในปี พ.ศ. 2536 กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลอง
นกกระทุง ได้ส่ง นายสมชัย ชะอ่อนชม ผู้นำองค์กรกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติอำเภอ
บางเลน เข้าประกวดในฐานะสมาชิกผู้ให้การส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชน ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับ
กองทัพบก ได้รับรางวัลเป็นเงินสดทำโครงการด้านเศรษฐกิจ ส่วนนายสมชัย ชะอ่อนชม
ในฐานะผู้ให้การสนับสนุนโครงการส่งเสริมอาชีพ ได้รับโล่รางวัลชมเชย และเข็มเชิดชูเกียรติ
ระดับประเทศ จากศูนย์ประสานงานทหารกองทุนแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคง
ภายใน ดังภาพประกอบ 26

ภาพประกอบ 26 นายสมชัย ชะอันชม ที่ปรึกษาและฝ่ายการตลาดได้รับรางวัลชนะเลิศระดับ
กองทัพภาค

ในปี พ.ศ. 2537 ได้ส่งโครงการด้านเศรษฐกิจเป็นกิจกรรมเดียวเข้าประกวดโดยได้นำ
โครงการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง เข้าประกวด
ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับกองทัพภาค เป็นเงินสดจัดทำโครงการวางท่อเมนประปาหมู่บ้าน
ดังภาพประกอบ 27

ภาพประกอบ 27 สมาชิกกลุ่มสละแรงงานวางท่อเมนประปาหมู่บ้าน

จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และเงินประกันชีวิต กลุ่มได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เกิดพระเกียรติ 60 พระชนมพรรษาขึ้น ตามโครงการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อให้สามารถมีนิสัยประหยัด มีเงินทุนไว้ใช้เมื่อเกิดการเจ็บป่วย และประกันชีวิตให้กับสมาชิกทุกคนที่ร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยสมาชิกส่งเบี้ยประกันในงวดแรกเท่านั้น ส่วนงวดต่อไปกลุ่มจะส่งให้ หากเสียชีวิตขณะร่วมกิจกรรมของกลุ่ม จะได้รับเงินประกันชีวิต จำนวน 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาท)

มาลี ชะอ่อนชม (2538) เภรัญญิกกลุ่มได้เล่าถึงด้านสวัสดิการของสมาชิกของกลุ่มว่า กลุ่มจะดำเนินการทุกอย่าง เพื่อให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีหลักประกันชีวิตในขณะประกอบอาชีพ โดยเงินที่หักไว้จะกลับคืนให้กับสมาชิก และขณะเดียวกันก็จะช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะเยาวชน การศึกษา และบำรุงพระพุทธศาสนาอีกด้วย

ปัจจัยผลักดันสู่ความสำเร็จ

ปัจจัยผลักดันให้การส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกระทุง ประสบความสำเร็จ โดยสรุปมีปัจจัยที่สำคัญ 6 ประการ คือ

1. สภาพแวดล้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้าน บ้านคลองนกระทุง มีสภาพแวดล้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการรวมกลุ่มเป็นอย่างยิ่ง จำนวนบ้านเรือนตั้งเรียงรายติดต่อกัน ตามแนวคลองนกระทุงที่ไหลผ่านกลางหมู่บ้านไม่กระจัดกระจาย การคมนาคมสะดวกสบาย ทั้งในหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ทำให้การปกครอง การเผยแพร่ข่าวสาร การประชุมนัดหมาย ที่จะดำเนินการใด ๆ ของกลุ่มสามารถทำได้ในเวลาอันรวดเร็วและทั่วถึง ฉะนั้นจึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่าสมาชิกของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกระทุงนี้ มีความเข้าใจในระเบียบเงื่อนไข และประโยชน์ที่ได้รับเท่าเทียมกัน

อีกประการหนึ่งวัตถุดิบที่เป็นหัวใจของการผลิต คือผักตบชวามีอยู่อย่างมากมายในท้องถิ่น รวมทั้งในคลองนกระทุง จากการสำรวจพบว่าผักตบชวาที่มีคุณภาพดีจะมีสีขาว เนื่องจากคลองนกระทุงมีน้ำไหลผ่านหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลา จึงไม่ต้องไปหาซื้อผักตบชวาในที่อื่น ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำ

2. ด้านการจัดตั้งกลุ่ม พบว่าการรวมตัวเพื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมจากผักตบชวาที่เกิดขึ้น เพราะความต้องการของสตรีในหมู่บ้านอย่างแท้จริง และทางราชการก็เข้าไปสนับสนุนดำเนินการแนะแนวทางที่ถูกต้อง และมีเงินทุนหมุนเวียนจากส่วนราชการและภาคเอกชนสนับสนุนให้ และเงินส่วนที่หักไว้จากราคาขายร้อยละ 5 ของราคาขายสินค้า จึงทำให้กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนอย่างเพียงพอ ไม่ต้องเก็บเงินค่าสมัคร ค่าธรรมเนียม และเงินลงทุนจากสมาชิก ตลอดจนสมาชิกทุกคนมีความเชื่อเพื่อเผื่อแผ่เกื้อกูลกัน ทำให้กลุ่มมีความสามัคคีและเชื่อฟังผู้นำ และที่ปรึกษาของกลุ่ม จึงทำให้กลุ่มมีพลังต่อรองสูง

3. การบริหารงานของกลุ่ม มีประสิทธิภาพมาก กรรมการแต่ละคนสามารถดำเนินการตามบทบาทตามที่ได้รับมอบหมาย โดยเฉพาะที่ปรึกษาและฝ่ายการตลาด ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8

มีความเสียสละและตั้งใจสนับสนุนกลุ่มอย่างเต็มที่ สามารถหาตลาดให้กับกลุ่ม จำหน่ายสินค้าได้เป็นประจำตลอดปี กล่าวคือจำหน่ายได้หมดทุกสัปดาห์ไม่มีตกค้าง ส่วนของการออกแบบ คือนายหุ่น จอห์นชม มีความสามารถสูงที่จะสร้างแบบต่าง ๆ ตามที่ลูกค้าหรือตลาดต้องการได้อย่างหลากหลายสวยงาม เป็นที่ต้องการของผู้พบเห็นและตลาด สำหรับเหรียญก คือ นางมาลี ชะอ้อนชม มีความสามารถและซื่อสัตย์ ทำให้สมาชิกกลุ่มพึงพอใจ มีความรวดเร็วในการจัดทำบัญชีและจัดการเรื่องการเงินให้กับสมาชิกทันตามความต้องการ ในส่วนของประธาน คือ นางประเทือง ชัยชนะ และกรรมการอื่น ๆ ก็คอยกำกับดูแล ช่วยเหลือ แนะนำสมาชิกใหม่ ๆ ให้การฝึกอบรม ตรวจสอบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผลงานที่ออกสู่ตลาดประณีตได้มาตรฐานสวยงาม และช่วยกันเผยแพร่ผลงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

4. ด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ผักตบชวาที่มีคุณภาพ รูปแบบและลักษณะที่ลูกค้าต้องการฝีมือประณีต ราคาอยู่ในระดับที่พอใจกันทั้งสองฝ่ายไม่สูงเกินไป สินค้าเป็นที่สนใจของลูกค้าระดับปานกลาง และผู้มีฐานะ จึงทำให้ยังมีช่องทางที่จะจำหน่ายได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งในขณะนี้สินค้าจำหน่ายได้หมดทุกสัปดาห์ โดยร้านค้าจากศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร้านค้าจากสวนจตุจักร และเซ็นทรัล กรุงเทพมหานคร รวมทั้งลูกค้ารายย่อยจากต่างจังหวัดมารับซื้อสินค้า ณ ที่ทำการกลุ่ม ซื้อด้วยเงินสดทุกรายไม่มีตกค้าง รายได้เฉลี่ย เงินเข้ากลุ่มสัปดาห์ละประมาณ 30,000 บาท (สามหมื่นบาท) ลูกค้าได้รับความสะดวกรวดเร็ว ส่วนสินค้าที่ส่งจำหน่ายตลาดต่างประเทศต้องผ่านตัวแทนหรือบริษัท โดยต้องตกแต่งและบุผ้า ต้นทุนการผลิตจะสูง แต่กลุ่มก็จำหน่ายได้ในราคาที่สูงขึ้นด้วย

5. การสนับสนุนจากส่วนราชการและเอกชน ทางราชการและเอกชนให้การสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและเงินทุน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครปฐม จะให้การสนับสนุนด้านวิชาการและวิทยากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม และที่ทำการปกครองอำเภอบางเลน รวมทั้งศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนของชาติ ให้การสนับสนุนทั้งวิชาการและเงินทุน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบางเลน ให้การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน ส่วนสำนักงานเผยแพร่คริสต์จักรกรุงเทพมหานคร และองค์กร

อีกหลายองค์กรให้การสนับสนุนเงินทุน และช่วยหาตลาด ทำให้กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียน และได้รับการฝึกอบรมทางด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง

6. การประชุมสัมพันธ ทำให้กลุ่มเป็นที่รู้จัก เพราะมีผลงานที่จะแสดงให้กับผู้มาขอดูงานอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงาน โดยเฉพาะในด้านการผลิต และการดำเนินงานด้านการตลาด

นายสมชัย ชะอ่อนชม (2538) ได้กล่าวถึงการประชุมสัมพันธของกลุ่มว่า

ผมดีใจจริง ๆ ที่มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมาขอดูงาน และเข้ามาช่วยเหลือเพราะเป็นอาชีพที่ช่วยกำจัดผักตบชวาอีกทางหนึ่งด้วย แม้จะต้องเหนื่อยต่อการต้อนรับ แต่ผลก็ออกมาในทางบวกเสมอ คือเมื่อคณะดูงานกลับไปแล้วกลุ่มมักจะได้อลาดเพิ่มขึ้นจากการประชุมสัมพันธของกลุ่มที่มาขอดูงาน นอกจากนี้ยังมีเคหะกิจการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดินนครปฐม เข้ามาช่วยเหลือ ทำให้เกิดกิจกรรมเสริมตามมามีอีกหลายอย่างล้วนเป็นกิจกรรมที่ทำรายได้และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมทั้งสิ้น

วิเคราะห์แนวการดำเนินงานของกลุ่ม

กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง นับเป็นองค์กรประชาชนในระดับหมู่บ้าน ที่ประสบความสำเร็จในด้านการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน จนได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มอาชีพดีเด่น ที่คณะกรรมการประกวดระดับภาคในปี พ.ศ. 2535 คณะกรรมการประกวดได้รับรางวัลชมเชยระดับประเทศในปี พ.ศ. 2536 จากศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน และรางวัลชนะเลิศระดับกองทัพบกในด้านเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2537 ของศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนเพื่อความมั่นคงของชาติ กองทัพบกที่ 1 และนับเป็นกลุ่มอาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้ครัวเรือน ทำให้สมาชิกมีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น

ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ การจัดระบบบริหาร และการจัดการของกลุ่ม ที่นำไปสู่ความสำเร็จ โดยแยกพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ เช่น การวางแผน การจัดองค์กร ยุทธวิธีการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ

การวางแผนบริหารองค์กร

การวางแผน เป็นการกำหนดว่า จะทำอะไรจะทำเมื่อไร จะทำที่ไหน ใครเป็นคนทำ ทำไม่ต้องทำ และจะทำอย่างไร ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ นี้จะนำเสนอในรูปของแผนงาน หรือแผนการทำงานสำหรับสมาชิกในองค์กรต้องรับรู้ร่วมกัน และยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน หากจะลำดับตามหลักของการวางแผนทั่วไป จะมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่การตั้งวัตถุประสงค์ แนวทางปฏิบัติ งบประมาณ บุคลากร ลำดับการปฏิบัติ การประเมินผล เป็นต้น

นางประเทือง ชัยชนะ ประธานกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ได้เล่าถึงการวางแผนบริหารองค์กรว่า แผนงานของกลุ่มเป็นแผนการทำงานที่คณะกรรมการบริหารกลุ่มใช้ โดยคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ทางราชการทำขึ้น ดังนี้ (ประเทือง ชัยชนะ. 2538)

1. วัตถุประสงค์

กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ตั้งวัตถุประสงค์การทำงานเป็นการเฉพาะของกลุ่มขึ้นไว้ 5 ประการ คือ

- 1) เพื่อส่งเสริมอาชีพให้กลุ่มสตรีมีรายได้เพิ่มขึ้น
- 2) เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถของสมาชิกในหมู่บ้าน
- 3) เพื่อส่งเสริมความสามัคคีในกลุ่มสตรีในหมู่บ้าน
- 4) เพื่อลด ละเลิก อบายมุขต่าง ๆ
- 5) เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการพัฒนาหมู่บ้าน

2. แนวทางปฏิบัติ

กลุ่มได้ยึดแนวทางการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตามรูปแบบที่กรมการพัฒนาชุมชนได้ให้แนวทางไว้โดยมีการปรับเปลี่ยนบางประการเพื่อให้เหมาะสม ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนฯ แนวทางปฏิบัติ มีดังนี้

2.1 การรับสมัคร กลุ่มเปิดรับสมัครจากราษฎรในหมู่บ้านคลองนกกระทุงทุกคนโดยสมัครเป็นสมาชิกไม่ต้องเสียค่าสมัคร และค่าธรรมเนียมแรกเข้า แต่ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ ต้องมีความสนใจการประกอบอาชีพนี้มาก่อน หรือเคยทำมา มีความเสียสละ เป็นผู้ที่สมาชิกกลุ่มยอมรับ และผ่านการฝึกอบรมที่กลุ่มจัดให้ ซึ่งจะได้รับความรู้จากวิทยากร และทักษะจากสมาชิกกลุ่มเก่าจนมีฝีมือที่ดี

การเปิดรับสมัครมีทั้งสมาชิกสามัญ คือราษฎรในหมู่บ้านคลองนกกระทุง และสมาชิกสมทบ ได้แก่ราษฎรในหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งขณะนี้สมาชิกสมทบจากหมู่บ้านใกล้เคียงกับตำบลคลองนกกระทุง เช่น หมู่ที่ 10 ตำบลบางภาชี หมู่ที่ 9 ตำบลนราภิรมย์ หมู่ที่ 10 ตำบลลำพญา และหมู่ที่ 6 ตำบลไทรงาม เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2535 มีสมาชิกสามัญ 42 คน สมาชิกสมทบ 34 คน รวมทั้งสิ้น 76 คน ซึ่งมาจาก 42 ครัวเรือน สมาชิกทั้ง 76 คน นี้เป็นสมาชิกที่มีความสามารถผลิตสินค้าได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสามารถฝึกอบรมให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ ได้อีกด้วย ส่วนพ่อบ้าน

บุตร และคนในครอบครัวที่มีได้เป็นสมาชิกก็ได้ช่วยเหลือ ส่งเสริมในการจัดหาวัสดุ เช่น ตัดผักตบชวา ตากแห้ง อบก้ามะถัน ถักเปีย ตัดลูกกระดุม ทำทุกระเป่าผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

ช่อนกลิน ศรีเพ็งแก้ว (2538) ประชาสัมพันธ์กลุ่มได้เล่าให้ฟังเรื่องการไม่เก็บค่าสมัคร และค่าธรรมเนียมแรกเข้าว่า

อยากให้ทุกคนเข้ามาเป็นสมาชิกมาก ๆ เพราะขณะนี้ผลิตภัณฑ์ยังมีตลาดมาก อีกอย่าง เราก็มีทุนบริหารกลุ่มมากอยู่แล้ว จากการหักไว้ร้อยละ 5 ของราคาสินค้าที่ขาย ซึ่งได้นำมาใช้เป็นค่าเครื่องเขียน แบบพิมพ์ ค่าพาหนะ และเงินรับรองอย่างเพียงพออยู่แล้ว

2.2 การเก็บรักษาเงินของกลุ่ม เงินรายได้ของกลุ่มได้นำไปฝากไว้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบางเลน โดยเปิดบัญชีในนามกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรม ในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองกระกระทุง มีกรรมการ 3 คน ร่วมกันรับผิดชอบในการฝากและถอนเงิน และกรรมการจะเก็บรักษาเงินสดไว้ได้ไม่เกิน 400 บาท

มาลี ชะอ่อนชม (2538) เหมัญญิก ได้เล่าถึงการฝากเงินของกลุ่มให้ฟังว่า

ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากกลุ่มมี 3 คน คือ ประธาน รองประธาน และเหมัญญิก เป็นผู้นำเงินฝากกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบางเลน คือเมื่อนำเงินฝาก 2 ใน 3 คน จะลงชื่อฝาก ถ้าถอนต้องลงลายมือชื่อทั้ง 3 คน และจะเก็บเงินสดของกลุ่มไว้ได้ไม่เกิน 400 บาท ถ้าเกินต้องนำฝากทุกครั้ง

2.3 การปันผลประโยชน์ ถือว่าเมื่อสมาชิกได้รับ กลุ่มก็ต้องได้รับผลประโยชน์ด้วย โดยกลุ่มได้หักไว้เป็นเงินบริหารกลุ่มร้อยละ 5 ของราคาขายผลิตภัณฑ์

ปราณี โสภิตชาติ (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าให้ฟังถึงเรื่องการหักเงินไว้ร้อยละ 5 ของราคาขายผลิตภัณฑ์ว่า

คณะกรรมการบริหารได้ช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มเป็นอย่างมากเมื่อผลิตภัณฑ์แต่ละแบบที่สมาชิก ตกลงกันไว้ว่า แบบไหนราคาเท่าไร ซึ่งเป็นที่พอใจของสมาชิกแล้วกลุ่มจะจำหน่ายให้สูงกว่าราคาที่กำหนด 5 - 20 บาท เพื่อชดเชยส่วนที่ถูกหักร้อยละ 5 ของราคาขายที่กำหนดให้อีกทางหนึ่งด้วย สมาชิกก็อาจจะได้รับราคาเต็มตามที่กำหนดไว้ เช่น กระเป๋าสะพายโบราณขนาดใหญ่ สมาชิกได้คิดต้นทุนการผลิตรวมค่าแรงงานและกำไรจะเป็นราคาขายที่สมาชิกพอใจในราคา 140 บาท กลุ่มจะขายในราคา 150 บาท หักไว้ร้อยละ 5 ของราคา 140 บาท คือหักเข้ากลุ่ม 7 บาท สมาชิกจะได้รับเกินราคาที่กำหนดไว้อีก 3 บาท คือ 143 บาท

3. แผนระยะต่อไป

กลุ่มได้วางแผนที่จะขยายรับสมาชิกเพิ่ม เพื่อให้การทำงานในรูปกลุ่มเข้มแข็ง และมีพลังต่อรองสูง และมีผลิตภัณฑ์ป้อนตลาดได้ตลอดเวลา ในจำนวนที่เพียงพอกับความต้องการของตลาด และมีแผนที่จะพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น 3 ประการ คือ

ประการแรก คือมีแผนที่จะปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้นโดยการนำผ้าด้านในของผลิตภัณฑ์ซึ่งได้ประสานกับศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดนครปฐม และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน ดำเนินการฝึกอบรมให้ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2537 ซึ่งศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ได้สนับสนุนจักรอุตสาหกรรมให้จำนวน 10 หลัง มีสมาชิกเข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 13 คน โดยศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดนครปฐมสนับสนุนวิทยากรการฝึกสอนให้ ผลิตภัณฑ์ส่วนนี้ จะส่งขายในตลาดของห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล และตลาดต่างประเทศ เช่น ไต้หวัน แอลจีเรีย และฮ่องกง

ประการที่สอง คือแผนการตกแต่งผลิตภัณฑ์ด้วยดอกไม้ที่ผลิตจากผักตบชวา และอื่น ๆ ซึ่งก็ได้ประสานกับศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดนครปฐม และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ

บางเลน จัดวิทยากรฝึกสอนให้ เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2537 มีสมาชิกเข้ารับการฝึกอบรม 10 คน ศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในสนับสนุน กาว และเครื่องอุปโภคบริโภค กาว ผลิตภัณฑ์ส่วนนี้จะขายให้กับวัยรุ่น และตลาดต่างประเทศ เช่น ไต้หวัน และฮ่องกง ส่วนสหรัฐอเมริกาจะส่งผลิตภัณฑ์ที่ตกแต่งด้วยดอกไม้ที่ทำจากผักตบชวา และส่วนใหญ่จะเป็นของใช้ภายในบ้าน เช่น กล้องใส่เครื่องหอม ตะกร้าดอกไม้ และที่หุ้มภาชนะจำพวกแก้ว เป็นต้น

ประการที่สาม คือแผนการจะสร้างตู้กับให้กับสมาชิกอีก 10 ตู้ เพื่อแจกจ่ายให้สมาชิกที่อยู่ไกลจากที่ทำการกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสมทบจากตำบลใกล้เคียง จำนวน 4 ตำบล ๆ ละ 2 ตู้ รวม 8 ตู้ ส่วนที่เหลืออีก 2 ตู้ จะไว้ที่ทำการของกลุ่มเพื่อไว้บอผลิตภัณฑ์ที่ต้องแก้ไข ซึ่งสมาชิกลำบากมาส่งไว้ และก็ได้รับงบประมาณจากศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน และองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม ให้การสนับสนุนให้ และได้ดำเนินการแจกจ่ายให้กับกลุ่มต่าง ๆ แล้ว เพื่อจะได้ใช้ผักตบชวาในฤดูฝน ซึ่งไม่สามารถตากแห้งผักตบชวาได้ทัน หากในฤดูแล้งอบได้จำนวนมากเกินความต้องการ ก็จะมีตลาดขอรับซื้อให้กับจังหวัดใกล้เคียง เช่น ราชบุรี และกาญจนบุรีด้วย ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้ก่อนที่จะมีตู้กับกลุ่มต้องสั่งซื้อผักตบชวาทากแห้ง จากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในราคา 100 ก้าน ต่อ 8 บาท

ชอนกลิ่น ศรีเพ็งแก้ว (2538) ประชาสัมพันธ์กลุ่มได้เล่าให้ฟังเกี่ยวกับการจะมีแผนดำเนินการใน 3 ประการ ที่กล่าวแล้วว่า ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเริ่มติดตลาดเมื่อต้นปี พ.ศ. 2535 เกิดผลิตสินค้าไม่ทันกับความต้องการของลูกค้า หรือตลาด และกลุ่มวัย ตลอดจนตลาดต่างประเทศ ห้างสรรพสินค้า และศูนย์ศิลปาชีพ ต้องการผลิตภัณฑ์ที่บุด้วยผ้า และตกแต่งด้วยดอกไม้ และตลาดอีกส่วนหนึ่งต้องการสินค้าไม่ตกแต่ง คือแบบธรรมชาติเพิ่มขึ้น ทำให้ตากแห้งผักตบชวาไม่ทัน โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน จึงต้องทำแผนงานขอสนับสนุนงบประมาณและวิทยากรจากศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม และวิทยากรจากศูนย์การศึกษาชนนอกโรงเรียนจังหวัด

นครปฐม สำนักงานพัฒนาชนอำเภอบางเลน มาดำเนินการให้ จนสามารถตอบสนองตลาดได้ และทำแผนสร้างตู้อบอีก 10 ตู้ ซึ่งตู้อบที่มีอยู่เป็นตู้อบขนาดใหญ่ 1 ตู้ ขนาด $5 \times 6 \times 5$ เมตร อบผักตบชวาได้ครั้งละ 80,000 - 90,000 ก้าน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก นายสุรินทร์ สรงสระแก้ว อดีตปลัดอำเภออาวุโสอำเภอบางเลน ให้ไว้ ณ ที่ทำการกลุ่ม และศูนย์ประสานงานทหารกองหนุน แห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ให้การสนับสนุนตู้อบขนาดกลางขนาด $3 \times 4 \times 3$ เมตร อบผักตบชวาได้ครั้งละ 50,000 - 80,000 ก้าน ซึ่งได้แจกจ่ายให้กับสมาชิกของ บ้านคลองนกกระทุง ไปตามจุดต่าง ๆ ส่วนที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐมให้การสนับสนุน ตู้อบขนาดกลางอีก 10 ตู้ เพื่อแจกจ่ายให้กับสมาชิกสหบท และไว้ที่กลุ่มด้วย เพื่อจะได้ผลิต ผลิตภัณฑ์ได้ทันกับความต้องการของตลาด

การจัดองค์กร

รูปแบบโครงสร้างการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจาก ผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มอาชีพเพียงชุดเดียว หรือคณะเดียว ซึ่งไม่ได้แยกเป็นคณะ ๆ ตามแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชนได้ให้ไว้ คือ

1. คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ และ ประชาสัมพันธ์
2. คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการผลิต
3. คณะกรรมการฝ่ายควบคุมคุณภาพ
4. คณะกรรมการฝ่ายการตลาด
5. คณะกรรมการฝ่ายการเงิน
6. อื่น ๆ

วรรณะ ชัยชนะ (2538) ปฏิคมกลุ่มได้เล่าให้ฟัง ถึงคณะกรรมการกลุ่มว่า คณะกรรมการของกลุ่มมีเพียงชุดเดียว เรียกว่าคณะกรรมการบริหารกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรม ในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง มีกรรมการบริหารจำนวน 10 คน คือ

ประธาน รองประธาน เลขานุการ ประธานสัมพันธ์ เภรบุญนิกร กรรมการ 2 คน ปฏิคม ช่างออกแบบ และที่ปรึกษาและฝ่ายการตลาด แต่ก็ทำงานได้ดี เริ่มจากสมาชิกทุกคน คัดเลือกขึ้นมา และทุกคนให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการเป็นอย่างดี คณะกรรมการทุกคน ทำงานให้กับกลุ่มด้วยความเสียสละและจริงจัง ทำให้กิจกรรมของกลุ่ม ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกลุ่มของบ้านคลองนกกระทุง เป็นกลุ่มขนาดเล็ก กรรมการบริหาร จำนวน 10 คน ก็สามารถทำงานได้ดี

การอำนวยการ

การอำนวยการเป็นศิลปะความสามารถของผู้บริหาร ในการกำกับสั่งการ ให้เกิดการ ปฏิบัติหน้าที่ตามต้องการ ภารกิจในส่วนนี้ จะครอบคลุมตั้งแต่การตัดสินใจ การจูงใจ การเป็น ผู้นำ การติดต่อสื่อสาร การควบคุมมาตรฐานงาน การชี้แนะแก่เพื่อนร่วมงาน ให้สมาชิกดำเนินการ ต่อไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการบริหารกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมใน คริวเรือน จากผักตบชวาบ้านคลองนกกระทุง ได้ดำเนินการในส่วนนี้ ดังต่อไปนี้

ประเทือง ชัยชนะ (2538) ประธานกลุ่มได้เล่าถึงการอำนวยการของกลุ่มว่าการตัดสินใจ หรือการวินิจฉัยสั่งการ จากการดำเนินงานมาจากคณะกรรมการทุกคน นอกจากจะทำงานใน หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งได้แบ่งแยกไว้ชัดเจนแล้วจะต้องใช้มติของที่ประชุมเสมอ แต่อย่างไรก็ ตามการตัดสินใจร่วมกันในที่ประชุมจะรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ใหญ่สมชัย ชะอ่อนชม ที่ปรึกษา และฝ่ายการตลาดนำมาร่วมหรือเป็นข้อมูลในการตัดสินใจด้วยเสมอ เพราะ ผู้ใหญ่สมชัย ชะอ่อนชม มีความรู้และมากด้วยประสบการณ์ แต่การปฏิบัติจะต้องยึดระเบียบ ของกลุ่มเป็นหลักเสมอ

มาลี ชะอ่อนชม (2538) เภรบุญนิกรกลุ่มได้เล่าถึงการอำนวยการของกลุ่มว่าในส่วนที่ เกี่ยวกับการเงิน ซึ่งเป็นผลจากแรงงานของสมาชิก คณะกรรมการบริหารกลุ่มจะดำเนินการให้ อย่างยุติธรรม รักษาผลประโยชน์ไม่ให้สมาชิกต้องกังวลใจ จากการปฏิบัติมาในวันหยุดตอนบ่าย

เมื่อสมาชิกได้พบปะกันและรับใบสั่งทำสินค้าในครั้งต่อไป ก็จะต้องรับเงินสดจากคณะกรรมการครบถ้วนทุกคน ทำให้เกิดกำลังใจ แรงจูงใจ ให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ และพัฒนาฝีมือของตนเองอยู่เสมอ เพราะทำงานแล้วได้ค่าตอบแทนที่คุ้มค่าและตรงเวลา

ชอนกลิน ศรีเพ็งแก้ว (2538) ประชาสัมพันธ์กลุ่ม ได้เล่าถึงการอำนวยการของกลุ่มว่า การติดต่อสื่อสารในการอำนวยการยังเป็นปัจจัยสำคัญ ในส่วนนี้กลุ่มไม่มีปัญหา เพราะคณะกรรมการและสมาชิกได้พบปะกันเป็นประจำ เช่นทุกวันพุธ ต้องนำผลิตภัณฑ์มาส่งพร้อมกัน ณ ที่ทำการกลุ่ม และจะต้องมารับเงินค่าสินค้าในตอนบ่ายทุกวันพุธ และประชุมเดือนละ 1 ครั้ง มักจะใช้วันพุธทุกครั้งทำให้สมาชิกมาครบ ไม่มีขาดประชุม ดังนั้นเมื่อมีข้อมูลต้องการเผยแพร่ก็สามารถดำเนินการได้โดยตรง

วันเพ็ญ คำศรี (2538) เลขานุการกลุ่มได้เล่าให้ฟังเกี่ยวกับการอำนวยการกลุ่มว่า กลุ่มนัดให้นำผลิตภัณฑ์มาส่ง ณ ที่ทำการกลุ่มในตอนเช้าของวันพุธ หากมีธุรกิจจำเป็นไม่สามารถส่งด้วยตนเองได้ ก็ต้องนำส่งในตอนเย็นวันอังคาร ถ้าอยู่ไกล กลุ่มก็จะจัดหาหนะไปรับผลิตภัณฑ์ โดยใช้เงินทุนของกลุ่ม แต่ในตอนเย็นวันพุธทุกคนจะต้องมารับเงินพร้อมกัน พร้อมกับรับใบสั่งของ เพื่อนำไปผลิตสินค้าในงวดต่อไป

การควบคุม

ในการบริหารงานตั้งแต่การวางแผน การจัดองค์กร การอำนวยการแล้ว จำเป็นจะต้องมีกระบวนการที่จะป้องกัน ตรวจสอบ แนะนำ เพื่อมิให้การดำเนินงานต้องประสบกับความผิดพลาดได้ การวางมาตรการให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย และการกำหนดมาตรฐานในการป้องกันความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน ได้แก่การควบคุมตนเอง การควบคุมจึงมิใช่การจับผิด หากมีหน้าที่ช่วยให้การปฏิบัติงานถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ รวมทั้งคอยขจัดปัญหาอุปสรรคที่จะทำให้การปฏิบัติงานต้องหยุดลง ดูแลการปฏิบัติงานให้ดำเนินไปในขอบเขตที่กำหนดไว้

ชั้น จอห์นซม (2538) ช่างออกแบบของกลุ่มได้เล่าเกี่ยวกับการควบคุมว่า กลุ่มไม่มีเครื่องมือพิเศษแตกต่างไปจากกลุ่มอื่น ๆ เครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการควบคุมงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย คือการตั้งระเบียบปฏิบัติของกลุ่ม และทำความเข้าใจวิธีปฏิบัติตามระเบียบแก่สมาชิก ตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่ม และมีการทบทวนซักซ้อมอยู่เสมอ ประกอบกับติดระเบียบไว้ให้สมาชิกได้ทราบทุกคน ไว้ที่ทำการกลุ่ม ส่วนวิธีการควบคุมนั้น ตามโครงสร้างองค์กรกลุ่มได้เอื้ออำนวยต่อการควบคุมอยู่แล้ว โดยมีกรรมการตำแหน่งต่าง ๆ ดูแลการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมายในแต่ละด้านอย่างชัดเจน ดังนั้นการปฏิบัติงานของกรรมการบริหารแต่ละคนจึงถือว่าเป็นผลงานด้านการควบคุมงานในการบริหารกลุ่มอยู่ภายในตัวด้วย และที่สำคัญมีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง หากมีปัญหาข้อขัดข้อง ก็สามารถถามได้อย่างอิสระ บัญชีต่าง ๆ ก็สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา

สมชัย ชะอ้อนซม (2538) ที่ปรึกษาและฝ่ายการตลาดของกลุ่มได้เล่าถึงการควบคุมให้ฟังว่า

กรรมการทุกคนทำหน้าที่อย่างดีที่สุด มีการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ของสมาชิกตั้งแต่เริ่มผลิต กำลังผลิต และเมื่อผลิตเสร็จแล้ว เมื่อตรวจพบข้อผิดพลาดก็แนะนำให้แก้ไข ด้านการตลาดกลุ่มจะต้องดูแลให้สอดคล้องกันในเรื่องราคา โดยถือหลักว่า สมาชิกอยู่ได้ตลาดอยู่ได้ คือ แบ่งปันผลประโยชน์ต่อกันอย่างยุติธรรม ส่วนด้านการเงินถือเป็นหัวใจสำคัญของการให้บริการแก่สมาชิกทุกคนจะต้องได้รับเงินค่าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ในตอนปลายของวันพุธ

ประทีน ภิรมย์ซุน (2538) กรรมการบริหารกลุ่มได้เล่าให้ฟังเกี่ยวกับการควบคุมในการบริหารงานของกลุ่มว่า

กรรมการบริหารกลุ่มและสมาชิก จะช่วยกันควบคุมเรื่องคุณภาพของสินค้าที่ผลิต ซึ่งเป็นด้านสุดท้ายก่อนจะขายสินค้าให้ลูกค้าหรือตลาด จึงต้องถือว่าทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบ

ร่วมกัน นอกจากคณะกรรมการบริหารแล้ว เมื่อพบข้อบกพร่องผิดพลาดสมาชิกจะต้อง
ถือว่าต้องนำมา แก้ไข ปรับปรุงให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานเดียวกันโดยไม่ถือว่าจับผิด
กัน

การบริหารลูกค้าหรือการตลาด

การบริหารลูกค้า หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อสนับสนุนการขายและการ
จำหน่าย โดยมุ่งให้ลูกค้าพอใจ เกิดอรรถประโยชน์ทางด้านเวลาและสถานที่ กำหนดไว้ใน
ลักษณะต่าง ๆ คือ ความสะดวก ความรวดเร็ว ความไว้วางใจได้ และความหาได้ง่าย
(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2536 : 672)

1. ความสะดวกและความรวดเร็ว การบริหารต้องเป็นไปอย่างสะดวก และรวดเร็ว
ไม่ทำให้ลูกค้าต้องรอคอยนาน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารในช่วงใดของการขายก็ตาม เช่นกำหนด
ระยะเวลาตั้งแต่ลูกค้าสั่งซื้อ จนกระทั่งลูกค้าได้รับสินค้าไปในที่สุด หรือการติดต่อระหว่างลูกค้า
กับกิจการต้องเป็นไปอย่างสะดวก

ชูน ฉอ้นชม (2538) ช่างออกแบบของกลุ่มได้เล่าถึงการบริหารอย่างสะดวกและรวดเร็ว
ของกลุ่มว่า สินค้าทุกอย่างจะมารวมอยู่ที่กลุ่มทั้งหมด โดยจัดแยกออกเป็นสินค้าแต่ละรูปแบบ
ออกจากกัน และได้ทำบัญชีของกลุ่มไว้ว่าเป็นแบบใดบ้าง จำนวนเท่าใด ของใคร พร้อมกันนี้
สินค้าได้ผ่านการตรวจคุณภาพและความเรียบร้อยไว้อย่างละเอียดแล้ว และได้จัดจำนวนไว้ครบ
ตามใบสั่งของลูกค้า เมื่อลูกค้ามาส่งคณะกรรมการบริหาร ก็จะตรวจสอบจำนวน และให้ลูกค้า
ตรวจสอบ ก็เป็นการซื้อขายที่เรียบร้อยไม่ยุ่งยาก เมื่อถูกต้องตรงกันลูกค้าก็จ่ายเงินสดให้กับ
เหรียญเพื่อนำไปจ่ายให้กับสมาชิกต่อไป แต่กลุ่มไม่มีบริการด้านการเงินเชื่อแก่ลูกค้า เพราะ
กลุ่มไม่มีเงินจำนวนมากสำรองจ่ายให้กับสมาชิก แต่ถ้าลูกค้าขาดเงินในบางส่วนกลุ่มก็สามารถใช้
เงินบริหารของกลุ่มสำรองจ่ายแทนให้ลูกค้าก่อน แต่ลูกค้าจะต้องชำระก่อนที่จะรับของในงวด
ต่อไป

วิล อิมโพลย์ (2538) รองประธานกลุ่มได้เล่าถึงการอำนวยความสะดวกด้านการเงินกับลูกค้าว่า กลุ่มมีเงินบริหารกลุ่ม ซึ่งหักจากสมาชิกร้อยละ 5 ของราคาขายผลิตภัณฑ์ขณะนี้ประมาณ 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) ได้ให้สมาชิกกู้ยืมไปใช้ในเรื่องที่จำเป็น ก็ยังมีเงินเหลืออยู่บางส่วน ที่จะให้ลูกค้าได้ซื้อสินค้าโดยนำเงินบริหารกลุ่มจ่ายแทนสมาชิก หากไม่จ่ายสมาชิกตามกำหนดที่ตกลงไว้จะทำให้สมาชิกเดือดร้อน เพราะเหตุที่ลูกค้ากว่าจะมาจ่ายคืนให้เป็นเวลาดังแต่ส่งสินค้าและรับสินค้าไปรวม 15 วันพอดี สมาชิกกลุ่มส่วนมากอาศัยรายได้จากการประกอบอาชีพเสริมนี้เป็นค่าอาหาร และค่าใช้จ่ายในครอบครัวประจำวัน ถ้าหากไม่สำรองจ่ายให้ไปแล้ว อาจจะทำให้ขาดกำลังใจที่จะดำเนินกิจกรรมในการผลิตสินค้าในงวดต่อไปได้

2. ความไว้วางใจได้ การบริการต้องสามารถทำให้ลูกค้าไว้วางใจ และมีความเชื่อถือกิจการ โดยกิจการต้องกำหนดให้มีการบริการเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ และมีคุณภาพ เช่นระยะเวลาส่งของต้องแน่นอน ไม่ใช่บางครั้งส่งช้า บางครั้งส่งให้เร็ว นอกจากนี้สภาพของสินค้าเมื่อถึงมือลูกค้าต้องอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ มีคุณภาพตรงตามที่ตกลงกัน

สมชัย ชะอ้อนชม (2538) ที่ปรึกษาและฝ่ายการตลาดของกลุ่มได้เล่าถึงการบริการให้ลูกค้าไว้วางใจได้ว่า สินค้าที่สมาชิกทำขึ้นจากใบสั่งสินค้าของลูกค้าในวันที่ลูกค้ารับผลิตภัณฑ์ที่สั่งไว้ในงวดก่อน ณ ที่ทำการของกลุ่ม ลูกค้าไม่ได้สั่งสินค้ากับคณะกรรมการแต่เพียงอย่างเดียว ยังได้มีโอกาสพบกับสมาชิกผู้ผลิตโดยตรงด้วย ดังนั้นการที่ลูกค้าจะสั่งอย่างไรสินค้าก็จะผลิตออกมาตรงตามสั่งด้วย มีจำนวนตามที่ต้องการ และมีคุณภาพสม่ำเสมอได้มาตรฐาน เพราะได้ผ่านการตรวจตราจากกรรมการบริหารกลุ่มก่อนแล้ว ส่วนระยะเวลาในการส่งของ แน่นนอนคือสมาชิกจะมาส่งสินค้าที่ทำการของกลุ่มในวันพุธเช้า หรือวันอังคารตอนเย็น ส่วนสมาชิกที่อยู่ห่างไกลกลุ่มจะจัดพาหนะไปรับของ สินค้าจะถึงลูกค้าก่อนเที่ยงทุกวันพุธ ไม่มีผิดเวลา

3. ความหาได้ง่าย การบริการต้องทำให้สินค้าและอุปกรณ์อะไหล่ที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้นหาได้ง่าย สำหรับผู้ซื้อสินค้าได้ในเวลาและสถานที่ที่ต้องการ ซึ่งกิจกรรมส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดสถานที่จัดจำหน่าย การกำหนดสินค้าคงเหลือ การควบคุมการขนส่งสินค้า

ช่อนกลื่น ศรีเพ็งแก้ว (2538) ประชาสัมพันธ์กลุ่มได้เล่าถึงการบริหารที่เกี่ยวกับสินค้าหาได้ง่าย กลุ่มจะกำหนดจำหน่ายสินค้าแห่งเดียวคือที่ทำการของกลุ่มเท่านั้น ลูกค้าทั้งเก่าและใหม่จะต้องสั่งซื้อจากคณะกรรมการบริหารกลุ่มจะสั่งซื้อจากสมาชิกไม่ได้ และลูกค้ายังได้รับคำแนะนำในด้านการซ่อมแซมสินค้า หากใช้ไปชำรุด ตลอดจนการรักษาให้มีอายุการใช้งานมาก และกลุ่มยังรับซ่อมสินค้าที่ใช้แล้วชำรุดเพื่อให้ลูกค้าใช้ได้ต่อไปอีก หากเป็นชิ้นงานไม่มากนักก็จะซ่อมให้โดยไม่คิดราคา และส่งคืนให้ในวันพุธที่มารับสินค้าทันที แต่ถ้าเป็นงานใหญ่ก็จะคิดราคาเพียงที่นำไปจริงและจะส่งมอบคืนให้ในวันพุธที่มารับของต่อไป สำหรับสินค้าคงเหลือของกลุ่มนั้นไม่มีส่วนมากจะผลิตไม่คอยทันกับความต้องการของลูกค้าหรือตลาด แต่วัสดุในการผลิต สมาชิกจะมีเตรียมไว้อยู่ตลอดเวลา สามารถที่จะผลิตสินค้าที่ลูกค้าสั่งเร่งด่วนได้ และอีกประการหนึ่ง การสั่งซื้อสินค้าที่ชำรุดเมื่อใช้งานแล้วส่วนมาก จะเป็นหู สายสะพาน หรือลูกกระดุมขาดหายไป กลุ่มจะมีอะไหล่พวกนี้ไว้ ณ ที่ทำการกลุ่ม เมื่อลูกค้าสั่งซื้อซ่อมก็จะดำเนินการให้ได้ทันทีเป็นส่วนใหญ่

ลักษณะของลูกค้าหรือตลาด

ลูกค้าหรือตลาดของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง แบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ลูกค้าหรือตลาดขายส่ง ลูกค้าหรือตลาดลักษณะนี้จะซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก หลายหลาย และตรงเวลา เช่นร้านค้าของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ตลาดของเซ็นทรัล และตลาดของจตุจักร เป็นต้น

2. ลูกค้าหรือตลาดขายปลีก ซึ่งเป็นลูกค้าหรือตลาดจากต่างจังหวัดซื้อสินค้าจำนวนไม่มาก แต่หลากหลาย และไม่คอยสั่งซื้อบ่อย ส่วนมากจะเป็นเดือนละ 1 ครั้ง ในวันพุธต้นเดือน ส่วนใหญ่จะเลือกซื้อสินค้าหลายชนิด ชนิดละ 2-3 ชิ้น เช่นตลาดหรือลูกค้าจากจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี พระนครศรีอยุธยา และกลุ่มแม่บ้านทนายเรือ อำเภอสัตหีบ ชลบุรี เป็นต้น

3. ลูกค้าหรือตลาดต่างประเทศ ซึ่งเป็นลูกค้าหรือตลาดที่สั่งซื้อในรูปของบริษัท กลุ่มจะต้องทำสัญญาการสั่งซื้อ และกำหนดระยะเวลาการส่งสินค้าไว้ สินค้าส่วนใหญ่จะเป็นของใช้ เช่น กล้องใส่เครื่องหอม ชิ้นวางของ ตะกร้าใส่เสื้อผ้า และของชำร่วย เป็นต้น ส่วนใหญ่จะส่งสหรัฐอเมริกา แอลจีเรีย และตลาดตะวันออกกลาง ส่วนสินค้าที่ตกแต่งด้วยอุปกรณ์ประดิษฐ์จะส่งผ่านบริษัทยังประเทศไต้หวัน ฮองกง เป็นต้น

สมชัย ชะอันชม (2538) ที่ปรึกษาและฝ่ายการตลาดของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ได้เล่าให้ฟังเกี่ยวกับลูกค้าหรือตลาดว่า

ตลาดขายส่งเป็นตลาดหรือลูกค้าหลักของกลุ่ม เพราะสั่งซื้อสินค้ามากหลายรูปแบบ ไม่ต้องตกแต่ง หรือบุผ้า แต่ถึงจะมีบ้างก็มีส่วนน้อยสินค้าแต่ละชิ้นไม่ต้องหุ้มพลาสติก ในด้านการเงินจ่ายเป็นเงินสดทุกครั้ง ตรงเวลา แน่นนอน และในบางโอกาสที่ต้องการสินค้ามาก ๆ ยังจ่ายเป็นเงินค่ามัดจำล่วงหน้าอีกด้วย

นิภา เบียสัมประทวน (2538) กรรมการบริหารกลุ่มได้เล่าถึงตลาดขายปลีกว่า

เป็นตลาดที่สั่งซื้อสินค้าไม่ค่อยแน่นอน หลากหลาย ไม่ค่อยตรงเวลา แต่ก็สั่งซื้อสินค้าล่วงหน้า เป็นตลาดที่กลุ่มไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก มักจะมีปัญหาด้านการเงินซึ่งไม่ค่อยตรงต่อเวลา

นฤมล ช่างเล็ก (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าเกี่ยวกับตลาดต่างประเทศว่า

บริษัทจะสั่งซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก อย่างใดอย่างหนึ่งมักจะเป็นของใช้ในครัวเรือน กลุ่มจะต้องทำสัญญากับบริษัทในเรื่องรูปแบบ จำนวนการผลิต กำหนดระยะเวลาการส่งสินค้าเป็นงวด ๆ ตลอดจนการตกลงราคา โดยทั่วไปจะให้ราคาสูงกว่าตลาดบ้านเรา ส่วนเรื่องความละเอียดของผลิตภัณฑ์ ไม่ค่อยสนใจมากนัก แต่ต้องทำตามแบบที่กำหนดให้

และแห่งสนิท จะต้องมีการบรรจุพลาสติก ส่วนใต้หวน และช่องกง จะเป็นสินค้าพวก กระเป๋ และของใช้ซึ่งจะต้องตกแต่งให้สวยงาม และมีมือปาดนี้ติดด้วย

เพลินพิศ แพร์พานิช (2535:8) เจ้าของร้านสุคนธ์บุษปี ซึ่งจัดทำเป็นร้านแรกและร้านเดียวในขณะนั้น ที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากผักตบชวา เป็นสินค้าหลักประจำร้าน กล่าวว่

ถ้าเอาผักตบชวามาसानแต่ตะกร้าหรือหมวกนั้น ก็สิ้นเปลืองเปล่า ๆ มันน่าจะทำประโยชน์ได้มากกว่านั้น ควรจะเอามาทำโปรดักอื่นที่ใช้ประโยชน์กันมาก ๆ และขายได้ราคาดี ก็เลยลองเอามาทำเฟอร์นิเจอร์ดูเรียบง่าย เป็นการนำเอาผักตบชวามาใช้ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งเราเป็นแต่เพียงต้นตอในการสร้างแบบ และหาวัตถุดิบ คือผักตบชวา แต่โครงเฟอร์นิเจอร์ซึ่งทำด้วยหวายนั้น เราให้โรงงานทำเฟอร์นิเจอร์ทำให้เรา เพราะเราไม่คิดจะสร้างงานซ้ำซ้อนขึ้นในขณะนี้..... พุดถึงตลาดเราส่งขายตลาดต่างประเทศมากกว่าเมืองไทย เพราะว่าตลาดเมืองไทยขายยาก จึงลองเอาไปทดลองขายที่เมืองนอก ปรากฏว่าเขาพอใจและยอมรับ แต่การสร้างตลาดในต่างประเทศจะต้องค่อย ๆ ทำ ไม่ฮวบฮาบ ในสายตาของต่างประเทศ เขาไม่สนใจเลยว่าเป็นพืชอะไร รู้ว่าเป็นพืชที่สานได้ก็เท่านั้น พอบอกว่า เป็นผักตบชวาก็โอเค มันไม่มีปัญหา ไม่มีปมด้อย แต่ถ้าเป็นคนไทยแล้ว ต้องอธิบายให้เข้าใจว่า ผักตบนี้ได้ทรีตแล้วนะ เราได้ทำการกำจัดเชื้อราเรียบร้อยแล้ว

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดลูกค้าหรือตลาด

ลูกค้าหรือตลาดของกลุ่มจะเกิดจากการมาขอผลงาน การประชาสัมพันธ์ การจัดนิทรรศการและการแสดงสินค้า และการจัดสมาชิกไปเป็นวิทยากรฝึกอบรม

การดูงาน การที่มีกลุ่มอาชีพ สถาบันการศึกษา หน่วยงาน หรือคณะบุคคล มาขอ ดูงานจะทำให้เกิดลูกค้าไปในตัวด้วย เมื่อรู้ว่าผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ และเกิดประโยชน์จากการใช้

สอยก็จะซื้อเป็นตัวอย่าง หรือซื้อไปเก็บที่ระลึก และในการสั่งซื้อเพื่อเป็นลูกค้าในโอกาสต่อไป

ภาพประกอบ 28 กลุ่มผู้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากประเทศแอลจีเรีย ขอแต่งงาน

หวล ศรีพิมพิ้ม (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงการที่มีหน่วยงานขอแต่งงานว่า เมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ ได้มีหน่วยงาน กลุ่มอาชีพ และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มาขอแต่งงานเป็นประจำ บางวันกลุ่มจะต้องจัดเจ้าหน้าที่ไว้รับรองผู้มาแต่งงานระหว่าง 2 - 6 คนะ กลุ่มต้องรับรองการแต่งงานจากที่ต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้านจักสานผักตบชวาจังหวัดชัยนาท กลุ่มอาชีพจักสานจังหวัดปทุมธานี ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มแม่บ้านจังหวัดราชบุรี นักศึกษาจากวิทยาลัยครูจันทระเกษม นิสิตจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และนิสิตจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เป็นต้น

การประชาสัมพันธ์ การที่สื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสาร ได้แพร่ภาพกระจายข่าว ตีพิมพ์ ทำให้เกิดลูกค้า หรือตลาดที่กว้างไกล และหลากหลาย

ภาพประกอบ 29 รายการไม่ลองไม่รู้ ช่อง 9 อสมท. ถ่ายทำรายการทีวีเรื่อง "สวะ"

ช่อนกลื่น ศรีเพ็งแก้ว (2538) ประชาสัมพันธ์กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน
จากผักตบชวาบ้านคลองนกกระทุง ได้แสดงตัวอย่างรายการที่สื่อมวลชนขอดูงานและช่วย
ประชาสัมพันธ์ ผลงานของกลุ่มดังนี้

วันที่ 22 กันยายน 2534 ชาวเกษตรกร เรื่อง การส่งเสริมอาชีพเสริมจากผักตบชวา
บ้านคลองนกกระทุง ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 7

วันที่ 13 มีนาคม 2535 เศรษฐกิจทั่วไทย เรื่องการนำผักตบชวามาทำเป็นอาชีพจักสาน
บ้านคลองนกกระทุง ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 5

วันที่ 15 พฤษภาคม 2535 รายการท่องเที่ยวไทย ดำเนินรายการโดย
คุณช่อผกา วิริยานนท์ เรื่องการนำผักตบชวามาทำประโยชน์ ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 5

วันที่ 12 มิถุนายน 2535 รายการไม่ลองไม่รู้ ดำเนินรายการโดย
คุณเด่น ดอกประดู่ เรื่อง "สวะ" ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อสมท.

วันที่ 14 กันยายน 2536 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับ 23020 ประจำวันอาทิตย์ที่ 14 กันยายน 2536 ตีพิมพ์ผลิตภัณฑ์ผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ทำเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้

วันที่ 2 พฤศจิกายน 2536 หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับ 16091 ประจำวันที่ 2 พฤศจิกายน 2536 ตีพิมพ์การส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง

วันที่ 1 พฤษภาคม 2534 จุลสารธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ตีพิมพ์เรื่องผักตบชวามีค่า ของบ้านคลองนกกระทุง

วันที่ 20 มิถุนายน 2537 วารสารสัสดี กรมการกำลังสำรองทหารบก ตีพิมพ์เรื่องการผลิตสินค้าผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง

จากการประชาสัมพันธ์ของสื่อมวลชนดังกล่าว ทำให้กลุ่มมีลูกค้าหรือตลาดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งต้องรับรองคณะผู้ดูงานเพิ่มมากขึ้นด้วย บางวันถึง 6 คณะ

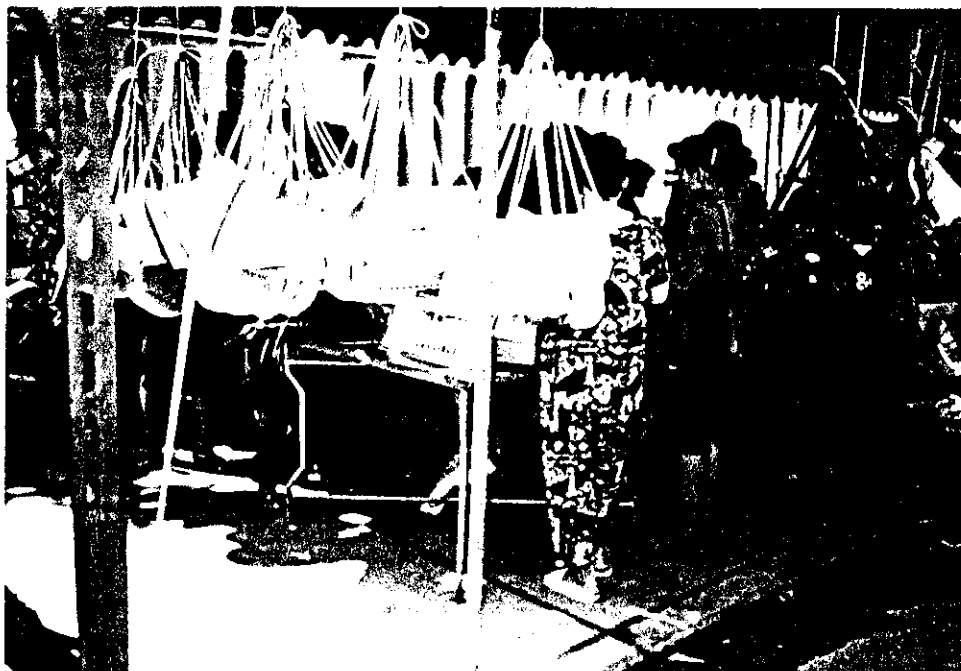
สุวพันธ์ อุบลชาติ (2538) ภรรยาของคุณเด่น ดอกประดู่ ซึ่งได้ร่วมเดินทางไปถ่ายทำภาพยนตร์ เรื่อง "สวะ" ของบ้านคลองนกกระทุง ได้เล่าถึง การดำเนินการส่งเสริมอาชีพเสริมจากผักตบชวาว่า

ได้ไปถ่ายทำรายการไม่ลองไม่รู้ เพื่อทำการเผยแพร่ทางโทรทัศน์ ช่อง 9 อสมท. เรื่อง "สวะ" ที่ทำปัญหาในการกีดขวางการคมนาคมทางน้ำ ในวันที่ 12 มิถุนายน 2535 ทางกองถ่ายภาพยนตร์ มีคุณปัทมรา ชุตานุพงศ์ เป็นดารารับเชิญ แสดงร่วมกับคุณเด่น ดอกประดู่ และสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง จำนวน 42 คน เพื่อได้ผลงานของสมาชิก เผยแพร่ที่นำสวะทำเป็นเครื่องจักสาน ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจมีใช้ไม่น้อยเลย สำหรับราคาของเจ้าสวะ เมื่อนำมาตกแต่งผ่านกรรมวิธีต่าง ๆ จนออกมาเป็นกระเป๋าสวยงาม ตามแต่ว่าผู้ทำจะคิดลายกันมาอย่างไร รู้สึกว่าคุ้มค่าจริง ๆ หลังจากได้แพร่ภาพไป มีผู้คนโทรศัพท์สอบถามมากมาย มีทั้งจะนำมาใช้และนำไปขายเป็นจำนวนมาก

อุดม อุณภิธรรม (2538) ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ สาขาบางเลน ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผักตบชวา ของบ้านคลองนกกระทุงว่า

เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำรายได้ให้กับครัวเรือนซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่ม และสามารถผลิตได้ดีมีคุณภาพจริง ๆ มีความสวยงาม เหมาะกับการใช้งาน นอกจากจะทำรายได้ให้กับครัวเรือนแล้ว ยังช่วยลดจำนวนผักตบชวาให้น้อยลงด้วย จึงได้นำมาพิมพ์เผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ปรากฏว่ามีลูกค้าสนใจมาก ทำให้จำหน่ายได้มาก และรู้จักกันอย่างกว้างขวาง อยากให้ทำอย่างนี้ ในหมู่บ้านอื่น ๆ อีก

การจัดนิทรรศการและการแสดงสินค้า จะทำให้ผู้เข้าชมที่ได้สัมผัสสินค้าของกลุ่ม นอกจากจะซื้อสินค้าด้วยแล้ว ยังช่วยประชาสัมพันธ์ทำให้เกิดลูกค้าหรือตลาดอีกทางหนึ่งด้วย หากผู้ที่มีกิจการร้านค้าเป็นของตนเอง จะขอที่อยู่และขอรับฟังคำบรรยายเป็นกรณีพิเศษ ตลอดจนวิธีการและขั้นตอนการผลิต การตลาด การจำหน่าย จำนวนการผลิต หรือรายได้จากการขายอีกด้วย เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา เป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง สามารถผลิตสินค้าป้อนตลาดได้ตามที่ต้องการ

ภาพประกอบ 30 การแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์ของดีบางเลน งานประจำปีวัดพระปฐมเจดีย์
ปี พ.ศ. 2537

ประดิษฐ์ ศรียังเล็ก (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงการออกร้านแสดงสินค้าว่า

กลุ่มได้นำผลิตภัณฑ์ไปออกร้านงานประจำปีองค์พระปฐมเจดีย์ ปรากฏว่ามีทั้งคนไทยและ
ชาวต่างประเทศให้ความสนใจผลิตภัณฑ์มาก สอบถามถึงวิธีการผลิตและต้องการเป็น
ลูกค้าเป็นจำนวนมาก

ลัดดา ทองถิ่น (2538) ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
สาขาบางเลน ได้เล่าถึงการออกร้านว่า

กลุ่มส่งเสริมอาชีพทดแทนกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ใช้บริการ
ด้านการเงินของกลุ่มกับธนาคาร และได้ร่วมออกร้านในวันกีฬา ธ.ก.ส. ทั่วประเทศ ที่

มหาวิทยาลัยบูรพา บางแสน มีลูกค้า ผู้คน ให้ความสนใจมาก และซื้อสินค้าหมด ก่อนกำหนดเวลาทำให้ต้องหาสินค้าอื่นมาวางขายแทน ซึ่งเป็นที่น่าประทับใจยิ่ง

อำนาจ ประดิษฐ์ดวง (2538) พัฒนาการอำเภอบางเลน ได้เล่าถึงการออกร้านของกลุ่มว่า

กลุ่มได้นำผลิตภัณฑ์ไปออกร้านวันนัดพบแรงงาน ณ ดิเกเวียงผา มหาวิทยาลัยรามคำแหง สินค้าขายดี และขอเป็นลูกค้า เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์อีกด้วย

วรรณะ ชัยชนะ (2538) ปฏิคมกลุ่มได้เล่าเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการว่า

กลุ่มได้นำผลิตภัณฑ์ไปร่วมจัดนิทรรศการวันสตรีสากล ณ กรมการพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร สินค้าได้รับความสนใจจากผู้เข้าชมจำนวนมาก และได้มีผู้ขอจองสินค้าที่นำไปแสดงอีกด้วย

การจัดสมาชิกไปเป็นวิทยากรฝึกอบรม เมื่อมีกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มแม่บ้านขอเชิญเป็นวิทยากรฝึกอบรมให้ กลุ่มต้องจัดสมาชิก ไปฝึกอบรมให้ยังกลุ่มที่สนใจ ยังตำบลใกล้เคียง ต่างอำเภอ และต่างจังหวัด เช่น ตำบลนิลเพชร ตำบลบางเลน ตำบลบางภาษี ของอำเภอบางเลน โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐมสนับสนุนงบประมาณให้ และยังได้จัดวิทยากรไปฝึกอบรมยังกลุ่มแม่บ้าน อำเภอสามพราน และอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ส่วนต่างจังหวัด เช่น ราชบุรี กาญจนบุรี และพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

ประเทือง ชัยชนะ (2538) ประธานกลุ่มได้เล่าเกี่ยวกับการจัดวิทยากรไปฝึกอบรมว่า

กลุ่มได้รับคำขอของหน่วยงานต่าง ๆ ให้ไปเป็นวิทยากรฝึกอบรมให้กับกลุ่มแม่บ้าน ทั้งอำเภอใกล้เคียง และต่างจังหวัด เช่น กลุ่มแม่บ้านอำเภอสสามพราน และอำเภอนครชัยศรี

จังหวัดนครปฐม ส่วนต่างจังหวัดก็มี ราชบุรี กาญจนบุรี และพระนครศรีอยุธยา บางครั้งกลุ่มก็มีภาระที่ต้องผลิตสินค้า ตามใบสั่งของของลูกค้า รวมทั้งต้องต้อนรับผู้ที่มาดูงาน ทำให้กลุ่มจัดวิทยากรสนับสนุนให้กับกลุ่มที่ขอมาไม่ครบถ้วน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มก็พยายามจะสร้างสมาชิกที่ผ่านการฝึกอบรมที่มีคุณภาพในการผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐาน และมีรูปแบบตรงตามความต้องการของลูกค้าด้วย

ภาพประกอบ 31 จัดวิทยากรฝึกอบรมกลุ่มแม่บ้านอำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คุณภาพของสินค้า คุณภาพของสินค้าเป็นส่วนสำคัญมาก เมื่อตลาดเกิดแล้วจะต้องรักษาคุณภาพให้คงที่มีมาตรฐานตลอดไป จะได้มีตลาดที่มั่นคง และกว้างขวางออกไป ไม่ขึ้นราคาสินค้าเมื่อขายดี และต้องพัฒนารูปแบบให้ทันสมัยต่อความต้องการของลูกค้าอยู่ตลอดเวลา

ยิ้ม ศรีแสงทรัพย์ (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงการพัฒนาคุณภาพสินค้าว่า

สินค้าของกลุ่มจะต้องผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการกลุ่มทุกชิ้นก่อนออกจำหน่ายไปถึงมือลูกค้าทุกครั้ง และทุกชิ้น หากพบข้อผิดพลาดจะต้องแก้ไขให้ได้มาตรฐานจึงจะจำหน่ายได้ และกลุ่มนอกจากจะผลิตรูปแบบตามที่ตลาดสั่งแล้ว ยังพัฒนารูปแบบมากมายให้ลูกค้าได้เลือก ซึ่งขณะนี้มาถึง 43 รูปแบบแล้ว ส่วนราคา กลุ่มถือว่าต้องให้ทั้งลูกค้าและสมาชิกอยู่ได้ จึงขายโดยไม่เอาเปรียบ ไม่ขายราคาแพง เมื่อลูกค้าต้องการสินค้าหรือเมื่อสินค้าติดตลาด

การบริหารลูกค้า กลุ่มถือว่าการบริการลูกค้าเป็นความสำคัญยิ่งในการดำเนินการของกลุ่ม โดยถือหลักว่าสินค้าต้องเป็นที่พอใจของลูกค้า และต้องถือด้วยว่าลูกค้าเป็นบุคคลสำคัญสำหรับกลุ่มที่สุด รวมทั้งลูกค้าจะเป็นผู้ที่ถูกเสนอ การอำนวยความสะดวก รวมทั้งต้องตรงต่อเวลา สินค้าครบจำนวนตามสั่ง ไม่บกพร่อง

วงเดือน แดงเทศ (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงการบริการแก่ลูกค้าว่า

กลุ่มจะถือว่าลูกค้าเป็นบุคคลสำคัญที่สุด และเป็นผู้ที่ถูกเสนอ แม้ว่าปัญหาบางอย่างเกิดจากลูกค้า กลุ่มก็ไม่ตำหนิลูกค้า และทำทุกอย่างที่ทำให้ลูกค้าพึงพอใจ สินค้าทุกชิ้นผลิตตรงตามเวลาไม่มีผิดพลาด ได้มาตรฐาน และทำตามสั่งทุกประการ

แนวโน้มของตลาดในอนาคต

ธงชัย สันติวงษ์ (2524:251) กล่าวว่า “กิจกรรมของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนกลยุทธ์ และการจัดกิจกรรมทางด้านการตลาด เพื่อที่จะให้มีการผ่านสินค้าและบริการของบริษัทไปยังผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคจะดำเนินการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการดังกล่าว และความสำเร็จของการตลาดก็อยู่ที่ความสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภคจากการได้ใช้สินค้านั้นด้วย”

สุดาตวง เรื่องรุจีระ และคนอื่น ๆ (2533 : 5 - 6) กล่าวว่า การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ใน ทางธุรกิจ ที่มีผลให้เกิดการนำสินค้าหรือบริการจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค หรือผู้ใช้บริการนั้น ๆ โดยได้รับความพอใจ ขณะเดียวกันกับบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการ ดังนั้นเรื่องของธุรกิจก็ต้องมีการซื้อขายสินค้าหรือบริการ ซึ่งมีใช้การให้เปล่า โดยเฉพาะมีการเคลื่อนไหวของสินค้าหรือบริการ คือจะต้องมีสิ่งที่จะโอนเปลี่ยนกรรมสิทธิ์คือสินค้าหรือบริการ และต้องมีตลาด คือผู้ซื้อที่แสดงความจำนงค์ต้องการซื้อสินค้าหรือบริการนั้น จะต้องรวมทั้งผู้ผลิต และผู้ซื้อ ทั้งนี้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภค จะต้องเกิดความพึงพอใจ ก็จะมีการซื้อสินค้าครั้งต่อไปอีก หากการซื้อสินค้าหรือบริการครั้งแรกได้ประสบการณ์ไม่พอใจ ย่อมยุติการซื้อ การที่ผู้ผลิตแต่ละรายจะยืนหยัดอยู่ในตลาดขายสินค้าหรือตลาดบริการนั้น ๆ ต่อไปหรือไม่ขึ้นกับการซื้อขายสินค้า ได้รับผลตอบแทนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

ยุทธวิธีทางผลิตภัณฑ์ หมายถึงแผนการจัดการ และพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อมุ่งใช้ต่อผลิตภัณฑ์เป็นตัวนำให้เกิดการขาย และทำให้บริษัทบรรลุวัตถุประสงค์ทางการตลาดได้ บางครั้งการใช้เทคนิคการโฆษณา หรือการส่งเสริมการขาย หรือแม้แต่การตั้งราคาต่ำ เพื่อสร้างให้เกิดการซื้อ แต่ก็ยังไม่ได้ผล เพราะผู้ซื้อมุ่งอยู่ที่ตัวผลิตภัณฑ์ ยุทธวิธีที่สำคัญในเรื่องของผลิตภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือเพิ่มรายการผลิตภัณฑ์ใหม่ให้สวย หรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมก็ตาม สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงก็คือ การผลิตหรือการคัดเลือกผลิตภัณฑ์คุณภาพเข้ามาตรฐานตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีราคาสอดคล้องกับพลังซื้อของผู้บริโภคทั่วไป หรือกลุ่มบริโภคที่กำหนดไว้เป็นเป้าหมาย มีประสิทธิภาพในการใช้งานได้ดี คือใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ใช้งานสะดวก และทนทาน มีลักษณะและรูปแบบแปลก เด่น สวยงาม ทันสมัย ตรงตามรสนิยมของผู้ใช้ การเลือกภาชนะบรรจุหีบห่อ มีลักษณะสวยงาม เปิดออกง่าย สามารถเก็บผลิตภัณฑ์ให้คงสภาพเดิมไว้นาน ต้องมีการพัฒนาเมื่อการขายถึงระยะจุดอิ่มตัว เช่น เปลี่ยนสี รูปแบบ เปลี่ยนยี่ห้อ หรือตราสินค้าใหม่ เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมกรซื้อของผู้ซื้อ และผลิตภัณฑ์บางอย่างผู้ผลิตต้องทำให้เสื่อมความนิยม หรือหมดอายุในเวลาจำกัด แล้วพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบใหม่ออกมาเพื่อให้การขายเพิ่มขึ้น (บริษัท ดวงกลมสนธิ จำกัด. 2532 : 4 - 5)

จากคำกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า แนวโน้มของตลาดในอนาคต จะดีหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับผู้ผลิต ต้องพยายามให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าของตน และพึงพอใจจากการซื้อสินค้า

จนกระทั่งขอบพอเป็นพิเศษที่จะนิยมสินค้าและบริการนั้น ๆ รวมไปถึงตราและชื่อของบริษัทนั้น ๆ ด้วย โดยเฉพาะการซื้อขายสินค้าครั้งแรก ถ้าไม่ประสบความสำเร็จ ก็จะยุติการซื้อขายในครั้งต่อไป ซึ่งต้องใช้ผลิตภัณฑ์เป็นตัวนำให้เกิดการขาย การใช้เทคนิคการโฆษณา หรือการส่งเสริมการขาย อาจจะไม่ได้อผล เพราะผู้ซื้อมุ่งที่คุณภาพที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า ซึ่งประกอบไปด้วย คุณภาพต้องเข้ามาตรฐาน ตรงความต้องการของผู้ซื้อ ราคาสอดคล้องกับพลังซื้อของผู้บริโภค ทั่วไปหรือกลุ่มเป้าหมายมีประสิทธิภาพในการใช้งาน มีลักษณะรูปแบบทันสมัย มีการบรรจุหีบห่อ ที่ทำให้สินค้าคงสภาพได้นาน และบางอย่างก็ให้ใช้ได้ในระยะเวลากำจัด โดยมีสินค้าตัวอื่น พัฒนาเข้ามาขายแทน ผู้ผลิตก็จะดำรงตลาดอยู่ได้ตลอดไป

สมชัย ชะอ้อนชม (2538) ที่ปรึกษาและฝ่ายการตลาดของกลุ่มได้เล่าถึงแนวโน้มของ ตลาดในอนาคตว่า

ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา มีรูปแบบและการใช้งานในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ หากไม่ปรับปรุง รูปแบบ ไม่มีลวดลาย สีสรร ให้ตรงกับความต้องการของผู้ซื้อ และมีคุณภาพดีมีประสิทธิภาพในการใช้งานได้อย่างทนทานแล้ว ตลาดก็จะอิ่มตัว แต่จากประสบการณ์ที่ผ่านมา สินค้ามีปริมาณการขายที่เพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพราะสมาชิกของกลุ่มได้ พยายามผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาด และพัฒนารูปแบบให้ตรงความต้องการ ของลูกค้าอยู่ตลอดเวลา

ประเทือง ชัยชนะ (2538) ประธานกลุ่มได้เล่าถึงแนวโน้มของตลาดในอนาคตว่า

จากประสบการณ์ที่ผ่านมา เริ่มต้นจากผลิตสินค้าออกมาเพียง 5 รูปแบบ และสินค้า ขายไม่ออก ขายไม่ได้ราคา ในการจัดตั้งกลุ่มระยะแรก ๆ เมื่อได้มีการตรวจสอบคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ มีการพัฒนารูปแบบ ตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของ ลูกค้า สินค้าก็ขายได้ และมีตลาดเพิ่มขึ้นตลอดเวลา และราคาที่ตกลงกันเป็นที่น่าพอใจ ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

ฐาน ฉอ๋อนซม (2538) ช่างออกแบบของกลุ่มได้เล่าถึงแนวโน้มของตลาดในอนาคตให้ฟังว่า

ผลิตภัณฑ์ผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง มีแนวโน้มจะไปได้ดี เพราะรูปแบบของการผลิตได้พัฒนาออกแบบมากมาย โดยเฉพาะได้พยายามให้ ผลิตภัณฑ์มีคุณค่า มีคุณภาพ คงทน ใช้งานสะดวก มีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ราคาสินค้าเป็นที่พอใจกันทั้งสองฝ่าย คิดว่าตลาดคงไม่อิ่มตัว เพราะตลาดรู้ว่าขณะนี้บ้านคลองนกกระทุงขายสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐาน ตลอดจนพัฒนารูปแบบตรงตามรสนิยมด้วย

นิตยา เขียวขุ่มงาม (2538) ช่างออกแบบประจำกลุ่มได้เล่าถึงแนวโน้มของตลาดว่า

จากการออกแบบซึ่งยึดหลักตามที่ถูกคำต้องการแล้ว ก็ดัดแปลงจากรูปแบบของกระเป๋าน้ำ และอุปกรณ์ตามนิตยสารต่าง ๆ ที่มีแฟชั่นเปลี่ยนกลับไปมาโดยดัดแปลงจากเดิมเล็กน้อย หรือบางชิ้นก็มีรูปแบบใหม่ออกมาตามที่ถูกคำต้องการ สมาชิกของกลุ่มก็สามารถผลิตได้ตามความต้องการอยู่แล้ว บางชนิดแม้จะพัฒนารูปแบบไปมาก แต่ก็ยังมีส่วนที่เริ่มต้นจากรูปแบบเก่า ๆ อยู่สมาชิกก็สามารถผลิตได้ดีเสมอ

นฤมล ช่างเล็ก (2538) ช่างตกแต่งของกลุ่มได้เล่าถึงแนวโน้มของตลาดในอนาคตว่า

ตลาดคงไปได้อีกนานไม่อิ่มตัว เพราะสินค้าทุกชิ้นที่ตลาดสั่งตกแต่ง กลุ่มก็สามารถทำได้ทุกอย่าง โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศก็ต้องการสินค้าที่ตกแต่ง แม้ราคาจะเพิ่มขึ้นอีกขึ้นละ 15 - 30 บาท ซึ่งขึ้นกับวัสดุที่ใช้ แต่ก็ไม่แพงเกินเมื่อเทียบกับความสวยงามของสินค้าที่เพิ่มขึ้น และขณะเดียวกันผักตบชวาก็ยังสามารถผลิตสิ่งของเครื่องใช้ได้อีกมากมาย ซึ่งกลุ่มได้จัดหาวิทยากรให้การฝึกอบรมเพื่อเปลี่ยนแปลงปรับปรุง สินค้าตามแนวโน้มความต้องการของตลาดอยู่แล้ว

ปัญหาและอุปสรรค

ในการดำเนินกิจกรรมจักสานผกตบชวา ตั้งแต่เริ่มผลิตในปี พ.ศ. 2532 จนถึงปัจจุบัน กลุ่มได้ประสบปัญหาและอุปสรรคมาโดยตลอด ได้พยายามแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้การดำเนินงาน ประสบความสำเร็จ มีปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ก็คือการผลิตกับการขาย และการบริหารองค์กร นั่นเอง

กรมการพัฒนาชุมชน มีหน้าที่ในการพัฒนาองค์กร เมื่อพัฒนาองค์กรแล้วก็พัฒนาความคิดของประชาชนในการรวมกลุ่ม ต้องสอนให้ประชาชนมีความสามารถในการบริหารกลุ่ม ให้เกิดทักษะในการรวมกลุ่ม กลุ่มอาชีพต้องทำงานโดยการประสานและปรึกษารื้อกับกรรมการหมู่บ้าน ฝ่ายส่งเสริมอาชีพในเวลาเดียวกัน ก็ต้องให้กรรมการหมู่บ้าน มีส่วนรับรู้ด้วย ผลงานของกลุ่ม จะต้องเสนอในที่ประชุม กม. (กรรมการหมู่บ้าน) และ กสต. (คณะกรรมการสภาตำบล) ในด้านการเงินจะต้องมีการเก็บค่าธรรมเนียม ค่าสมัคร ส่วนค่าบำรุงกลุ่มต้องเก็บทุกปี เพราะจะได้มีหลักประกันว่าบุคคลนั้น ๆ สมัครใจที่จะเป็นสมาชิกต่อไป สำหรับเงินทุนเรือนหุ้นของสมาชิก เพื่อเป็นทุนดำเนินการนอกจากนั้นกลุ่มจะต้องมีระเบียบว่าด้วยการบริหารกลุ่ม และระเบียบว่าด้วยทุนของกลุ่มด้วย (กรมการพัฒนาชุมชน. 2532 : 78)

แม้ว่ากรมการพัฒนาชุมชน จะเน้นบทบาทในการดำเนินงานของกลุ่ม ขณะเดียวกัน ต้องยอมรับว่า ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนากลุ่ม เพราะไม่สามารถปลูกฝังอุดมการณ์การทำงานในลักษณะกลุ่มแก่ราษฎรได้ และอีกประการหนึ่งเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปแนะนำให้ราษฎรจัดตั้งกลุ่มไม่ได้ชี้แจงเหตุผลความจำเป็นของการรวมตัวให้ราษฎรทราบ รวมถึงบทบาทและหน้าที่ ความรับผิดชอบในการทำงาน สมาชิกจึงตั้งความหวังว่า เมื่อรวมกลุ่มแล้วจะมีผู้คอยช่วยเหลือ ทุก ๆ ด้าน

จากการศึกษาปัญหาของกลุ่มจักสานโดยให้สมาชิกกลุ่มสำรวจและให้ความเห็นว่าตนเอง ประสบปัญหาและอุปสรรคในการจักสานผกตบชวาด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับใด และในขณะเดียวกัน ได้ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีส่วนใกล้ชิดกับสมาชิกกลุ่มมากที่สุด ซึ่งเป็นผู้ให้ความเห็นด้วย ผลการศึกษาเรียงตามลำดับความสำคัญของปัญหา ได้แก่ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาถูกกดราคา ปัญหาขาดการฝึกอบรมด้านรูปแบบ ปัญหาขาดความรู้ด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ ปัญหาขาดแคลนเงินทุน

ปัญหาวัสดุราคาแพง หายาก และไม่มีในท้องถิ่น ปัญหาผลิตภัณฑ์จำหน่ายไม่ต่อเนื่องในฤดูทำนา ปัญหาไม่เห็นความสำคัญของกลุ่ม ปัญหาขาดการส่งเสริมเผยแพร่ ปัญหาผลิตภัณฑ์ขาดคุณภาพ ปัญหาการให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง ปัญหาขาดการรวมกลุ่มอย่างจริงจัง ปัญหาไม่เข้าใจวิธีการบริการ กลุ่มและปัญหารูปแบบผลิตภัณฑ์ไม่ตรงค่านิยมของตลาด แต่ปัญหาในภาพรวม คือปัญหาด้านการตลาดเป็นอันดับแรก และรองลงไปตามลำดับ คือปัญหาด้านราคา ปัญหาด้านรูปแบบ ปัญหาด้านวัตถุดิบ และปัญหาด้านการบริหารกลุ่ม สำหรับเจ้าหน้าที่พบว่าอาชีพจักสานประสบปัญหามากคือปัญหาด้านการตลาด ปัญหาการบริการกลุ่ม เช่น ไม่มีผลิตภัณฑ์เมื่อสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก ปัญหาขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และปัญหาด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ (กิ่งแก้ว อินหว่าง, 2532 : 42 - 47)

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจาก ผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ทั้งจากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องโดยตรงในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับแนวปัญหาของรายงานการวิจัย เรื่องทัศนคติที่มีต่อการประกอบอาชีพจักสานของ กิ่งแก้ว อินหว่าง และคณะ ในประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาด้านการตลาด ปัญหาการบริหารกลุ่ม ปัญหาขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และปัญหาด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์มาเพื่อพิจารณา ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจาก ผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ได้ข้อมูลด้านต่าง ๆ ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาด คือ การหาตลาดจำหน่ายสินค้าที่แน่นอนไม่ได้ สมาชิกกลุ่มเห็นว่า เป็นปัญหาสำคัญมาก เพราะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาจากการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน หรืออีกหลาย ๆ อาชีพก็จะต้องประสบปัญหาการล้มเหลว ไม่สามารถดำเนินการผลิตต่อไปได้

สมชัย ชะอ้อนชม (2538) ที่ปรึกษาและฝ่ายการตลาดของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ได้เล่าถึงปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาดให้ฟังว่า ตลาดเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การส่งเสริมอาชีพเจริญก้าวหน้า หรือล้มเหลวได้ เพราะเมื่อผลิตสินค้าออกมาแล้วจะต้องมีตลาดรองรับผลผลิต และยิ่งไปกว่านั้นจะต้องเป็นตลาดมีสมาชิก

ขายผลิตภัณฑ์ได้ในราคาที่เป็นธรรมและต่อเนื่อง กลุ่มจะได้ตลาดที่ถึงพร้อมด้วยเหตุผลดังกล่าวได้ อันสืบเนื่องมาจากสาเหตุหลายอย่าง เพราะอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ก็เหมือนกับอาชีพจักสานทั่ว ๆ ไป ปัญหาที่มีอยู่ก็คล้ายคลึงกัน แต่จะมาน้อยก็คงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่นในตอนจัดตั้งกลุ่มใหม่ ๆ คณะกรรมการบริหารกลุ่มยังบริหารงานไม่เป็น และประกอบกับขาดการรวมกลุ่มอย่างจริงจังของสมาชิก จึงประสบปัญหาหลายอย่าง โดยเฉพาะด้านการตลาดอย่างรุนแรง กลุ่มเกือบล่มสลายในต้นปี พ.ศ. 2532 - 2533 ผลิตภัณฑ์จำหน่ายไม่ออก ไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน มีแต่พ่อค้ารายย่อยมารับซื้อ ถูกกดราคาอย่างไม่เป็นธรรม เพราะเกิดจากปัจจัยที่เกี่ยวกับสมาชิกต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างขาย ไม่รวมกลุ่มให้เข้มแข็งและจริงจัง ขาดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนารูปแบบ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาตลาดไม่ซื้อ ทั้ง ๆ ที่ราคาไม่แพงกว่าที่อื่น ๆ แต่เมื่อมีการรวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง มีการฝึกอบรม พัฒนารูปแบบ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของตลาดหรือลูกค้า ปัญหาด้านการตลาดก็ดีขึ้น จนกระทั่งในต้นปี พ.ศ. 2535 กลุ่มได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีระเบียบของกลุ่มออกมาทำให้คณะกรรมการจากการบริหาร ได้ตรวจสอบสินค้าก่อนออกขาย เพื่อให้สินค้ามีคุณภาพเข้ามาตรฐาน ตลาดก็เพิ่มขึ้น ทำให้ขายสินค้าได้จำนวนมาก

อารมย์ ศรีพาเพชร (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาดว่า เกิดจากปัจจัยหลายอย่างและเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ เมื่อมองในภาพรวม คือ สินค้าขาดคุณภาพ รูปแบบไม่ตรงตามความต้องการของตลาด ผลิตไม่ได้ตรงตามเวลาที่ลูกค้าสั่ง ปัญหาการรวมกลุ่มของสมาชิกไม่จริงจัง และที่สำคัญตลาดไม่ได้รับความสะดวก แต่เดิมต่างคนต่างขาย ลูกค้าหรือตลาดได้รับสินค้าที่ขาดคุณภาพ จึงทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจของลูกค้า ดังนั้น การรักษาลูกค้าไว้ให้ยาวนาน คือต้องมีคุณธรรม และความจริงใจต่อกัน คือไม่ถือโอกาสขึ้นราคาสินค้าเมื่อสินค้ามีน้อยหรือขาดตลาด หรือเมื่อตลาดมีความต้องการสูง ต้องเชื่อมั่นว่าเมื่อลูกค้าหรือตลาดได้รับประโยชน์ตอบแทนจากผู้บริโภคอย่างเป็นธรรม ลูกค้าหรือตลาดต้องมีกำลังซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มด้วยราคายุติธรรม ปัจจุบันนี้กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ประสบความสำเร็จในการตลาดอย่างดียิ่ง เพราะกลุ่มถือราคาเป็นที่พอใจกับ

ทั้งสองฝ่าย แต่ปัญหาก็คงมีอยู่เนื่องจากถนนเข้าสู่กลุ่มเป็นหลุมบ่อ เนื่องจากรถบรรทุกวิ่งเป็นจำนวนมาก ทำให้ลูกค้า เดินทางไปหากกลุ่มไม่ค่อยสะดวก กลุ่มได้ประสานกับสภาตำบล เพื่อขอรับการสนับสนุนลูกรังเพื่อปรับถนนให้เรียบเป็นประจำ แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่

ปัญหาและอุปสรรคการบริหารกลุ่ม การบริหารกลุ่มมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดตั้งกลุ่ม กลุ่มจะประสบความสำเร็จได้ คณะกรรมการบริหารงานจะต้องบริหารงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และต้องทำงานด้วยความจริงจัง เสียสละ ถ้าการบริหารงานของกลุ่มล้มเหลว นั้นหมายถึงจะต้องเสียตลาดที่ดีไป เช่นเมื่อตลาดมีความต้องการสินค้ามาก ถ้าการแบ่งงานกันทำไม่ดีหรือการบริหารงานไม่ดีก็ผลิตสินค้าได้ไม่ทัน ดังนั้นกลุ่มจึงต้องรวมตัวกันอย่างจริงจัง

ประเทือง ชัยชนะ (2538) ประธานกลุ่มได้เล่าถึงปัญหาด้านการบริหารกลุ่มว่า เพราะสมาชิกไม่รวมตัวกันอย่างจริงจัง ไม่เห็นความสำคัญกลุ่ม การตัดสินใจไม่เข้มแข็งของสมาชิก ไม่มีระเบียบและข้อตกลงที่ระบุไว้แน่นอน ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาขายได้ราคาถูกในช่วงแรก ๆ ที่กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ก็ประสบปัญหาเรื่องการบริหารกลุ่ม คือถือว่า การตัดสินใจของครูละออรัน ศรีเทียมทอง สมาชิกต้องปฏิบัติโดยไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ไม่มีโอกาสได้พบลูกค้าหรือตลาด เมื่อเป็นเช่นนั้นกลุ่มก็เริ่มล้มเหลว เพราะการตัดสินใจอยู่กับคนเพียงคนเดียว สมาชิกไม่มีสิทธิกำหนดราคาสินค้าของตนเอง ไม่เคยมีการประชุมหารือกัน ไม่รู้ความต้องการ และความเคลื่อนไหวของตลาด ทุกคนต้องปฏิบัติตามคำสั่งของประธานกลุ่มเพียงคนเดียว การบริหารจึงล้มเหลวเรื่อยมา ต่อมาเมื่อมีการรวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง มีระเบียบ และวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่แน่นอนในปี พ.ศ. 2535 แล้ว ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มก็ลดลงทุก ๆ ด้าน เช่นกัน

จำเพย ศรีสุข (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงปัญหาด้านการบริหารกลุ่มว่า ในช่วงหลังแม้ว่ากลุ่มจะมีปัญหาด้านการบริหารอยู่บ้าง ซึ่งเกิดจากสมาชิกที่อยู่ไกล จากที่ทำการกลุ่ม

กลุ่มต้องจัดหาหนะไปเก็บสินค้าเพื่อให้ตลาดได้รับความสะดวกรวดเร็ว ในวันอังคารตอนเย็น และนัดประชุมและรับเงินในวันพุธตอนบ่าย เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับใบสั่งของเพื่อนำไปผลิตในงวดต่อไป สมาชิกที่อยู่ไกลบางคนมาไม่ได้ก็ฝากหรือส่งตัวแทนมารับเงินและเข้าร่วมประชุมแทน ทำให้เกิดปัญหาด้านการพัฒนาการรูปแบบ การพัฒนาฝีมือ และหมดโอกาสที่จะได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิก และไม่สามารถทราบปัญหา ข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นได้ ทำให้มีปัญหาและอุปสรรคในการประสานงาน ด้านการบริหารกับสมาชิกของกลุ่มจึงมีปัญหา กลุ่มจะไม่ยอมให้ฝากหรือส่งตัวแทนเกินกว่า 2 ครั้ง เพราะจะทำให้เกิดการบริหารกลุ่มมีปัญหา มากขึ้น และที่สำคัญผลิตภัณฑ์ไม่ผ่านการตรวจสอบตักค้ำอยู่ที่ทำการกลุ่ม ไม่ได้รับการแก้ไขจุดบกพร่อง เพื่อให้ลูกค้าได้ซื้อไปจำหน่ายได้ทันที ทำให้ลูกค้าได้สินค้าไปไม่ครบตามจำนวนที่สั่ง ทำให้เกิดผลเสียด้านการบริหารและด้านการตลาดด้วย แต่เมื่อวางกฎดังกล่าวปัญหาก็ลดน้อยลงตามลำดับ

ปัญหาและอุปสรรคด้านการสนับสนุน การให้การสนับสนุนมีความจำเป็นทั้งด้านวิชาการ และเงินทุน หน่วยราชการ หรือหน่วยงานเอกชนย่อมมีบทบาทในด้านให้การสนับสนุน เพราะสมาชิกนอกจากจะขาดความรู้ และความสามารถ ส่วนใหญ่ยากจน ขาดเงินทุนที่จะสั่งซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นในการผลิต ส่วนในด้านวิชาการก็ไม่มีโอกาสไปฝึกฝนจากที่อื่น ซึ่งหน่วยงานสนับสนุนส่วนใหญ่อยู่ในส่วนกลาง แต่สมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในชนบท อยู่ห่างไกลกัน นอกจากนี้ แม้แต่ทางราชการจะจัดสรรงบประมาณเพื่อทำการฝึกอบรมให้กับกลุ่มอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรขาดแคลนเงินทุน จึงจำเป็นต้องอาศัยการให้การสนับสนุนด้านการเงินด้วยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระยะแรก ๆ จะต้องให้การสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและเงินทุน หลังจากนั้น เมื่อสมาชิกสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ก็ควรสนับสนุนด้านวิชาการต่อไปอย่างต่อเนื่อง จะได้นำวิทยาการใหม่ ๆ มาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดหลักประกันว่า ผลิตแล้วขายได้

วิเชียร นิสัยตรง (2538) กลุ่มได้เล่าถึงการสนับสนุนแก่สมาชิกว่า ทางราชการควรให้การสนับสนุนด้านเงินทุนในช่วงแรก ๆ เพราะสมาชิกทุกคนเป็นเกษตรกร ส่วนใหญ่ยากจน

หากต้องกู้ยืมเงินมาลงทุนแล้วต้องรับภาระหนักในด้านดอกเบี้ยอีก ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการทำงานได้ การให้เงินทุนในช่วงแรก ๆ จึงสำคัญมาก ส่วนด้านวิชาการ ควรได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องทั้งจากภาครัฐและเอกชน สำหรับกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนอย่างเพียงพอในช่วงแรก ๆ และขณะนี้เงินทุนหมุนเวียนอย่างเพียงพอ จึงไม่ต้องพึ่งงบประมาณสนับสนุนอีก ส่วนด้านวิชาการก็ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการและภาคเอกชน แต่ก็ยังได้รับการสนับสนุนไม่ค่อยต่อเนื่องในช่วงแรก ๆ ทำให้เกิดปัญหาทั้งด้านการผลิตและการตลาด แต่ในช่วงหลัง ๆ ได้จัดการฝึกอบรม และมีสมาชิกได้ฝึกและแลกเปลี่ยนความรู้กันอยู่ตลอดเวลา ทำให้ปัญหาทางด้านวิชาการของกลุ่มได้พัฒนาไปทันต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาด

บุหงา เกิดแก้ว (2538) เคนกิจการเกษตรอำเภอบางเลน ได้เล่าให้ฟังถึงการให้การสนับสนุนว่าการจัดฝึกอบรมด้านอาชีพให้กับสมาชิกแล้ว ทางราชการจะต้องจัดหาเงินทุนหมุนเวียนให้ด้วย เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกมีทุนดำเนินงานในช่วงแรก ๆ และต้องมีงบประมาณติดตามและประเมินผลอีกด้วย ซึ่งจะทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มอาชีพได้ตลอดเวลาแต่ที่ประสบมา กลุ่มเมื่อได้รับงบประมาณฝึกอบรม และดำเนินการฝึกอบรมแล้ว ในช่วงหลัง ๆ ที่ทำการผลิตทางราชการหน่วยงานไม่มีงบประมาณติดตามและประเมินผล ทำให้ไม่ทราบการดำเนินงานของกลุ่มเป็นอย่างไร สำหรับกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง มีงบประมาณติดตามและประเมินผลของศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน จำนวน 3 งวด ๆ 7,500 บาท จำนวนเงินติดตามและประเมินผลนี้จะจัดสรรให้หัวหน้างาน และเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการส่งเสริมอาชีพได้ลงไปติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทำให้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับสมาชิกได้รับการแก้ไข ทำให้มีปัญหาและอุปสรรคน้อยมาก

ปัญหาและอุปสรรคด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ รูปแบบผลิตภัณฑ์จะต้องเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้ทันและตรงกับความต้องการของตลาด เพราะผู้บริโภคจะมีค่านิยมเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา ผลิตภัณฑ์ก็เหมือนแฟชั่น จะต้องพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้วย

ชอนกลิน ศรีเพ็งแก้ว (25385) ประชาสัมพันธ์กลุ่มได้เล่าถึงด้านรูปแบบว่ามีความสำคัญที่สุด สินค้าที่ผลิตมาแล้วขายไม่ออก นอกจากคุณภาพของสินค้าแล้ว รูปแบบมีส่วนสำคัญอยู่มาก ต้องทันสมัย ต้องปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า แต่กลุ่มก็ได้ผลิตรูปแบบตามใบสั่งของลูกค้าจึงไม่ค่อยมีปัญหาและอุปสรรค จะมีปัญหาอยู่บ้างก็เพียงอุปกรณ์ประกอบผลิตภัณฑ์ เช่น การติดกระดุม และหูหรือสายสะพาย แต่ก็ปรับเปลี่ยนได้ไม่ยาก กลุ่มได้ประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ให้สมาชิกได้พัฒนารูปแบบอยู่ตลอดเวลา

เพียววี่ แวนแก้ว (2538) สมาชิกกลุ่มได้เล่าถึงรูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้ฟังว่า กลุ่มได้แบ่งงานกันทำตามความถนัดจะได้สินค้าที่มีคุณภาพออกมา และขณะเดียวกันสินค้าก็จะเปลี่ยนรูปแบบมากหรือน้อยก็ตาม ส่วนใหญ่จะเริ่มจากรูปแบบเดิม สมาชิกของกลุ่มสามารถผลิตได้และขณะนี้ต้องยอมรับว่า ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มก็เหมือนกับแฟชั่นของสุภาพสตรี จะเป็นอะไรก็ตาม ตั้งแต่ราคาต่ำที่สุด ถึงราคาสูงที่สุด จะมีคุณค่าและนิยมกันอย่างแพร่หลายเมื่อเป็นยุค ของมันคือรูปแบบต้องทันสมัยของมัน กลุ่มได้พยายามให้ลูกค้าได้สั่งตรงกับสมาชิกผู้ผลิต เพื่อ จะได้พูดคุยว่าจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบอย่างไรกับผู้ผลิตอย่างอิสระ ทำให้ผลงานที่ออกมาตามใบสั่ง ไม่ผิดพลาดปัญหาก็มีน้อยแต่ก็สามารถแก้ไขได้ไม่ยาก ในข้อบกพร่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น ส่วนมากก็จะเป็นชิ้นที่ผลิตในช่วงแรก ๆ

ผลกระทบจากการดำเนินงาน

เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบจากผลการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม จะเห็นได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีจากผลการดำเนินงาน สามารถทำให้ราษฎรทำมาหาเลี้ยงชีพในหมู่บ้านไม่ย่ำถื่นมีรายได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่เหมาะสม อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

ผลกระทบจากการดำเนินงานของกลุ่ม ที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนในขณะนี้คือ

1. สมาชิกของกลุ่มสามารถมีอาชีพเสริม จากการที่กลุ่มได้ฝึกอบรมสมาชิกและรวมกลุ่มจนเป็นปึกแผ่น สามารถสร้างผลงานจนกลายเป็นอาชีพเสริมของกลุ่ม และสมาชิกทุกคนมีรายได้

เพิ่ม ทำให้เกิดการสร้างงานขึ้นที่บ้านของตนเอง มีกำลังในการหารายได้เพิ่ม มีความสามารถ ทำให้มีรายได้เพียงพอแก่การครองชีพตามอัตภาพ

สมชัย ชะอ้อนชม (2538) ที่ปรึกษาและฝ่ายการตลาดของกลุ่มได้เล่าให้ฟังเกี่ยวกับมีอาชีพเสริมเกิดขึ้นว่า

แต่ก่อนเมื่อทำนาเสร็จ ก็ว่างจากงาน มีรายได้จากการทำนาเพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย ต้องหันไปพึ่งการพนัน และในที่สุดก็เกิดการลักเล็กขโมยน้อย จนกลายเป็นปัญหาอาชญากรรมก็มีหลายราย เมื่อกลุ่มเกิด และมีการขายสินค้า มีรายได้เพิ่ม ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถมีพลังในการใช้จ่าย สามารถส่งบุตรหลานเรียนต่อในชั้นที่สูงกว่าภาคบังคับอีกด้วย และเลิกจากการเล่นการพนัน หันมาร่วมประกอบอาชีพ ทำให้ปัญหาอาชญากรรม และการลักขโมยลดน้อย และจะหมดไปในที่สุด

2. ลดการอพยพย้ายถิ่นไปทำงานต่างท้องที่ลงได้ แต่เดิมเมื่อเสร็จสิ้นการทำนา ยาวชน โดยเฉพาะสตรีที่อยู่ในวัยใช้แรงงาน จะอพยพไปรับจ้างทำงานในท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น กรุงเทพฯ ส่วนใหญ่เป็นการไปประกอบอาชีพลูกจ้าง เพราะความรู้น้อย แม้จะมีการทำนาถึงปีละ 2 ครั้ง ก็ยังไม่สามารถหยุดยั้งการอพยพดังกล่าวได้ เพราะการทำนาลงทุนสูง และราคาข้าวตกต่ำ รายได้ไม่เพียงพอ ทำให้ยาวชนที่เป็นชายไปประกอบอาชีพขับรถรับจ้าง และทำงานในโรงงาน ไม่มีโอกาสได้เรียนต่อในชั้นสูงกว่าภาคบังคับได้ เมื่อเกิดอาชีพเสริมเช่นนี้ขึ้น รายได้เพียงพอจากการใช้จ่าย เพราะอยู่กับบ้าน แม้จะมีรายได้เพิ่มไม่มากนัก แต่ก็ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างอื่น ทำให้ทุกคนอยู่ได้และมีเงินออม ทำให้มีทุนพัฒนาอาชีพ และลดการอพยพไปเป็นลูกจ้างแรงงานในต่างถิ่นอีกต่อไป

ชุ่น จอ้อนชม (2538) ช่างออกแบบของกลุ่มได้เล่าให้ฟังเกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่นเพื่อไปประกอบอาชีพของยาวชนในอดีตว่า

บุตรหลานเมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ก็จะไปเป็นลูกจ้างใช้แรงงานในกรุงเทพฯ เพราะอยู่บ้านเกิด ทำนอย่างเดียว ไม่สามารถมีรายได้เพียงพอต่อความเป็นอยู่ได้ ต่อมา เมื่อมีอาชีพเสริมผักตบชวาเกิดขึ้นและมีรายได้ดี ทุกคนก็หยุดส่งบุตรหลานไปใช้แรงงาน อีกต่อไป ให้ทำอาชีพเสริมในหมู่บ้าน และได้เรียนต่อในชั้นที่สูงกว่าด้วย

3. มีงานเกิดขึ้นใหม่และฐานะครอบครัวมั่นคงขึ้น นอกจากจะประกอบอาชีพจักสานจาก ผักตบชวาแล้ว ที่ทำให้เกิดรายได้ ทำให้ฐานะครอบครัวมั่นคงขึ้น อันมีผลพลอยได้อื่น ๆ อีก สำหรับเด็กนักเรียนก็รับจ้างตัดเปีย พ่อบ้านเก็บผักตบชวาทากแห้งขายทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น งานต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ทุกคนมีงานทำตลอดปี และมีรายได้เพิ่มอย่างเพียงพอ

ประเทือง ชัยชนะ (2538) ประธานกลุ่มได้เล่าเกี่ยวกับการเกิดงานใหม่ในหมู่บ้านว่า

เมื่อก่อนได้ผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานออกสู่ตลาด นับว่าเป็นงานใหญ่ที่เป็นอาชีพเสริม สร้างรายได้ให้เกิดความมั่นคง โดยแม่บ้านเป็นผู้ดำเนินงานแล้ว ส่วนพ่อบ้านและบุตรหลานก็สามารถเก็บผักตบชวาทากแห้งขาย และรับจ้างตัดเปีย ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น

4. หมู่บ้านใกล้เคียงสนใจอาชีพและได้ส่งคนมาฝึกงาน เมื่อบ้านคลองนกกระทุง ได้นำ ผักตบชวา ซึ่งเป็นพืชน้ำที่ก่อปัญหาในแม่น้ำลำคลอง ขึ้นมาทำเป็นอาชีพเสริมและมีรายได้เพิ่ม ทำให้สตรีและกลุ่มอาชีพในหมู่บ้านใกล้เคียงในตำบลเดียวกัน และตำบลใกล้เคียง เช่นตำบลลำพญา ตำบลนิลเพชร ตำบลบางภาษี ตำบลนราภิรมย์ และแม้กระทั่งอำเภอใกล้เคียง เช่น อำเภอสามพราน และอำเภอนครชัยศรี ส่งสมาชิกกลุ่มอาชีพจักสานมาขอดูงาน และฝึกงาน และขอเชิญวิทยากร ซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มไปฝึกสอนให้ เพื่อนำผักตบชวาที่มีปัญหาเช่นเดียวกัน ขึ้นมาทำประโยชน์ ทำให้เกิดอาชีพเสริม และมีรายได้เพิ่ม และสามารถส่งสินค้ามาร่วมขายด้วย และสมัครเข้าเป็นสมาชิกสมบท ทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มออกขายตลาดอย่างเพียงพอ และผลที่ตามมากลุ่มจะต้องรับผู้มาขอดูงานโดยเฉลี่ยวันละ 3 - 6 คน

5. ผักตบชวาที่เคยมีปัญหาด้านมลภาวะลดลงและจะหมดไป จากการที่ต้องนำผักตบชวามาทำผลิตภัณฑ์ ผักตบชวาที่เคยมีจำนวนมาก และก่อปัญหาทำให้เกิดมลภาวะ ได้ลดลง และคงจะค่อยหมดไปในที่สุด ผักตบชวาที่เคยเป็นพืชน้ำที่ก่อปัญหา จะกลับเป็นพืชน้ำที่นำมาใช้ประโยชน์ได้

วิไล อิมโพนุลย์ (2538) รองประธานกลุ่มได้เล่าเกี่ยวกับการนำผักตบชวามาใช้ประโยชน์ว่า

เดิมทีเดียวผักตบชวาในคลองนกระทุงมีมาก และก่อปัญหาการสัญจรทางน้ำอีกด้วย แต่เมื่อนำขึ้นมาทำประโยชน์ ขณะนี้ผักตบชวาของบ้านคลองนกระทุง มีน้อยลงและควบคุมได้ทุกบ้านที่อยู่ริมคลองนกระทุง จะกันผักตบชวาไว้หน้าบ้านของตน ไม่ปล่อยให้ลอยไปตามกระแสน้ำเหมือนแต่เดิม แม้ส่วนที่ใช้ไม่ได้ก็ไม่ทิ้ง เก็บขึ้นมาทำปุ๋ยหมักเพื่อลดต้นทุนการผลิต ผักตบชวาจึงเป็นพืชที่ไม่สามารถสร้างปัญหาได้อีกต่อไป และคงเป็นพืชที่นำมาทำประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า

6. ลดภาระของทางราชการในการกำจัดผักตบชวา แต่เดิมทางราชการต้องตั้งงบประมาณเพื่อกำจัดผักตบชวา เพิ่มขึ้นทุกปี เมื่อกลุ่มได้นำผักตบชวามาทำผลิตภัณฑ์แล้ว ทางราชการก็ลดภาระการตั้งงบประมาณของทางราชการลง ซึ่งเป็นการลดภาระทางราชการ ทั้งด้านแรงงานและงบประมาณ

วันเพ็ญ คำศรี (2538) เลขานุการกลุ่มได้เล่าเกี่ยวกับการกำจัดผักตบชวาว่า

แต่เดิมเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก สภาตำบลต้องขอความร่วมมือ จากทางราษฎรให้ช่วยกันกำจัดผักตบชวา โดยการทำขึ้นมากองทิ้งไว้ และช่วยผลักดันให้ลอยไหลไปตามลำคลองนกระทุง เพื่อไม่ให้กีดขวางทางน้ำ โดยทางราชการได้ตั้งงบประมาณสูงขึ้นทุกปีเพื่อเป็น

ค่าเครื่องจักรกล ในการกำจัดผักตบชวา ซึ่งปัจจุบันทางราชการไม่ต้องลงมาดำเนินการกำจัดอย่างเดิมแล้วสำหรับคลองนกกระทุง

7. ไม่มีปัญหาการร้องเรียนเกี่ยวกับผักตบชวา เมื่อถึงฤดูน้ำหลากทุกบ้านก็จะผลักดันผักตบชวา ให้พ้นหน้าบ้านของตนเอง ทำให้มีปัญหาเรื่องเรียนทางราชการให้แก้ไขเป็นประจำ ทำให้ราษฎรเกิดการวิวาทแตกความสามัคคี แต่เมื่อนำผักตบชวามาทำผลิตภัณฑ์ และส่วนที่เหลือนำมาทำปุ๋ยหมักโดยไม่ทิ้งส่วนที่เหลือลงในแม่น้ำ และลำคลองอีก ทำให้ปัญหาของผักตบชวาที่สะสมมาเป็นเวลาช้านานหมดไป ทำให้คลองนกกระทุงไม่ตื้นเขินเหมือนแต่ก่อนอีกด้วย

ช่อนกลิ่น ศรีเพ็งแก้ว (2538) ประชาสัมพันธ์กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ได้เล่าถึงปัญหาการร้องเรียนของราษฎรว่า

ผักตบชวาก่อปัญหาเกิดขวางทางน้ำ ราษฎรสัญจรไม่ได้ ทำให้ต้องร้องเรียนให้ทางราชการนำเครื่องจักรกลมาช่วยกำจัดผักตบชวา ต่อมาแม้ว่าจะนำขึ้นมาทำผลิตภัณฑ์แล้วปัญหาแม้จะลดจากการกีดขวางของผักตบชวา สมาชิกบางกลุ่มยังทิ้งส่วนที่เหลือจากการทำผลิตภัณฑ์ลงน้ำลอยไปให้ก่อปัญหาแก่บ้านใกล้คลองนกกระทุงอยู่ ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท ต่อมาได้นำขึ้นมาทำปุ๋ยหมัก เพื่อปลูกไม้ผลเป็นสวนหลังบ้าน ทำให้คลองนกกระทุงควบคุมผักตบชวาได้ทำให้ปัญหาดังกล่าวหมดไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นการส่งเสริมงานหัตถกรรมให้กับสตรีในชนบท เป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ปัญหาการว่างงาน และยับยั้งการอพยพแรงงานชนบทสู่ตัวเมือง เพื่อให้ได้ประโยชน์จากทรัพยากร และวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น นำมาประกอบอาชีพเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอันดีงาม และคงไว้ซึ่งวิถีทางความเป็นธรรมชาติของสภาพแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายไป โดยใช้กระบวนการการศึกษานอกโรงเรียนกับการส่งเสริมอาชีพในชุมชน โดยเริ่มจากการจัดกลุ่มสนใจ 30 ชั่วโง่ และดำเนินการไปสู่กลุ่มพัฒนาอาชีพ จนเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความมั่นคงในที่สุด ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) อย่างแท้จริง

สำหรับกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ก่อนที่จะเริ่มต้นจนประสบความสำเร็จได้ เริ่มมาจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และเคยทำมาก่อนบางส่วนแล้ว โดยเริ่มจากสตรีอาสา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นพี่ปรึกษาและฝ่ายการตลาดของกลุ่มมาโดยตลอด กลุ่มได้มีความเจริญก้าวหน้า และเติบโตขึ้นอย่างมั่นคงด้วยความร่วมมือช่วยเหลือของส่วนราชการต่าง ๆ ในอำเภอบางเลน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน สำนักงานเกษตรอำเภอบางเลน สำนักงานพัฒนาที่ดินนครปฐม ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบางเลนและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครปฐม ศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนอำเภอบางเลน ที่ทำการปกครองอำเภอบางเลน ตลอดจนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบางเลน ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร และสื่อมวลชนทุกแขนงช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้โดยไม่ได้คิดมูลค่า ทำให้กลุ่มเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในหมู่ประชาชนและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทั่วประเทศในผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น กระเป๋าดึงแบบต่าง ๆ พานใส่ผลไม้ ตะกร้า ที่วางหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ทำด้วยฝีมือปราณีต สวยงาม เป็นที่ถูกใจของผู้พบเห็น มีค่า มีราคาในทุกโอกาส เนื่องจากกลุ่ม

มีช่างออกแบบและช่างสร้างแบบประจำกลุ่ม ตลอดจนช่างตกแต่งและสมาชิกที่ผ่านการฝึกอบรมอย่างมีคุณภาพและประสบการณ์ ซึ่งเป็นชาวบ้านในหมู่บ้าน และสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด ออกแบบ ให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าหรือตลาด เป็นผลให้มีผลิตภัณฑ์แปลก ๆ ใหม่ ๆ ออกสู่ท้องตลาดอยู่ตลอดเวลา และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือมีคณะกรรมการบริหารกลุ่มที่ดี และเสียสละทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดอย่างมีคุณภาพตรงเวลาได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด ทำให้ตลาดเติบโต จนบางโอกาสผลิตภัณฑ์ทำไม่ทันกับการจำหน่าย ซึ่งนับได้ว่าเป็นความเจริญก้าวหน้าของกลุ่ม ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มคนละ 2,000 - 3,200 บาท ต่อเดือน

เมื่อพิจารณาในแง่การศึกษานอกระบบโรงเรียนแล้ว กรณีกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีลักษณะเด่นอยู่ 2 ประการ คือ (1) เป็นตัวอย่างที่ดีของการศึกษาค้นคว้า และทดลองด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ที่ค้นพบไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ และความเป็นอยู่ เป็นการประสมประสานการเรียนรู้ และการพัฒนาเข้าด้วยกัน และมีความต่อเนื่องสอดคล้องกับแนวปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิตอย่างแท้จริง (2) เป็นตัวอย่างของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ริเริ่มโดยประชาชนเอง เมื่อตนเองทดลองและประสบความสำเร็จแล้ว ได้นำประสบการณ์ตรงเหล่านี้ไปเผยแพร่ให้ผู้สนใจ โดยเป็นแหล่งศึกษาดูงานและเป็นวิทยากรให้กับผู้สนใจยังตำบลใกล้เคียงและต่างจังหวัด ตลอดจนสถาบันการศึกษา กลุ่มอาชีพ และสถาบันเอกชนที่สนใจอีกด้วย

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านแนวคิด และการดำเนินงานอาชีพเสริมจากผักตบชวา ตั้งแต่แรกเริ่มจนเกิดเป็นกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษารูปแบบ และการจัดระบบการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่ม วิธีการผลิต การจำหน่าย การบริหารกิจการโดยทั่วไป และแนวโน้มในอนาคต
3. เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการ

ส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

รูปแบบของการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้รูปแบบการศึกษารายกรณี (Case Study) นำเสนอด้วยการบรรยาย อาศัยข้อมูลและเรื่องราวจากประสบการณ์ การมีส่วนร่วมของผู้วิจัยเองเป็นหลัก (Experiential Approach) ใช้ข้อมูลเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เป็นหลักอ้างอิงและเพิ่มเติม ให้มีความสมบูรณ์ครอบคลุมเนื้อหาตามที่ระบุไว้ในขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล

เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล มีดังนี้

1. ข้อมูลจากการบันทึกและประสบการณ์ส่วนตัว ของผู้วิจัยในฐานะเจ้าหน้าที่ผู้เข้าไปให้การสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ตั้งแต่เริ่มจนถึงปัจจุบัน
2. ข้อมูลจากหลักฐานเอกสารของหมู่บ้าน ได้แก่ ข้อมูลเบื้องต้นในการสำรวจหมู่บ้าน (แบบ กขช. 2 ค.) สถิติต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และหน่วยงานต่าง ๆ ของอำเภอ บันทึกการประชุมของกลุ่ม บัญชีรายรับ - จ่าย และบัญชีผลิตผลของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง
3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้าน กรรมการและสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมครัวเรือนจากผักตบชวา ตลอดจนสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร บันทึกสังเกต คำสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์ตามแนววิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กล่าวคือ นำเนื้อหาามาจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ แล้วพิจารณาคำตอบในแต่ละเรื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลสรุปครบถ้วนตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายของการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้า สรุปได้ดังนี้

1. สภาพของหมู่บ้านคลองนกกระทุง บ้านคลองนกกระทุงเป็นชนบทเก่าแก่ ราษฎรส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมคลองนกกระทุง ซึ่งเป็นพื้นที่ราบกว้าง เหมาะแก่การทำนา มีเนื้อที่ประมาณ 2,800 ไร่ ใช้ทำการเกษตร 2,680 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัย 120 ไร่ มีครัวเรือน 94 ครัวเรือน ตั้งเรียงรายตามคลองนกกระทุง มีประชากร 519 คน เป็นชาย 242 คน หญิง 277 คน ประชากรบ้านคลองนกกระทุง ร้อยละ 80 มีอาชีพหลักคือการทำนา เลี้ยงสัตว์ และอาชีพเสริม ร้อยละ 36.80 เป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยแรงงาน คือกลุ่มที่มีอายุ 19 - 50 ปี ซึ่งเป็นแรงงานที่จะสร้างรายได้ให้กับครอบครัวมากในการพัฒนาหมู่บ้าน

จากการประกอบอาชีพหลัก คือการทำนาแต่เดิม ทำให้มีเวลาว่างหลังฤดูทำนา ประชาชนส่วนหนึ่งใช้เวลานี้เล่นการพนัน และก่อให้เกิดปัญหา ลักขโมยตามมา แต่เมื่อมีอาชีพเสริมจากผักตบชวาทำให้ลดละเลิกอบายมุขได้เกือบทั้งหมด เพราะมีรายได้เพิ่มขึ้น 150 - 200 บาท ต่อวันต่อคน สามารถทำรายได้เข้าหมู่บ้านคลองนกกระทุง ประมาณต่อคนต่อเดือน 130,000 บาท (หนึ่งแสนสามหมื่นบาท) ต่อเดือนหรือเฉลี่ย 3,600 - 6,000 บาท ต่อคนต่อเดือน ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถส่งบุตรหลานได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับได้

2. การเริ่มจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมจากผักตบชวา กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ได้พัฒนามาจาก “กลุ่มสตรีจักสานผักตบชวาบ้านคลองนกกระทุง” ซึ่งเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นในระดับหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2532 โดยเริ่มจากการฝึกอบรมสตรี

อาสาพัฒนาตามโครงการของพัฒนาชุมชน มีสตรีจากบ้านคลองนกกระทุงเข้าร่วมฝึกอบรมด้วย จำนวน 12 คน ในจำนวนนี้มี นางปราณี โสภิตชาติ และนางประเทือง ชัยชนะ มีความสนใจ ในเรื่องการส่งเสริมอาชีพจักสานผักตบชวา ได้ชักชวนสตรีในหมู่บ้านคลองนกกระทุง จำนวน 7 คน เข้ารับการฝึกอบรมจากวิทยากรของกรมการพัฒนาชุมชน

ต่อมากลุ่มสตรีทั้ง 7 คน ได้ชักชวนเพื่อนบ้านคลองนกกระทุงผู้สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก เพิ่มขึ้นได้ถึง 22 คน มาตั้งเป็นกลุ่มใหม่ชื่อ “กลุ่มอาชีพสตรีจักสานผักตบชวาบ้านคลองนกกระทุง” โดยมีผู้ใหญ่สมชัย ชะอ้อนชม เป็นที่ปรึกษากลุ่ม ได้จัดการฝึกอบรมและหาตลาดเอง และได้ จัดตั้ง “กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวาบ้านคลองนกกระทุง” ขึ้น มีสมาชิก เพิ่มขึ้นเป็น 42 คน และสมาชิกสมทบจากหมู่บ้านใกล้เคียงอีก 34 คน รวมเป็น 76 คน

3. การแยกกลุ่มมาตั้งกลุ่มของตนเอง หลังจากแยกมาตั้งกลุ่มของตนเองได้ประมาณ 5 เดือน ได้ส่งผลงานเข้าประกวดที่ศูนย์การค้าโรตารี กรุงเทพมหานคร กลุ่มสตรีจักสานบ้าน คลองนกกระทุง ได้รับรางวัลชมเชยเป็นเงิน 500 บาท (ห้าร้อยบาท) นับว่าเป็นความสำเร็จ ก้าวแรกของกลุ่ม

4. การรวมกลุ่มผู้สนใจเข้าเป็นสมาชิก กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจาก ผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง เริ่มเป็นกลุ่มที่มีความเป็นปึกแผ่นและมั่นคง ทำให้มีจำนวน สมาชิกเพิ่มขึ้นตลอดเวลา การรวมกลุ่มผู้สนใจ เป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมใน ครัวเรือน นับว่าเป็นผลงานที่สำคัญของกลุ่ม

5. คณะกรรมการบริหารกลุ่ม จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2535 ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ เภรบุญกิต กรรมการ 2 คน ปฏิคม ช่างออกแบบ และที่ปรึกษา รวม 10 คน ซึ่งคณะกรรมการแต่ละคนทำงานด้วยความเสียสละและจริงจัง

6. ระเบียบและข้อบังคับของกลุ่ม กลุ่มได้ออกระเบียบและข้อบังคับของกลุ่มเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2535 โดยมีการกำหนดใน 4 เรื่อง คือ (1) ประเภทของสมาชิก (2) คุณสมบัติของ

12. การจัดระบบการผลิต มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัด แม้ว่าสมาชิกทุกคนจะผ่านการฝึกอบรมมาแล้ว แต่ละคนสมาชิกก็มีข้อแตกต่างในเรื่องทักษะและความสามารถในการผลิตที่แตกต่างกัน การแบ่งงานตามขีดความสามารถและความถนัด ทำให้งานที่ผลิตออกมามีคุณภาพการรวมกลุ่มนอกจากจะเป็นพลังต่อรองในการขายแล้ว ยังทำให้การผลิตมีประสิทธิภาพด้วย

13. ขั้นตอนการผลิต ขั้นตอนการผลิต มี 8 ขั้นตอนคือ (1) การคัดเลือกผักตบชวา (2) การตากแห้งผักตบชวา (3) การออกแบบและการสำรวจ (4) การอบกัมมะถัน (5) การเจียรและการดักเบี่ยง (6) การผลิตผักตบชวา (7) การติดหูกระดุม และสายสะพาย และ (8) การเคลือบเงาและตกแต่ง

14. ปัจจัยหลักด้านความสำเร็จ มีปัจจัยที่สำคัญ 6 ประการ คือ (1) สภาพแวดล้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้าน (2) การจัดตั้งกลุ่ม (3) การบริหารงานของกลุ่ม (4) ด้านการตลาด (5) การสนับสนุนจากส่วนราชการและเอกชน และ (6) การประชาสัมพันธ์

15. การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ สินค้าที่ผลิตเสร็จแล้วก่อนออกจำหน่าย จะต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพว่ามีคุณลักษณะต่าง ๆ ตรงตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ การตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่สำเร็จนี้ อาจใช้วิธีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ทุก ๆ ชิ้น หรืออาจใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง และในขณะการผลิต จะต้องมีการควบคุมกระบวนการผลิตด้วย เช่นการคัดเลือกวัตถุดิบ เป็นต้น

16. การพัฒนารูปแบบ รูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความสำคัญควบคู่กับคุณภาพด้วย เพราะรูปแบบต้องตรงกับความต้องการของตลาด แม้ว่าสินค้าจะมีคุณภาพดีสักปานใด แต่ถ้ารูปแบบไม่ตรงกับความต้องการของลูกค้าแล้ว สินค้าก็ขายไม่ออก และก็ขายไม่ได้ราคา

17. กิจกรรมเสริมอย่างอื่น เป็นการนำวัตถุดิบส่วนที่เหลือจากการผลิตมาทำประโยชน์

สมาชิก (3) การขาดจากการเป็นสมาชิก และ (4) การบริหารกลุ่ม

7. การจัดระบบบริหารกลุ่ม คณะกรรมการบริหารได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกของกลุ่ม คณะกรรมการมี 10 คน แต่ละคนเป็นกรรมการได้เพียงตำแหน่งเดียว โดยสมาชิกกลุ่มจะทำการคัดเลือกทุก 2 ปี กำหนดไว้เป็นเดือนกุมภาพันธ์

8. การพัฒนาด้านการจัดการ การพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มสตรีจักสานผักตบชวา โดยพัฒนาในเรื่องรูปแบบ การจัดการ การตลาด รวมทั้งการจัดหาเงินทุนหมุนเวียนสนับสนุนกลุ่ม เป็นการพัฒนาแบบครบวงจร โดยเน้นการให้การฝึกอบรมและดูงาน ด้วยกระบวนการศึกษานอกโรงเรียน

9. การฝึกอบรมสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกกลุ่มทุกคนต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการจัดกลุ่มสนใจ 30 ชั่วโมง แล้วก็ต้องเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรกลุ่มพัฒนาอาชีพด้วย เพื่อนำประสบการณ์และวิชาการไปใช้ในการดำเนินงาน

10. การรวมกลุ่มและการประชุม ทำให้เกิดการพัฒนาด้านการจัดการที่ดินนอกเหนือไปจากการฝึกอบรมแล้ว กลุ่มจะต้องมีการพบปะและประชุม เพื่อหาข้อยุติหรือมติในแนวทางการดำเนินงานการบริหารกลุ่ม เพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกัน และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกด้วย ทำให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนแนวคิด อันจะทำให้เกิดการพัฒนามือ การพัฒนาความคิด การปรับระบบการทำงาน และแก้ไขข้อบกพร่อง ทั้งในส่วนบุคคลและส่วนรวมด้วย

11. การจัดระบบเงินทุนหมุนเวียน เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม หรือทุนเรือนหุ้น ได้มาจากการหักไว้ร้อยละ 5 ของราคาสินค้า และเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งไม่มี การเก็บเงินค่าสมัคร ค่าธรรมเนียมและเงินบำรุงประจำปี และยังให้สมาชิกกู้ยืมไปลงทุน โดย คิดดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อเดือน ซึ่งก็เป็นรายได้รวมเป็นเงินทุนหมุนเวียนอีกส่วนหนึ่งด้วย

เช่น การกำจัดผักตบชวาและการทำปุ๋ยหมัก หรือส่งผลิตภัณฑ์เข้าประกวดเพื่อให้เป็นที่รู้จักของตลาดและกิจกรรมอย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการทำงานของสมาชิก ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และทางกลุ่มได้จัดการประกันชีวิตให้แก่สมาชิก

18. การวางแผนบริหารองค์กร สำหรับกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง การวางแผนบริหารประกอบด้วย (1) วัตถุประสงค์ (2) แนวทางปฏิบัติ และ (3) แผนระยะต่อไป

19. การจัดองค์กร มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มอาชีพเพียงชุดเดียว ซึ่งทำหน้าที่ครอบคลุมทุกฝ่ายของการบริหาร ประกอบด้วยดังนี้ (1) คณะกรรมการอำนวยการ (2) คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการผลิต (3) คณะกรรมการฝ่ายควบคุมคุณภาพ (4) คณะกรรมการฝ่ายการตลาด (5) คณะกรรมการฝ่ายการเงิน และ (6) อื่น ๆ

20. การอำนวยการ การตัดสินใจหรือการบริหารสั่งการใช้มติของที่ประชุม ประกอบกับรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ใหญ่สมชัย ชะอ้อนชม เป็นข้อมูลในการตัดสินใจด้วยเสมอ ส่วนที่เกี่ยวกับการเงิน คณะกรรมการจะดำเนินการอย่างยุติธรรม เพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มใจและพัฒนาฝีมืออยู่ตลอดเวลา การติดต่อสื่อสารไม่มีปัญหาเพราะสมาชิกได้พบกันทุกวันพุธ และมีการประชุมเดือนละครั้งอยู่แล้ว การควบคุมตรวจรายงานก็ใช้คณะกรรมการบริหารฝ่ายผลิตเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้า

21. การควบคุม เครื่องมือในการควบคุมที่สำคัญของกลุ่มคือ การตั้งระเบียบปฏิบัติและทำความเข้าใจวิธีปฏิบัติ ตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่ม ทุกคนมีหน้าที่ปฏิบัติในแต่ละด้านอย่างชัดเจน กรรมการทุกคนทำหน้าที่ด้วยความเสียสละ ทั้งในด้านตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ และการตลาด ถือหลักว่าสมาชิกอยู่ได้ตลาดอยู่ได้ ด้านการเงิน ทุกคนจะต้องได้รับเงินค่าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในตอนท้ายของวันพุธ

22. ยุทธวิธีการตลาด กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ประกอบด้วย (1) ความสะดวกและความรวดเร็ว (2) ความไว้วางใจได้ และ (3) ความหาได้ง่าย

23. ลักษณะของลูกค้าหรือตลาด ลูกค้ามี 3 ลักษณะ คือ (1) ลูกค้าหรือตลาดชายฝั่ง (2) ลูกค้าหรือตลาดชายลึก และ (3) ลูกค้าหรือตลาดต่างประเทศ

24. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดลูกค้าหรือตลาด ลูกค้าหรือตลาดจะเกิดด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ (1) การดูงาน (2) การประชาสัมพันธ์ (3) การจัดนิทรรศการ และการแสดงสินค้า (4) การจัดสมาชิกไปเป็นวิทยากรฝึกอบรม (5) คุณภาพของสินค้า และ (6) การบริการลูกค้า

25. แนวโน้มของตลาดในอนาคต อุตสาหกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง จะเป็นไปด้วยดี ย่อมขึ้นอยู่กับผู้ผลิตต้องพยายามให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าของตน และพึงพอใจจากการซื้อสินค้าและชอบพอเป็นพิเศษที่จะนิยมสินค้าและบริการนั้น ๆ รวมไปถึงรูปแบบและความเชื่อถือในผลงานของกลุ่มด้วย โดยเฉพาะการซื้อสินค้าครั้งแรก ถ้าไม่ประสบความสำเร็จ ความพึงพอใจ ก็จะยุติการซื้อครั้งต่อไป ซึ่งต้องใช้ผลิตภัณฑ์เป็นตัวนำให้เกิดการขาย ด้วยสินค้าที่มีคุณภาพ และมีราคาสอดคล้องกับพลังซื้อของผู้บริโภค รูปแบบของสินค้าต้องปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย และสามารถทำได้ตามที่ลูกค้าสั่ง ซึ่งกลุ่มก็ได้ถือเป็นหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คาดว่าแนวโน้มในอนาคตคงดำเนินไปด้วยดี และมีผู้บริโภคกว้างขวางขึ้น

26. ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ในตอนเริ่มต้นของการดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา กลุ่มเกือบล่มสลาย เนื่องจากประสบปัญหาและอุปสรรคหลัก ๆ คือ (1) ปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาด (2) ปัญหาและอุปสรรคด้านการบริหารกลุ่ม (3) ปัญหาและอุปสรรคด้านการสนับสนุน และ (4) ปัญหาและอุปสรรคด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์

ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2535 กลุ่มได้กำหนดระเบียบปฏิบัติอย่างชัดเจน มีคณะกรรมการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกต่อสมาชิก และลูกค้าหรือตลาด และดำเนินการประชาสัมพันธ์ และติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานและเอกชน ทำให้ปัญหาเหล่านี้ลดน้อย และทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จเป็นที่น่าสนใจ แต่อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาในอนาคตย่อมเปลี่ยนแปลงเสมอ กลุ่มก็จะต้องศึกษาและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพอยู่เสมอ ก็สามารถเอาชนะปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวได้

27. ผลกระทบจากการดำเนินงาน เมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จในการดำเนินงานทำให้เกิดผลต่าง ๆ ดังนี้ คือ (1) สมาชิกของกลุ่มมีอาชีพเสริมและมีรายได้เพิ่ม (2) ลดการอพยพย้ายถิ่น (3) ฐานะของครอบครัวมั่นคงขึ้น (6) ลดภาระการกำจัดผักตบชวาของทางราชการลง และ (7) ทำให้เกิดกิจกรรมอื่น ๆ ตามมา เช่น การทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาค้นคว้า มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง เป็นอาชีพเสริมที่ทำให้คนมีงานทำตลอดปี ด้วยการนำผักตบชวา ซึ่งเป็นวัชพืชน้ำที่ก่อปัญหาให้กับชุมชนมาเป็นเวลานาน นำมาใช้ประโยชน์โดยไม่ต้องมีต้นทุนด้านวัตถุดิบ โดยนำมาทำเครื่องจักสานรูปแบบต่าง ๆ จนสามารถทำให้สมาชิกของกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวาบ้านคลองนกกระทุง สามารถพึ่งตนเองได้ และมีความรู้ความสามารถเป็นวิทยากรฝึกสอนให้กับกลุ่มอาชีพหมู่บ้านใกล้เคียงและจังหวัดต่าง ๆ ให้มีอาชีพเสริมด้วย จึงเป็นตัวอย่างที่ดีที่สมาชิกของกลุ่มจะต้องมีการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์อยู่ตลอดเวลา ซึ่งต้องใช้ความสังเกตและฝึกอบรมหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ตามปรัชญาของการศึกษาตลอดชีวิต ต้องมีความกระตือรือร้น โดยใช้ปัญญาและเหตุผล ซึ่งเป็นวิทยาศาสตร์ในระดับชาวบ้าน จึงดีในระดับกลุ่มส่งเสริมอาชีพในชุมชน แต่ถ้าจะดำเนินการให้เป็นกลุ่มที่ใหญ่และมีกำลังการผลิตที่สูงกว่านี้อาจจะมีปัญหา เพราะสมาชิกแต่ละคนจะสามารถผลิตได้ในจำนวนที่ตนมีขีดความสามารถในแต่ละวันเท่า

นั้น ถึงแม้จะฝึกอบรมสมาชิกเพิ่มมากขึ้นเท่าใด แต่ถ้าสมาชิกไม่เคยทำมาก่อนหรือขาดทักษะและความสนใจอย่างจริงจังแล้ว ก็จะได้สมาชิกที่สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพได้ไม่มากนัก เพราะอาชีพจักสานจะสามารถผลิตออกมาอย่างมีคุณภาพต้องขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้ผลิตเป็นสำคัญด้วย

2. จากการทำอาชีพเสริมผักตบชวา ทำให้สมาชิกของกลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้ จึงทำให้เกิดเป็นอุปสรรคต่อทักษะของเพื่อนบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิก เพราะมีการพึ่งพาเพื่อนบ้านน้อยลง กลายเป็นต่างคนต่างอยู่ แต่เนื่องจากคนที่มิได้เป็นสมาชิกของกลุ่ม เนื่องจากไม่มีฝีมือในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ก็สามารถรับจ้างปักเปีย เย็บผักตบชวาหรือเก็บผักตบชวาทากแห้งขาย กลุ่มก็รับซื้อไว้ทั้งหมด ซึ่งทำให้มีการติดต่อสัมพันธ์กันมากกว่าเพื่อนบ้าน

3. จากการที่กลุ่มได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรฝึกอบรมให้กับกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และใช้สถานที่ของกลุ่มเป็นแหล่งดูงาน และแหล่งสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิก เจ้าหน้าที่ นักวิชาการ ครู อาจารย์ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และกลุ่มอาชีพจักสานของอำเภอ และจังหวัดต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และเอกชน เป็นผลทำให้สมาชิกกลุ่มมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น และทันโลกทันเหตุการณ์อยู่เสมอ ยังผลให้สมาชิกของกลุ่ม นำความรู้ที่ได้พบเห็นไปประยุกต์ในการดำเนินการผลิตสินค้าได้อย่างมีคุณภาพ และพัฒนารูปแบบตรงกับรสนิยมของลูกค้าหรือตลาดอยู่ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1. การส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ได้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 และได้ประสบความสำเร็จต่อกกลุ่มอย่างเต็มที่ในต้นปี พ.ศ. 2535 เนื่องจากสมาชิกรวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง โดยมีนายสมชัย ชะอ้อนชม เป็นผู้ให้การสนับสนุนและเป็นที่ปรึกษา และฝ่ายการตลาดของกลุ่มด้วย และประกอบกับได้ผ่านการฝึกอบรม และดูงานจากศูนย์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง จึงได้นำความรู้ที่ได้มาฝึกอบรมสมาชิกของกลุ่ม ทำให้กลุ่มพัฒนาอย่าง

มีระบบ ได้มีการออกระเบียบของกลุ่มไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติในแนวเดียวกัน และทำงานด้วยความเสียสละ มีความซื่อสัตย์ซื่อตรง ให้ความเป็นธรรมแก่สมาชิก และ ลูกค้า โดยถือหลักว่า กลุ่มอยู่ได้ ลูกค้าหรือตลาดต้องอยู่ได้ด้วย จึงทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ส่งบุตรหลานได้เรียนในชั้นที่สูงกว่าภาคบังคับ ผลที่ลูก ๆ ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ได้พบเห็นสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น ในอนาคตอาจจะเลือกประกอบอาชีพอื่นที่ดีกว่า แต่ก็สามารถทำเป็นอาชีพเสริม เพิ่ม รายได้ให้กับครัวเรือนได้

2. จากการที่กลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง ประสบความสำเร็จ ทำให้มีผู้มาขอดูงานเป็นประจำ เป็นผลให้สมาชิกของกลุ่มต้องต้อนรับ และ สานิตให้ผู้มาขอดูงานได้รับทราบ ทำให้เสียเวลาในการประกอบอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจาก ผักตบชวาซึ่งทำให้ขาดรายได้ประจำลงไป ดังนั้นผู้มาขอดูงานควรจะช่วยซื้อผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกรนำ มาแสดงเพื่อจะได้เป็นกำลังใจและชดเชยรายได้ที่ต้องเสียไปกับที่มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้มา ขอดูงาน

3. การเอาแนวทางการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลอง นกกระทุง ไปแนะแนวทางให้กับกลุ่มอาชีพจักสาน นักเรียน และนิสิต นักศึกษา ทำให้พบช่องทาง ในการประกอบอาชีพ ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่ส่วนมากเป็นนักเรียนที่อยู่ในชนบท เมื่อจบการ ศึกษาจบชั้นประถมศึกษาแล้ว ก็จะพบช่องทางในการทำมาหากินในท้องถิ่นตน เพื่อลดปัญหาการ ใช้แรงงานเด็ก หรือการอพยพแรงงานไปอยู่กรุงเทพฯ เพราะแนวทางการทำอาชีพเสริมจาก ผักตบชวา เป็นการทำให้มีต้นทุนการผลิตต่ำ และวัสดุหาได้ง่ายไม่ต้องซื้อหาและหาได้ง่ายมีอยู่มาก มาย จึงเหมาะแก่นักเรียนที่จบชั้นประถมที่ยังไม่มีทุนประกอบอาชีพอื่น ๆ และสามารถจะรวมกลุ่ม กันได้อย่างเข้มแข็ง เพื่อให้มีอำนาจต่อรองในด้านราคา หรือรวมกลุ่มกันจัดจำหน่าย เพื่อให้ ประหยัดแรงงาน และค่าใช้จ่าย ส่วนผู้ที่มีโอกาสเรียนต่อก็สามารถใช้เวลาว่างจากการเรียน เพื่อหา รายได้เพิ่มให้กับครัวเรือนลดภาระของผู้ปกครองลงได้อีกทางหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตร เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน จากผักตบชวา เพื่อสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
2. ควรจะศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการว่านักเรียนในระดับประถมศึกษา สามารถนำอาชีพหัตถกรรมในครัว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การพัฒนาชุมชน, กรม กระทรวงมหาดไทย. นโยบายการพัฒนาชุมชนประจำปี 2532, เอกสารประกอบหนังสือสั่งการด่วนมาก ที่ มท. 0505/7390 ลงวันที่ 26 ตุลาคม 2531.
- ศิลปากร, กรม “ชีวิตกับงานศิลปหัตถกรรม”, ในศิลปและหัตถกรรมไทย, 2532.
- กิ่งแก้ว อีนสว่าง และคณะ. ทัศนคติที่มีต่อการประกอบอาชีพจักสาน, กรุงเทพฯ : กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2532.
- คณะกรรมการพัฒนาชนบทและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค. พ.ศ. 2537, (เอกสารจัดสำเนา). 2537.
- โครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติ อำเภอบางเลน. พ.ศ. 2534, (เอกสารจัดสำเนา). 2534.
- โครงการส่งเสริมอาชีพพัฒนาชุมชน อำเภอบางเลน. พ.ศ. 2537, (เอกสารจัดสำเนา). 2537.
- ชุมพล ดากล่อม. การดำเนินงานพัฒนาอาชีพและเงินทุนศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มอาชีพสตรีจักสานผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง, 2535.
- ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช. 2530.
- _____. พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช. 2530.
- บริษัท ดวงกลมสมัย จำกัด. พุดจวประสาการตลาด, กรุงเทพฯ : บริษัท สารมวลชน จำกัด. 2532.
- ปานทิพย์ เปลี่ยนโมฬี. ผักตบชวาวัยพืชเงินล้าน, (เอกสารจัดสำเนา). 2535.
- ประกาศ ศิลปรัศมี. “กลุ่มอาชีพ”, วารสารพัฒนาชุมชน, 3 : มีนาคม 2531.
- ประเสริฐ อินดี. “ความยากจน : ที่มาแห่งความทุกข์นี้ไม่มีใครปรารถนาทั้งรัฐบาลและประชาชน”, เทศาภิบาล, 86 (11) : พฤศจิกายน 2534.
- แผนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน. พ.ศ. 2537, (เอกสารจัดสำเนา). 2537.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. การจัดตั้งองค์กรประชาชน : เฉพาะกรณีของกรมการพัฒนาชุมชน, 2526. (เอกสารจัดสำเนา)
- สุโขทัยธรรมาริราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการตลาดและการผลิต, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาริราช. 2533.
- _____. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการขายและการจัดจำหน่าย, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาริราช. 2536.

ศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนแห่งชาติ สำนักเลขาธิการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน.

โครงการกองหนุนเพื่อความมั่นคงของชาติ คู่มือการปฏิบัติงาน. 2535.

ศิริ ผาสก. ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน. (เอกสารอัดสำเนา). 2533.

สมบุญ ศรีม่วง. การกำจัดฝักตบขาว. (เอกสารอัดสำเนา). 2526.

สุจิต นิमितกุล. “อุตสาหกรรมในครัวเรือนกับทางเลือกของชาวนาชาวไร่”, เทศาภิบาล, 83 (3) :
มีนาคม 2531.

สุดาดวง เรืองรุจิระ และคณะ. หลักการตลาด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประกายพรึก. 2533.

สุรินทร์ สรสระแก้ว. ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการกำจัดฝักตบขาว : ศึกษากรณี
บ้านคลองนกกระทุง หมู่ที่ 8 ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
วิทยาลัยการปกครอง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2536.

สำนักงานกองหนุนอำเภอบางเลน. การดำเนินงานตามแผนงานกำจัดฝักตบขาวแบบครบวงจร
พ.ศ. 2535. (เอกสารอัดสำเนา). 2535.

สำนักงานเกษตรอำเภอบางเลน. การพัฒนากาเกษตรแผนใหม่ พ.ศ. 2535.
(เอกสารอัดสำเนา). 2535.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539), (เอกสารอัดสำเนา). 2537.

สำนักงานทะเบียนอำเภอบางเลน. สถิติประชากรอำเภอบางเลน พ.ศ. 2536. (เอกสารอัดสำเนา).
2536.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางเลน. การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในชุมชน พ.ศ. 2535.
(เอกสารอัดสำเนา). 2535.

สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. ผังพัฒนาชนบทตำบลคลองนกกระทุง. อำเภอบางเลน
จังหวัดนครปฐม. (เอกสารอัดสำเนา). 2536.

ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์

กิมล้วย มลภิรมย์ สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2538

รวม 1 ครั้ง

โกศลรุ่ง กรรณสนธิ์ สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2538

รวม 1 ครั้ง

คำนวน ศรีธัญญารักษ์ กำนันตำบลคลองนกกระทุง ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1-2 ธันวาคม

2538 รวม 2 ครั้ง

ซุ่น ฉออันซม ช่างออกแบบกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10-23 ธันวาคม 2538

รวม 14 ครั้ง

ชอนกลิน ศรีเพ็งแก้ว ประธานสัมพันธ์กลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9-17 กุมภาพันธ์

2538 รวม 9 ครั้ง

นฤมล ช่างเล็ก ช่างตกแต่งกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19-23 กุมภาพันธ์ 2538

รวม 5 ครั้ง

นิตยา เขียวขุ่มงาม ช่างสร้างแบบกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3-6 ธันวาคม

2538 รวม 4 ครั้ง

นิภา เปียส้มประทวน กรรมการกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2538

รวม 1 ครั้ง

บุหงา เกิดแก้ว เคนกิจการเกษตรอำเภอบางเลน ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2538

รวม 1 ครั้ง

ประทีน ภิรมย์ชน กรรมการกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11-12 มีนาคม 2538

รวม 2 ครั้ง

ประทุม กรรณสนธิ์ สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2538

รวม 1 ครั้ง

ประดิษฐ์ ศรียังเล็ก สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2538

รวม 1 ครั้ง

ประเทือง ชัยชนะ ประธานกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 - 9 กรกฎาคม 2538

รวม 9 ครั้ง

ปราณี กิจโสภา สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2538

รวม 1 ครั้ง

ปราณี โสภิตชาติ สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 - 23 ตุลาคม 2538

รวม 3 ครั้ง

ปรีชา ดอกเบญจมาศ เกษตรตำบลคลองนกกระทุง ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 - 18 มีนาคม 2538

รวม 2 ครั้ง

เพียรว์ แวนแก้ว สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2538

รวม 1 ครั้ง

มาลี ชะอ้อนชม เภรัญญิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 - 14 กรกฎาคม 2538

รวม 5 ครั้ง

มาลี ศรีชัยนาท สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2538

รวม 1 ครั้ง

ยิ้ม ศรีแสงทรัพย์ สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2538

รวม 1 ครั้ง

ระเบียบ ภิรมย์เปี้ยว สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2538

รวม 1 ครั้ง

รัตนา หอมข้าวคม สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2538

รวม 1 ครั้ง

รำเพย ศรีสุข สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2538

รวม 1 ครั้ง

ลัดดา ทองถั่น ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอบางเลน

ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2538 รวม 1 ครั้ง

วรรณะ ชัยชนะ ปฎิคมกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 - 14 พฤษภาคม 2538

รวม 5 ครั้ง

วงศ์เดือน แดงเทศ สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 - 12 มกราคม 2538

รวม 2 ครั้ง

วันเพ็ญ คำศรี เลขานุการกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 - 26 เมษายน 2538

รวม 4 ครั้ง

วิจิตร จันทรเกษม สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2538

รวม 1 ครั้ง

วิเชียร นิสัยตรง สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2538

รวม 1 ครั้ง

วิไล อิมโพนุลย์ รองประธานกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 - 19 มกราคม 2538

รวม 3 ครั้ง

สมชัย ชะอ้อนชม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 ที่ปรึกษาและฝ่ายการตลาดกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ

ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 - 14 มีนาคม 2538 รวม 14 ครั้ง

สุวพันธ์ อุดลชาติ ภรรยาคุณเด่น ดอกประดู่ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2538

รวม 1 ครั้ง

อนงค์ จันทรเกษม สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2538

รวม 1 ครั้ง

อารมย์ ศรีพาเพชร สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2538

รวม 1 ครั้ง

อุดม อุ่นอภิธรรม ผู้สื่อข่าวไทยรัฐสาขาบางเลน ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2538

รวม 1 ครั้ง

อุดมพร ศษหิรัญ นายอำเภอบางเลน ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2538

รวม 1 ครั้ง

อำนาจ ประดิษฐ์ดวง พัฒนาการอำเภอบางเลน ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 - 5 มิถุนายน 2538

รวม 4 ครั้ง

เอื้อย สนธิวัตร สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพฯ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2538

รวม 1 ครั้ง

การศึกษานอกโรงเรียนกับการส่งเสริมอาชีพในชุมชน :
กรณีศึกษากลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา
บ้านคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

บทคัดย่อ

ของ

พันโท อำนวนย เฉลยจรรยา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

มีนาคม 2539

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ของกลุ่มส่งเสริมอาชีพ
หัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา บ้านคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
กิจกรรมดังกล่าวจัดเป็นกระบวนการการศึกษานอกโรงเรียน ที่มีการริเริ่มและดำเนินการโดย
ประชาชนในหมู่บ้าน แล้วได้รับการสนับสนุนจากทางราชการ ทำให้การส่งเสริมอาชีพในชุมชน
ดำเนินไปได้ด้วยดี เป็นกรณีตัวอย่างที่ควรศึกษากรณีหนึ่ง

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทำการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม
การศึกษาเอกสารโครงการ และการสัมภาษณ์ประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

บ้านคลองนกกระทุงมี 94 ครัวเรือน มีประชากร 519 คน ประกอบอาชีพทำนาเป็น
หลัก ฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนอยู่ในระดับค่อนข้างดี เมื่อเทียบกับชุมชนชนบททั่วไป

ในชุมชนมีโรงเรียนประถมศึกษา 1 โรง ประชากรร้อยละ 63.36 จบการศึกษา
ชั้นประถมศึกษา ที่เหลือจบในระดับที่สูงกว่า ในหมู่บ้านมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
หอกระจายข่าว และที่ทำการกลุ่มส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือนจากผักตบชวา ซึ่งเป็น
แหล่งศึกษาดูงานจากสถาบันการศึกษา องค์กร และกลุ่มประชาชนจากสถานที่อื่น ๆ

บริการด้านสาธารณสุข และบริการด้านต่าง ๆ จากรัฐ นับว่าอยู่ในเกณฑ์ดีเมื่อเทียบกับ
หมู่บ้านชนบททั่วไป

2. การดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพ

การส่งเสริมอาชีพจักรสานผักตบชวาในหมู่บ้านคลองนกกระทุงเริ่มขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2532
โดยสตรีในหมู่บ้าน 12 คน ได้เข้ารวมการฝึกอบรมการทำของใช้จากผักตบชวา ที่จัดขึ้นใน
หมู่บ้านใกล้เคียงโดยเจ้าหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน สตรีกลุ่มนี้ 7 คน ได้เข้าเป็นสมาชิก
กลุ่มจักรสานผักตบชวาในหมู่บ้านอื่น โดยการส่งผลิตภัณฑ์ไปร่วมขาย แล้วรับส่วนแบ่งรายได้
ตามอัตราที่กำหนด

ต่อมาสตรีกลุ่มนี้ได้แยกตัวมาจัดตั้งกลุ่มอาชีพสตรีจักรสานผักตบชวาบ้านคลองนกกระทุงขึ้น
ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำหมู่บ้านเป็นอย่างดี มีการผลิต และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง

ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้น มีผู้สนใจสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึง 76 คน ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นปึกแผ่น และมีฐานะการเงินที่ค่อนข้างมั่นคง

การดำเนินงานของกลุ่มจัดทำโดยคณะกรรมการบริหาร จำนวน 10 คน เลือกตั้งทุก 2 ปีมีผู้ใหญ่บ้านเป็นที่ปรึกษา คณะกรรมการมีหน้าที่บริหารงานและดำเนินกิจการต่าง ๆ ของกลุ่ม นับตั้งแต่ด้านการผลิต การจำหน่าย การพัฒนารูปแบบ และการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ จัดการด้านการเงิน และกำกับดูแลกิจการของกลุ่มให้ดำเนินไปด้วยดี

กิจการของกลุ่มมีความก้าวหน้ามาโดยลำดับ มีการติดต่อหาตลาด การพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด การฝึกอบรมสมาชิก การจัดจำหน่ายและแบ่งผลกำไรที่ยุติธรรม

3. ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ ที่สำคัญได้แก่ ความเสถียร และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ และผู้นำหมู่บ้าน, การมีระบบการดำเนินงานที่ดี และครบวงจร รวมทั้งการจัดหาวัตถุดิบเพื่อการผลิต การพัฒนารูปแบบและควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การหาตลาด การจัดจำหน่าย และการจัดสรรรายได้ให้แก่สมาชิกและของกลุ่ม, มีวัตถุดิบสำหรับการผลิตซึ่งเป็นวัสดุพื้นบ้าน ทำให้มีการลงทุนที่ถูกต้อง และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ

NONFORMAL EDUCATION AND COMMUNITY VOCATIONAL PROMOTION :
A CASE OF THE WATER HYACINTH HOME INDUSTRIAL GROUP,
KLONG NOKRATUNG VILLAGE, BANG LEN DISTRICT, NAKHON PATHOM

AN ABSTRACT
BY
LT. COL. AMNUAY CHALERYCHUANYA

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Adult Education
at Srinakharinwirot University

March 1996

This research is about the community vocational promotion organized by the Water Hyacinth Home Industrial Group, Klong Nokratung Village, Bang Len District, Nakhon Pathom Province. This movement is a process of nonformal education, initiated and manipulated by the villagers themselves supported by local government officials. This makes a vocational promoting process in the village successfully in so far.

This research is a qualitative type, collecting the data through an observational participation by the researcher himself, project documents review, and informal interview to the villagers and local officers.

The results of the study are as the following :

1. Background data of the community. The Klong Nokratung village community composed of 94 household with 519 dwellers. Nearly all of them are rice farmers working in their own land. The economic standards of the community is little above the average standards of rural communities in general.

There is a village elementary school in the community. About 63 percent of its population finished compulsory education in the village, while the rest of them get more education. In the village, there is a local reading center, village broadcasting tower, and the Water Hyacinth Home Industrial Group's Office. The village itself was recognized as a study tour place by some educational institutions and organizations.

Public health services, as well as other services from the government are in good standards comparing to other rural communities in general.

2. Community vocational promotion. The water hyacinth home industry at Klong Nokratung village started in B.E. 2532. It began when 12 women members of the village joined the training program of making utensils from water hyacinth which organized in a nearby village and supported by the Department of Community Department. After the program finished, 7 of them joined the Hyacinth Group in that village in making and selling the products.

A year later, this group of women set up their own group in Klong Nokratung. Having supported from the village headman, the group produced and sold their own products on their own management. Many villagers joined the group and made them have 76 members in so far.

The business of the village has been run by a selecting committee with 10 members. The village headman is an advisor to the group. In so far, the business of the village is in a good progress. The members produce goods at their own house, The community does the marketing, designing, quality controlling and budgeting. The business grows continually.

3. Supporting factors. Supporting factors to the business of the Group are : the devotion and responsiveness of the committee members and the village headman, having good management, having local materials in making products, and having good support from local government officers.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ พันโท อำนวนย์ เฉลยจรรยา
เกิดวันที่ 21 ตุลาคม พุทธศักราช 2491
สถานที่เกิด อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 176/3 ซอยมิตรพัฒนา ถนนจรัลสนิทวงศ์ 24
แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
10700
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน สัสดีอำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน ที่ว่าการอำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา 30150

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2502	ประถมปีที่ 4 โรงเรียนวัดบางสงบ (กองวารวิทยาอนุสรณ์) ตำบลบางนา อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2505	ชั้นมัธยมปีที่ 3 โรงเรียนวัดโบสถ์ (อนุกุลสังฆกิจวิทยาการ) ตำบลเจ้าปลุก อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2508	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวินิตศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
พ.ศ. 2520	การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) วิชาเอกฟิสิกส์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2539	การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร